

Christel Lacroix

Goed gestemd!

EXTRA MATERIAAL

vr̃t

**Lannoo
Campus**

Inhoud

Deel 2 – Stem		3
2.3.1	Ademhaling	3
	Gedichtjes	3
	Teksten	3
2.3.2	Vooraan en open spreken	4
Deel 3 – Uitspraak		5
1.17	Klinkers	5
	OO	5
	O	8
	OE	10
	UU	11
	U	12
	AA	14
	A	16
	EE	18
	E	20
	IE	21
	I	23
1.18	Tweeklanken	25
	IJ – (EI)	25
	UI	28
	OU – (AU)	30
1.20	Medeklinkers	34
	P	34
	B	35
	M	37
	F	40
	V	41
	W	42
	T	46
	D	48
	N	49
	L	52
	R	54
	S	56
	Z	57
	J	59
	K	61
	CH	62
	G	62
	H	63
3.1.1	Nasaliteit	66
	Een geknepen stem	66
	Echte nasaliteit	67
	Flauwe mondmotoriek	69

Deel 2

Stem

2.3.1 ADEMHALING

Gedichtjes

De Bibelebontse Berg

Hier is de sleutel van de Bibelebontse berg
Op die Bibelebontse berg
Staat een Bibelebontse huis
In dat Bibelebontse huis
Wonen Bibelebontse mensen
En die Bibelebontse mensen
Hebben Bibelebontse kinderen
En die Bibelebontse kinderen
Eten Bibelebontse pap
Met een Bibelebontse lepel
Uit een Bibelebontse nap

Krullenbolletje

Krullenbolletje ging eens wandelen
En hij nam zijn zusje mee,
Toen kocht hij een pond amandelen
En hij deelde dat in twee.
Zus, wat zal ik voor je kopen,
Al voor je nieuwe jaar?
Een heel mooi poppetje
Met lang en krullend haar.

Teksten

Naar ... toe

Ik had het me nog zo voorgenomen: ik zou nooit, maar dan ook nooit, iets over het onding naar ... toe schrijven. Maar ik kan niet anders. De afgelopen week zat het kreng tot twee keer toe in het journaal. In het journaal dan nog! Willen die nieuwsjongens en -meisjes me soms naar mijn graf toe?

Soms vragen ze me, 'Is naar ... toe fout?' Bwah, nee. Er is zeker niets mis mee als je zegt dat je in de gietende regen naar je auto toe liep. Daar dient naar ... toe namelijk voor, om aan te geven in welke richting je loopt of rent of vliegt. Als 't maar beweegt. Als die richting alleen maar figuurlijk is, krijg ik de kriebels van naar ... toe. Naar de mensen toe, naar de gebruiker toe, naar de toekomst toe, naar bisschop Tutu toe, ik gruw ervan. Is het geitenwollensokkentaal, gebrek aan taalkennis of gewoon luiheid? Ik weet het niet, maar dat naar ... toe wil ik niet meer horen. Soms vraag ik me af wat er mis is met simpele voorzetsels als aan, in, met en voor. Klinkt het niet hip genoeg als je iets aan de gebruiker uitlegt, plannen maakt voor de toekomst – als dat al niet dubbelop is, want wie maakt nu plannen voor het verleden? – of als je iets in het Engels vertaalt? Al gaat het misschien eerder richting Engels als je het zelf probeert. En richting, dat is pas hip.

[Ruud Hendrickx, VRT-taaladviseur]

2.3.2 VOORAAN EN OPEN SPREKEN

Om je uitspraak natuurlijk te laten klinken is het belangrijk om je mond goed open te doen en de lucht naar voren te duwen. De theorie hierrond staat beschreven in het handboek op p. 124.

Extra oefengelegenheid vind je in deel 3 in deze bundel. Daar oefen je met de tweeklanken ij, ui, ou en de lange klinkers oo, ee, aa. Om de pittigheid van je stem te verbeteren oefen je met de p, de b, de t en de d.

Deel 3

Uitspraak

1.17 KLINKERS

oo

VISITEKAARTJE

- velaar
- midden
- gespannen
- gerond
- halfopen
- halflang, lang

Tip De vrolijke oo
Zoals in boot, look, pool

oo

Twée keer

 » 6	foto	monoloog	voorkomen
boortoren	doorlopen	dozenopener	geoorloofd
notenboom	overbodige	overboord	overgoten
overkomen	overlopen	rokerszone	roofmoord
schoolpoort	spoorwegovergang	woningnood	woonzone

Zinsniveau

- Vrolijk floten de vogels in de hoge bomen.
- Door de overhoring lag hij overhoop en dus in een knoop.
- De politie stoot op een doodlopend spoor.
- Loop niet al dromend door de doolhof.
- Hij spoot een hoge toren room op de roomtaart.
- Hoogoplopende emotie bij het beoordelen van de troonrede.
- Doortje loopt nooit verloren.
- Het schoolhoofd gebood op monotone toon de koorlieders op te vrolijken.
- Koop een grote boor om de poort te doorboren.
- Een broodboom heeft grote rode bloemen.
- De dromer loopt over van dromen.
- Kook de kool niet overgaar.
- Boontje komt om zijn loontje.
- Grote vogels vlogen over de grote broodbomen.
- De koning werd bozer door de roof van zijn kroon.
- Het spoor naar de rover was verstoord.
- De monoloog van de Pool liep over van mooie woorden.
- Hoor de hoge toon van de stoomboot.
- Een ogenblik oversteeg een oorverdovend applaus het hoogtepunt van het oogstfeest.

- De promotie van de politie ging niet door.
- Een verloren geschoten kogel.
- Zijn kroost kroop hoger op de toren.
- In boze dromen spoken snode rovers.
- De voorzitter opende het koopcentrum in oktober.
- Voor boze Joost is een boterloze boterham uit den boze.
- Op de grote stoomboot komen enkel ovenschotels rodekool.
- Boter en honing op mijn boterham.
- Overmoedig stak hij de overstroomde overweg over.
- De overzeese overwinning overweldigde Joost.

OO-verhaal: Toon, Lore en de gebroken olifantenpoot

In het grote oerwoud woont Lore. Lore is een klein olifantje dat niet zo lang geleden is geboren. Ze woont onder een grote boom met mama, papa, oma en opa.

Lore loopt door het hoge gras. ‘Hallo kraanvogel, hallo ooievaar, hallo antilopen.’ Vrolijk loopt Lore door en komt zo aan de boom waar Toon woont. Toon is de olifantenzoon van haar oom. Maar Toon is ook de voorloper – de belangrijkste speler – bij het strokogelstoten. Bij strokogelstoten stoot je met je poot, en enkel met je poot, tegen een kogel van stro. Je mag je slurf niet gebruiken. Het zijn de antilopen die de kogels bouwen met gedroogd hooi. Zij weven met hun lange hoorns strooien koorden en produceren zo strokogels.

Toon stoot bijna elke kogel in de goal. Toon is het idool van Loortje.

‘Toon, Toontje, hoor je me?!’ roept Lore.

Toon is Lores favoriete spelgenoot. En ook Toon is altijd opgetogen wanneer hij Lore hoort.

Loom vertoont Toon zich. ‘Waarom roep je zo? Ik hoor je zo ook, hoor.’

Lore ziet een koolwitje voorbijkomen. Met haar mooie slurfje probeert ze de vlinder te vangen. Onmogelijk. ‘Oh, wat had ik dat koolwitje graag op mijn hoofdje gestoken. Ik wil mooi zijn, zoals een koningin.’

‘Een koolwitje is een vlinder. Die blijft niet op je hoofdje zitten. Nee, als je je mooi wilt vertonen, ga dan naar de trompetboom en maak met het lover een kroon om op je hoofdje zetten’, legt Toon uit.

‘Hoe spoor je zo’n trompetboom op?’ vraagt Lore.

‘Achter de rij tulpenbomen staan hopen trompetbomen. Kom, we lopen samen. Ik zal ze je tonen.’

Zodra Loortje de trompetbomen in het oog krijgt, loopt ze er in volle vaart naartoe en bewondert ze de boom. De mooiste bloemen hangen overduidelijk ook het hoogst.

Aangekomen bij de tulpenbomen plukt Toon met zijn slurf alvast wat grote bloemen om op de rug van Loortje te leggen. Het is net een overtrek of een kussensloop.

‘Ik wil ook bloemen oogsten’, zo verwoordt Lore haar stille droom. Toon, ik klauter op je rug dan kan ik er zo aankomen.’

Toon geeft Loortje een pootje en Lore gaat omhoog, boven op Toons rug. Ze reikt met haar olifantenslurfje zo hoog als ze kan, plukt de eerste bloemen, gaat nog wat omhoog, nog wat hoger ... en verliest haar evenwicht! Ze tuimelt. Toon probeert Lore met zijn slurf te grijpen. Hij schuift uit op de boomwortels ... ‘Oh, ooh, ooh, mijn poot!’

Lore is in een bolletje op de bodem gerold. Wat is ze geschrokken! Lores hoofd tolt rond, ze hoort Toon ‘ooh, ooh’ roepen. Cito presto loopt ze naar de trompetboom. Toon huult van de pijn. Zijn poot is gebroken door over de wortels van de boom te struikelen. Wat een catastrofe!

Hoe moet Toon nu naar zijn woonboom lopen? Radeloos en wanhopig kijkt Lore om zich heen. Daar ligt een grote tak. Lore sleept de tak voort tot bij Toon. Maar Toon is voor Loortje loodzwaar om overeind te helpen.

Haastig loopt ze naar de woonboom van Toon, naar haar oom.

‘Oom, oompje, help! Toon ligt onder de trompetboom met een gebroken poot!’ schreeuwt Lore.

Oom zit buiten de woning met grootvader te pokeren. Geschrokken horen ze het geroep van Lore.

‘Hoe is dat zo gekomen?’ vraagt oom.

‘Ik verloor mijn positie op Toons rug bij het plukken van trompetboombloemen. Toon probeerde mij op te vangen maar verloor door de boomwortels zijn evenwicht.’

Grootvader trompettert sonoor, zodat iedereen het van ver hoort: ‘Tooon, Tooon, wij komen zo!’

Toon hoort de boodschap van grootvader en is opgetogen. Hulp is komende!

Oom, grootvader en Lore lopen naar de trompetboom. Synchroon ondersteunen ze Toon. Met de boomstronk van Lore als kruk lukt het behoorlijk om weer naar de woonboom te lopen.

Maar hoe genees je een gebroken olifantenpoot? Die gooi je niet zomaar in het gips. Nee, je vraagt aan de neushoorns om een boomstam met hun hoorns uit te hollen. Die boomschors gebruik je dan om de olifantenpoot te spalken. Zo verzorg je een gebroken olifantenpoot.

En hoe moet Toon nu naar de olifantenschool? Ja, ook olifanten lopen school. Ze worden op school overhoord over hoofdrekenen en schoonschrift, over biologie en economie. Maar ook over bomen transporteren met je slurf, enzovoort. En natuurlijk krijg je er ook strokogelstotencoaching, de bekoorlijkste olifantensport ooit.

Zoals je al doorhad uit de proloog, is Toon voorloper, maar nu kan hij niet lopen. Toon heeft er tranen van in zijn ogen.

Grootvader is een weloordachte, weloverwogen, oude olifant die zo een antwoord op Toons probleem weet te toveren.

Ooit kwam er een konvooi vrachtauto’s voorbij de woonboom van grootvader. Een van de vrachtauto’s had een open oplegger met allemaal banden. Door de sporen in de grond verloor de vrachtwagen een paar banden en opa had die in de voorraadschuur gestoken.

Met plooibare boomstammen maakt grootvader een soort troon. Daaronder monteert hij de konvooibanden. Nu heeft Toon een voortrollende troon. Hij is opnieuw mobiel.

Lore is zo opgetogen dat ze naar de rode rododendrons loopt en met hopen rododendronbloemen de troon tooit.

Daar zit Toon hoog op zijn troon. Hij kan nu wel naar school, maar bij het strokogelstoten zal hij het niet ver rooien.

Oh, jawel hoor, ook daar heeft grootvader een oplossing voor.

Opa gaat samen met oom naar de neushoornvogels. Hij vraagt aan deze gehoornde vogels om een paar vogelveren. Die zijn licht. Zo maken ze een strobale van veren.

Ze zetten Toon met zijn troon in de goal. Normaal spelen Toon en zijn schoolmakkers enkel met hun poten.

Grootvader maakt het veld nog wat groter, want stro is zwaarder dan hoornvogelpluimen en dus vliegt een hoornvogelpluimbal ook verder. Maar vooral: de doel- of goalman mag met zijn slurf de bal tegenhouden en niet met zijn poten. Je scoort dus beter met hoge boogballen dan met lage bodemballen.

Zo is hoornbal geboren!

VISITEKAARTJE

- velaar
- beneden
- gespannen
- gerond
- open
- kort

Tip De deftige o
Zoals in kop, pot, los

O

Twee keer**» 14**

bolrond
 komkommer
 onopgelost
 opdoffen
 oprotten
 rondtollen
 tromgeroffel

oplossen

comfort
 kommervol
 ontbossen
 opofferen
 opschorten
 sloddervos
 volksmond

holderdebolder

complot
 losbol
 ontstopper
 opproppen
 propvol
 sportmok
 vossenhol

bromtol

koffiekop
 morgenstond
 opbod
 oprollen
 rondom
 sportsok
 zonsopkomst

Zinsniveau

- Op elke koffer van de baron zat een kofferslot.
- De domkop kwam tot de slotsom dat de donkere koffiepotten vol koffie stonden.
- Op het balkon stond een pot vol verfborstels.
- De collega met blonde lokken at met genot een rolmops.
- De dolfijn zwom rondom de snorkelaars.
- 'Opzij', gromde de norse importeur.
- In de ochtendzon jogt de jonge jogger.
- Klodders modder op haar rok en sokken.
- Onze fox wordt morgen verkocht.
- De onderrok van de blondgelokte pop was vol met mottengaten.
- De bolronde hond lag opgerold in zijn hondenhok.
- In de volksmond klonk dit grof.
- De losbol verkocht offerblokken.
- Zij zong een octaaf te laag.
- De sloddervos morste mosterd uit de mosterdpot.
- In het donkere bos hokken rosse vossen.
- De bolronde mol at met genot een beetje mos.
- Afzonderlijk storten zij een borgsom.
- Volle kommen water dronk de dorstige hond.
- Ontoegankelijk door de ontplofing van de bom.
- De omtrek van de omsingeling van de ordetroepen was onberekenbaar.

O-verhaal: Het kapotte koekoeksklokje

In Josjes kamer staat in een hoekje het mooiste poppenhuis van Bobbelstad.

Toch domineert er geen bonte sfeer, eerder een doffe.

Hoe dat komt?

Omdat het koekoeksklokje kapot is. Niet alleen het koekoeksklokje, maar ook de koffiepot en het porseleinen kopje zijn kapot.

En de poppen staan niet te pronken, maar lonken bezorgd naar de grond.

Wat heeft er zich toch ontsponnen in het poppenhuisje van Josje?

Gisteren had Josje een koppel vrienden op bezoek. Trots toonde Josje haar poppen. Ze dronken tezamen en hielden een theekransje.

Het kopje en de koffiepot blonken. De koffie dronken ze met een bonbon en gelach klonk alom. Na het theekransje of moet ik zeggen het koffiekransje klommen de jongeren op de bank, deden ze zotte spelletjes en dolden ze wat rond.

De poppen zagen dat en knipoogden naar elkaar: 'Wacht tot het donker is, dan komt onze tijd.'

En ja, enkele ogenblikken later gingen de jongeren naar huis en werd het donker.

De koekoeksklok sloeg elf slagen, zei elf keer 'koekoek' en plots kwamen de poppen tot leven. Ze spotten eerst de omgeving af om er zeker van te zijn dat Josje de speelkamer niet zou binnenkomen. Daarna begonnen ze vol zelfvertrouwen te converseren en te roddelen.

En roddelen, dat konden de poppen.

'Heb je het rokje van Josje gezien? Dat kon toch niet! Een geblokt rokje met een ronde pompon. Hoe komt Josje erbij zoiets te dragen?'

'En dan die blonde lokken van de jongere met de ronde bril? De blonde lokken waren niet in, wel mooie krollen met kromme speldjes vastgeklonken op de haardos. Onaanvaardbaar!'

Zo roddelden ze erop los.

Ondertussen schonken ze elkaar koffie uit de opgeblonken koffiepot. Met hun pinkjes in de lucht dronken ze uit de kopjes.

Ze roddelden, dronken en roddelden. Maar je weet wat er van roddelen komt. Elke pop wou met een nog strafere roddel op de proppen komen. En over de jongeren blijven roddelen kon niet, dus begonnen ze over het andere speelgoed in het poppenhuis te roddelen. Over de ober op de zolder, die niet zo snel meer was en dus niet op tijd de brioches bezorgde. En over de hond van de postmeester, want dat was toch een ongelooflijk mormel. En dan over het jongetje dat poffertjes verorberde. 'Een slokop, want hij verorberde twee volle borden poffertjes.'

En zo roddelden de poppen erop los.

Tot de marionet tegen de lappenpop mopperde: 'Zonder je zorgen te maken, maar ik zag vanmorgen jouw jongen, Bob, met zijn geblokte short. Hij was aan het golfen met rosse Ron. En je weet dat rosse Ron altijd ondeugende dingen onderneemt.'

'Mijn Bob is niet gaan golfen met rosse Ron. Hij zat op zolder wat rond te stommelen', zei moeder lappenpop. 'Dat verkondig je alleen maar omdat je jaloers bent dat mijn Bob wel kan golfen en jij niet.'

Waarop de marionet weerom zei: 'Ik jaloers op iemand die golft? Ik wou je domweg informeren over het onbezonnen optreden van jouw jongen.'

Zo bleven de poppen roddelen en verwijten sturen. Continu klonken de verwijten forser en forser. De ene roddel volgde op de andere. Het roddelen sloeg snel om in onmin en onvrede, totdat het tot een botsing kwam. De ene roddelende pop klopte de andere roddelende pop op haar kop. Een andere pop gooide met een koffiekoek. De andere pop ontweek die, gooide per ongeluk de koffiepot omver en morste daarbij koffie op de rok van de volgende pop. Die was zo kwaad om haar bemorste rokje dat ze een vol kopje koffie over het hoofdje van de morsende pop stortte. De pop bonkte met haar poppenhandje naar het kopje en dat zoefde door de kamer, frontaal tegen de koekoeksklok. Bonk, daar bonkte een ornament van het klokje op de grond.

'Stop!' commandeerde de soldaat vanop de trommel.

‘Wat zijn jullie roddelende poppen toch aan het doen? Alles kapot bombarderen, dit is honteus!’ donderde de soldaat.

De roddelende poppen stonden plots stokstijf en lonkten naar de grond. Op het salontafeltje lagen de brokken van de koekoeksklok, op de grond blonken grote slokken gemorste koffie, in de ronde koffiepote was er een deuk en het oortje van het koffiekopje was stuk. Wat een affrontelijke rommel. Gechoqueerd stonden de poppen onderling naar de grond te turen. Wat konden ze nu ondernemen? Wat als Josje dit morgen ontdekte? Welk plan konden ze op touw zetten? Snel een opneemvot en een schrobber. Ze slurpten de gemorste koffie zoveel mogelijk op met de vod van de grond. De koffiepote blonken ze opnieuw op, maar de deuk bleef. Daarom stopten ze de koffiepote en het kopje in de opbergconsole, hopen dat Josje beide spullen morgen niet zou ontdekken. Maar hoe konden ze de kapotte koekoeksklok opkalefateren? Met wat kleefstof probeerden de poppen het brokje ornament er opnieuw op te plakken. Dat ornament brokkelde echter telkens weer af. En brokken kleefstof bleven aan het klokje hangen. Het wegmoffelen kon ook niet. Dat was te opvallend. Geen oplossing dus voor het klokje.

Zo komt het dat deze morgen, als Josje naar haar poppenhuis komt kijken, er een doffe atmosfeer is. Niet alleen zijn er koekoeksklokbrokken, maar door al dat geroddel is er ook een gebroken poppencontact. Een en al doffe elende dus in Josjes rommelkamer.

OE

VISITEKAARTJE

- velaar
- boven
- gespannen
- gerond
- gesloten
- kort

Tip Koekoek
Zoals in voet, hoef, roep

OE

Vijf zinnen bij het OE-verhaal:

Roel, de orang-oetang, zoekt een hoedje

- De orang-oetang koestert zijn moe met een zoen.
- Het hoedje van de ploegbaas sloeg overboord.
- Aan de oever zoekt de oehoe haar voer.
- In het bamboe zit een groene oerwoudkikker.
- De koekoek koestert zijn koekoeksei niet goed.

OE-miniverhaal

‘Koekoeroe’, roept de duif en groet zo met een goedemorgen de koekoek. ‘Goedemorgen’, koert de koekoek en groet met een buiging van zijn koekoekshoofd. De zon koestert ons. De Mechelse koekoek koert op de vlinder: ‘Stop met al dat gekoekeloer want ik ben nog moe.’ De koekoek stopt zijn gekoekeroe en loert naar de kalkoen, maar die snoept gemoedelijk van het voer.

VISITEKAARTJE

- palataal
- boven
- gespannen
- gerond
- gesloten
- kort

Tip De frisse uu
Zoals in puur, sluw, minuut

UU

Zinsniveau

- Een reis vol natuur en cultuur is een cultureel avontuur met toch veel natuur.
- De zure sluwe Juno was gehuwd met Jupiter.
- De huurder schuurde met een schuurspons de vuurhaard.
- De jury jureert in juni de puber.
- In de avonduren vuurde hij een muzikaal vuurwerk af.
- Ruziënde bureu verzuren de buurt.
- Zonder zuurstof dooft het vuur.
- De bestuurder van de buurttram verhuurde zijn schuur in de maanden juni en juli.
- Een nieuwe chemische formule voor vuurwerk.
- Een duur luxueus kuuroord midden in de natuur.
- Ik heb wat moeten verduren, maar ik heb de vuurproef doorstaan.
- Die kuren zul je bezuren.
- De puber tuurt naar de vuurspuwer.
- De universele regels van het universum.
- Unaniem besluit over het uurloon.
- Aan de universiteit draagt Guus geen uniform.
- Het is absoluut een illusie dat de weduwe voor dat menu kiest.
- Een uniek universum.
- Urenlang kon hij uren naar de vuurtoren.
- Citroenzuur is geen azijnzuur.

Vijf zinnen bij het UU-verhaal: Guusje in de uurwerkenschool

- Hij tuurde uren naar het miniatuuruurwerkje.
- Aan de muur hangt een uurwerk met muziek.
- Figuurtjes komen ieder uur op muziek je het juiste uur vertellen.
- Het instellen van juiste minuten voor een vuurwerk is geen sinecure.
- Zuur keek Guus naar zijn studiepunten.

U

VISITEKAARTJE

- palataal
- beneden
- gespannen
- gerond
- halfopen tot open
- kort

Tip Datum, minimum, centrum
Zoals in put, druk, kus

U

Twée keer

 » 17	cursus	kunststuk	drukkunst
dubbelpunt	muntstuk	puntmuts	rustpunt

Zinsniveau

- De sukkel kreeg het rugnummer nul.
- De mus vlucht vlug in de lucht.
- Dus Gust lust geen hazenrug.
- De futloze mus rust op de hut.
- De hummel huppelde naar de hut.
- Dus zei zus: 'Kun je een punt slijpen met een puntenslijper?'
- Op de tulp rust een dunne rups.
- Onlusten teisteren de kust.
- Met de clubbus tufte de Rus naar Brugge.
- Vlug putten vullen kunnen jullie niet, wel prutserig werken.
- Mijn zus had het druk.
- Luk liep vlug naar de hut.
- Het lukte de vlugge Russen naar de rustige hut te vluchten.
- In het centrum druppelden de burgers het koopcentrum binnen.
- Vlug zuchtte en pufte de zuster.
- Durf je de rum uit de pul te drinken?
- Hutsepot is geen hutsekluts.
- Bewust van haar schulden schudde de juffer nukkig haar hoofd.
- Onschuldig knuffelde de juffer de stugge Rus.
- Hij tufte met zijn bus over de drukke brug richting kust.
- De unitaire uniformen van de urgentieartsen.

U-verhaal: Zusje tuft met het busje naar Rusland

Een knus busje tuft door het centrum van Ukkel. Het tuft van het clubhuis naar de markt en naar de pub. Het tuft overal naartoe. Het is een lust om het busje te zien rondtuffen.

Het knusse busje tuft en tuft. Over de brug, naar de tunnel en ... boem, knal. Wat een bons voor het busje. Net een uppercut. Het busje wordt duchtig door elkaar geschud. Gelukkig rukt het zich op tijd weer op het juiste stukje rijbaan, anders zou er nog een ongeluk gebeuren.

Maar wat hoort het nu? 'Puf, puf puf, puf', doet het knusse busje. 'Wat is dat nu weer, puf puf?' puft het knusse busje.

Een musje vliegt voorbij en vraagt: 'Waarom puf je zo?'

'Och,' zucht het busje, 'ik ben in de tunnel door een put getuft en nu is mijn band stuk. De lucht die ontsnapt doet "puf puf"', zucht het knusse busje. 'Waar vind ik nu nieuwe lucht om mijn banden te vullen?'

Drup, drup, drup.

'Och,' tjipt het musje, 'nu begint het ook nog te druppelen.'

'Kom snel in mijn busje, weg uit de druppels', zucht het knusse puffende busje. 'Dan voel je de gutsende druppels niet.'

Daar staan ze dan in het drukke Ukkel, het musje en het knusse busje, als twee zusters in de gutsende druppels.

'Vraag om hulp in het tankstation. Daar hebben ze beslist lucht om onder druk je band weer te vullen', suggereert het musje.

Puffend en kuchend tuft het knusse busje tot aan het tankstation. Daar komt een knullige slungel met een paraplu aan. Die vult de band met luchtdruk tot hij weer mooi gevuld is. De klungel is erg gul met de lucht, want nu heeft één band veel meer lucht dan de andere banden. Die staan op hun minimum. De slungel meet de luchtdruk van elke band en vult de banden wat bij. Nu elke band gevuld is met voldoende lucht, moet het busje van al dit tumult en opschudding toch wel even uitrusten. Het tuft naar het clubhuis.

In een burgerhuis niet ver van het clubhuis zit zusje zich te vervelen. Ze amuseert zich niet, maar ze tuurt naar de gutsende regendruppels.

Zusje wil zo graag van een hamburger smullen. Ze tuurt over de huizen heen en ziet het clubhuis met de bus. Die lijkt op een clubbus. Zusje denkt dat die wel met haar naar een hamburgerrestaurant zou willen tuffen.

Daarom spurt het lustige zusje door de druppels naar het busje en vraagt ze met een zucht aan het busje: 'Kun je even naar een hamburgerzaak tuffen?'

Het busje is, zoals je zult weten, een uniek busje: het is een oud Russisch busje. 'Dus je wilt een hamburger?' stuntelt het busje in het Russisch.

'Ja,' verzucht zusje, 'het zou gul van u zijn mocht ik van een verrukkelijke hamburger kunnen smullen.'

'Dus je wilt dat ik naar Hamburg tuf?'

'Nee, niet naar de stad Hamburg, maar naar een burgerzaak. Een burgerrestaurant met de verrukkelijkste hamburgers!'

Suf van zijn dutje kijkt het busje naar zusje. Het busje laat zich vermurwen.

'Ik ken wel een verrukkelijke burgerzaak niet ver hiervandaan, maar ik moet eerst de accu van mijn bus opladen of vullen.' Het vullen van de accu duurt gelukkig maar een paar luttele minuten. Een beetje muziek verdrijft de sufheid van het busje. Het musje op de stuurknuppel saluëert naar het busje en zusje, en zegt: 'Ik lust geen hamburgers, dus vlieg ik naar huis.'

Het busje slaat de avenue af naar de drukke brug. Het rijdt door de tunnels op weg naar hamburgers.

'Oef,' zucht zusje, 'het busje rijdt voorbij de richtingspijl naar Hamburg.' Het busje heeft begrepen wat ze verzuchtte. Toch tuurt zusje onrustig om zich heen. De huisnummers snellen haar voorbij. Met haar rug op de stoel gedrukt kijkt het juffertje bedrukt naar het busje, want ze tuffen de stad uit. Waarheen gaat ons knusse Russische busje? Daar staat een pijl naar Rusland. Dit kan het busje niet menen! Naar Rusland tuffen voor een hamburger?

'Busje, waar tuf je heen?' vraagt het juffertje.

Het busje sputtert en zucht: 'Van hamburgers met rundsvlees zul je smullen en dat rundvlees is het verrukkelijkst in Rusland. In Rusland hutselen ze door hun hamburgerrundvlees wat rum. Dat zijn de best gelukte burgers waarvan je ooit zult smullen.'

Hamburgers met rum? Daarover durft zusje zich niet negatief uit te drukken, dus zegt ze: 'Ja, maar in Rusland is het zo guur en koud.'

'Koop dan in Rusland een muskusmuts. Muskusossen hebben de beste pels om je warm te houden', zegt het knusse Russische busje terug.

Zusje geeft toe.

Ze tuffen over de ruggen van de Russische heuvels, tunnel in, tunnel uit. Tot in de Russische stad Ulan-Ude.

Daar in een mutsenwinkel koopt zusje een muskusmuts met veel bont. Ze sukkelte wat met de lusjes om de muskusmuts dicht te prutsen, maar al snel lukt het haar.

Warm ingeduffeld tuffen ze terug naar Sint-Petersburg, ze stoppen gelukkig bij een hamburgerzaak en vervullen de wens van zusje.

Inderdaad, het puffende Russische busje heeft gelijk, en zusje heeft geluk. De hamburger met rundsvlees en rum smaakt verrukkelijk. En met een vleugje ketchup is zusjes buikje snel gevuld. Het busje en zusje keren terug naar de tunnels in Brussel en meer bepaald naar de tunnels van Ukkel, dicht bij het burgerhuis van zusje en het afdakje van het clubhuis.

AA

VISITEKAARTJE

- velaar of mediaal
- beneden
- ongespannen
- ongerond
- open
- halflang, lang

Tip De vriendelijke aa
Zoals in haas, jaar, vaak

AA

Twée keer

 » 8	nalaten	spraakzaam	aanstaren
aangenaam	aanhaken	aanhalen	aanraden
aanvragen	adelaar	apenstaartje	haaknaald
hamerslagen	maatslaan	makelaar	napraten
nastaren	slaapkamer	spaarkaart	vaarwater

Zinsniveau

- Met een kaasschaaf schaافت de kaasmaker de kaas.
- Zaterdag gaan we na het avondmaal laat slapen.
- Dat is raar, de schapen staan te blaten en te grazen op straat.
- Waarom staan zij haar zo aan te gapen? Om haar paardenstaart?
- De aandelen van de aandeelhouder staan onaanvaardbaar laag.
- Het is af te raden de isolatie van de gloeidraad af te halen.
- De aartsbisschop gaat na het avondmaal naar de raadzaal voor een beraadslaging met de kerkraad.
- Daar kwamen haar kameraden al aan.
- Vraag dat aanvraagformulier daar aan de balie aan.
- Er kwam een einde aan de vragen van het vraagstaartje.
- Het Spaanse graan heeft de orkaan doorstaan.

- Hij slaagde erin haar aan te raken.
- De wandelaar staat op straat.
- Zagen en klagen en wij dit maar verdragen.
- 'Daar is de mooiprater', zei haar vader.
- Hazen jagen elkaar op de verlaten gewaande velden na.
- De kraag van de knaap staat haaks.
- Spaarzaam hanteerde hij de haagschaar bij het verfraaien van de hazelaarshaag.
- Haar naam staat daadwerkelijk op haar naamkaartje.
- De dame was een spraakwaterval, maar met een aangename verstaanbaarheid.
- De aardbeienjam was aanvaardbaar.
- De aalscholver graaide door het water naar de zeeaal.
- De aandeelhouder denkt aan zijn dalende aandelen.
- In de schaal lagen bananen en aardbeien.
- Tezamen staarden de haastige kompanen naar de waaiende sjaal.
- Sinterklaas daalt van de daken met zijn paard.
- Haken met kralen is een zware taak.
- Vaar naar de haven voor de avond.
- De kameraden spraken in de wintermaanden gezellig voor de open haarden.
- Het water staat op tafel.

AA-verhaal: Aantje, het kaarsrechte banaantje

Een kaarsrechte banaan, waar heb je dat vandaan?

Laat me je het verhaal van Aantje, het kaarsrechte banaantje, vertellen.

Normaal gaan bananen samen staan omdat ze graag praten. Dan hangen ze samen aan de bananenboom en tateren ze dagen met elkaar. Daarbij draaien ze hun bananenbladeren als waaiers naar de zonnestralen. Zo gaan bananen tezamen braden. Dat kan geen kwaad: na een paar maanden palaveren krijgen ze zo een saffraangele kleur. Als de bananen gaar zijn, halen een paar mensenkameraden ze van de bananenboom af. Dat is een normaal bananenverhaal.

Maar Aantje, het banaantje, houdt niet van al dat gepalaver en gekakel. Dat is haar veel te saai. Wat gaat er nu gepaard met samenhangen aan de bananenboom? Lichtjes naar elkaar gebogen om elkaar beter te verstaan?! Samen ga je er verdraaid ovaal bij van staan. En van de zonnestralen, daar baalt Aantje van. Daar taan en verbrand je alleen maar van. De zilveren stralen van de maan, daarentegen, die aaien en paaie je. Daar houdt Aantje wel van. De stralen van de maan laten je dromen van zalige plaatsen.

Aantje wil samen praten met de maan. Wat nu gedaan? Op maandag strekt ze haar ovale rug en gaat ze buiten liggen. Elke dag gaat Aantje wat verder draaien. Ze rekt en strekt zich, graadrecht, net als een liniaal.

Als Aantje haar ogen opslaat, ziet ze de maan. Dan straalt ze helemaal.

'Dag Janneke Maan, daaag ..., wat straal jij weer vandaag.'

'Het is maar normaal dat ik vandaag straal! Want het is volle maan. Maar wat heb jij gedaan? Je bent helemaal kaarsrecht gaan staan!'

'Ja, dan kan ik met je praten en naar je gapen, want ik aanschouw zo graag je maanstralen', verklaart Aantje haar kaarsrechte ruggengraat.

'Waarom? Zijn die zo speciaal?' vraagt Janneke Maan verbaasd.

Voor Aantje, het kaarsrechte banaantje, zijn die stralen inderdaad speciaal.

'Als ik naar je staar, dan zie ik allemaal maankraters met elk hun eigen verhaal', stamelt Aantje, het kaarsrechte banaantje.

'Ah ja', zegt Janneke Maan. 'Dat zijn geen kraters van meteoren of inslagen van sterren, zoals de aardbewoners aangeven. Dat zijn gaten waarin slaapzand zit. Als brave kinderen gaan slapen, dan komt Klaas Vaak hier zijn slaapzand halen en dan dromen kinderen van allemaal spannende verhalen,' verklaart Janneke Maan het bestaan van de kraters.

'Raakt je slaapzand dan nooit op?' vraagt Aantje, het kaarsrechte banaantje, verbaasd.

'Dat gaat niet, want ik draai mij geregeld om. Zo gaat bovenaan onderaan staan, en onderaan bovenaan. Dan vullen de kraters zich vanzelf helemaal weer aan. Daarom is mijn naam vandaag ook 'nieuwe maan'. Dan stralen mijn stralen het zaligst en praat ik met Klaas Vaak over een nieuwe lading slaapzand. Bij halve maan weet Klaas dat ik moet draaien en na het laatste kwartier haalt Klaas Vaak een grote reserveschaal. Daarmee veegt hij al het zand op en dan draai ik mij helemaal. Maar vertel jij nou jouw verhaal. Waarom sta jij zo recht als een kaars?'

'Omdat ik je graag wou aanraken', zegt Aantje.

'Daarvoor sta ik veel te ver van jou vandaan', antwoordt de maan. 'Maar mijn stralen kunnen je wel aaien.'

Aantje plaatst haar bananenhandje in een maanstraal en zo dansen en schateren ze de hele nacht. De volgende dagen, een hele maancyclus lang, zijn Aantje en Janneke Maan de beste kameraden. Elke avond dat ze elkaar zien, praten en tateren ze uren over wat ze zien.

Aantje, het kaarsrechte banaantje, snatert over de zaken van de dag. Janneke Maan praat over wat hij van daarboven allemaal aanschouwt. Hun samenspraak is geniaal.

Maar stilletjesaan wordt Janneke Maan zo dun als een zaag en gaat ook hij helemaal krom staan. Aantje hangt nu al een maand uit de bananentros, en wordt daardoor zo stijf als een plank. Op het laatst valt ze helemaal pardoes achterover op de aarde. Daar blijft ze liggen in de donkere nacht, wachtend op de nieuwe maan.

A

VISITEKAARTJE

- velaar
- beneden
- gespannen
- ongerond
- open
- kort of middellang

Tip De warme patat
Zoals in pak, dat, las

A

Twée keer

 » 19	afwachten	kwakzalver	achtentachtig
achterbank	achterklap	afknappen	aftrappen
appelsap	aroma	bakpapier	grasvlakte
halsband	handzalf	kakkerlak	krantenbak
nachtwacht	parkgracht	platzak	vakantie

Zinsniveau

- Zal je wakker zijn om halfacht?
- Op de kar van de kwakzalver was een nachtzwarte vlag aangebracht.
- Al wandelend op het wandelpad at de lastpak een appel.
- Had jij er niet zo hard om gelachen, ik had dat artikel al lang afgehad.
- De architect dacht dat de majestueuze trap in de hal van het appartement te machtig was.
- De bakker trapte per abuis de basketbal in het uitstalglas van de apotheker.
- In het dagblad staat vanmorgen amper een artikel over het danskamp.
- De alpinist had een gat in zijn jaszak.

- Dag en nacht kwam de charlatan langs het pandjeshuis.
- Wacht jij aan de parkgracht op arme Anna?
- De wachtman van de landmacht zag in zijn hangkast de zwarte kapmantel.
- Wat is de kans dat die dakpan van het dak valt?
- De bakkerskar van de warme bakker rammelde over het asfalt.
- De barmhartige Samaritaan gaf zijn appelflap aan de arme dakloze.
- Bak die varkenslap niet te hard.
- 'Dacht je aan een appelflap?' vroeg de wakkere bakker.
- Zat je in zak en as?
- Achter de kast lag nog een schat.
- An had last van de warmte.
- 'Dat is anders dan anders', sprak de verraste gast.
- Met een gaslamp wandelt de manhaftige parkwachter door het nachtelijke kalme park langs de parkgracht naar de waggelende ganzen.

A-verhaal: Zack, de kakkerlak, en Mac, de slak

Zack, de kakkerlak, en Mac, de slak, hadden een dakappartement in de stad.

Alleen, wat was dat daar toch krap! Zeker nu de kakkerlak zijn Amerikaanse familie te gast had. Het dakappartement barstte van het lawaai. Al dat geklak van die kakkerlakkenkaken en het geknars van die kakkerlakkentanden! En dan nog het gebabbel en gelach. Het was een janboel van jewelste.

De slak, op zijn gemak, zat onder het afdak van het appartement en wachtte af.

Ach, dacht hij, wat smacht ik naar wat kalmte. Laat ik vannacht, op mijn slakkengangetje, wat vooruitgang maken op dit pad en een ander onderdak trachten te bemachtigen. Wat de slak niet had gedacht, was dat Zack, de kakkerlak, ook naar wat kalmte snakte. Zack, de kakkerlak, was maar wat blijhartig als zijn Amerikaanse familie op bezoek kwam, maar ... wat dachten ze apart!

Zo kraakten de Amerikaanse familieleden een larve niet in tweeën, maar kwakten ze er barbecuesaus en mayonaise op. Bovendien hanteerden ze de larve enkel met een tandenstoker. Tot slot aten ze de larve niet op, maar sabelden en knabbelden ze er wat op. Wat apart! Hun dranknap met nectar was een theezak en alcohol van bananen dronken ze pas vanaf halfacht. En na halfacht gingen ze met zijn allen voor de kijkkast hangen met een pak cashewnootjes. Ach, ze waren grappig en plezant, daar niet van, maar ze lakten om de acht minuten hun kakkerlakkenkaras tot het glansde als een diamant. Ze hadden altijd een sterke drang naar een bad want ach, na acht minuten kon er al een kakkerlakkenaroma of – mag ik zeggen – kakkerlakkenstank ontstaan. En dan lakten ze alweer de kakkerlakkenschalen tot ze glansden als diamant.

Zack, de kakkerlak, was afgemat en opgebrand van al die andere manieren van leven. Maar wat zeg je aan je familie? 'Trap het af'? Natuurlijk kan je dat niet maken! De kakkerlakkensprieten van Zack zakten af en stonden helemaal slap.

Mac, de slak, zag dat en dacht: zal ik het vragen?

'Zack, weet je wat ik dacht? Het is toch wat krap in het dakappartement in de stad. Waarom ga ik niet op stap?'

Zack, de kakkerlak, lachte schamper en antwoordde: 'Ja, dat had ik ook al gedacht. Ach, ik smacht ernaar, maar ik kan mijn Amerikaanse familie toch niet zomaar achterlaten alsof ze mij tot last is?'

'Natuurlijk niet, maar je kan hun alvast vertellen dat ik plotsklaps naar de arts moet. En dat je mij moet assisteren bij mijn wandelgangetje, omdat mijn slakkengangetje me wel eens parten zou kunnen spelen', bedacht Mac rap.

'Ga je echt langs Pad, de arts?'

‘Ja, natuurlijk, want van al dat gebabbel en geklak heb ik een migraineaanval gekregen.’ Mac glimlachte in zijn slakkenhuisje.

Zack, de kakkerlak, voelde de hartelijke warmte van de slak. Wat een kameraadschap!

Zo bedacht, zo afgesproken. De twee kameraden gingen om halftwaalf op pad naar Pad, de arts. Want, zoals je weet, slakken wandelen bij voorkeur ’s nachts op het pad. Er is dan immers amper tegenverkeer. Achter een kastanjeblad verscholen ze zich voor de middagzon en genoten gezamenlijk van een opknappende nachtrust. Of moet ik ‘dagrust’ zeggen?

‘Ai, ah, ai’, schalde het eensklaps door het gebladerte.

Mac, de slak, schoot wakker.

‘Wat is dat? Zack, vang jij dat gejammer ook op?’

‘Oei, ai, ah.’

Zack draaide zich om. Zijn kakkerlakkenogen staarden naar het gebladerte. Tussen de appelbladeren zag hij een gebroken tak. Maar was dat een tak? Absoluut niet, het was een wandelende tak met een slappe arm.

‘Ai, oei, ah, wat doet mijn arm pijn’, jankte de wandelende tak.

Een fazant kreeg mij te pakken en mijn arm brak’, ratelde Bart, de wandelende tak.

‘Wat een mazzel dat je aan de fazant kon ontsnappen’, sprak Mac, de slak.

‘Ja, gelukkig, maar mijn arm doet erg pijn en is slap.’

‘Wacht even’, sprak Mac, de slak, en hij trok zich terug in zijn slakkenhuisje. Na een minuut of acht kwam hij op zijn slakkengangetje naar buiten met verband.

‘Zack, zoek jij naar harde takjes die prachtig glad zijn? Dan maak ik kleine spalkjes en zet die vast met dit verband.’

‘Zo, veel beterschap en een veilige reis’, zeiden Mac en Zack.

Zack zwaaide met zijn kakkerlakkenhandjes de wandelende tak na. Toen zetten de kameraden hun wandeling op het platteland in alle kalmte verder.

EE

VISITEKAARTJE

- palataal
- midden
- gespannen
- ongerond
- gesloten
- lang

Tip De heilige ee
Zoals in veel, weet, meer

EE

Twée keer

» 7

been breken

eenenveertig

heel gemeen

perenteelt

zeebenen

bezemsteel

eetgelegenheden

leesregel

pezewever

feeënfest

deze week

eetlepel

meeneemchinees

tegendeel

verleden week

edelsteen

geen gezever

meespreken

veel gewezen

Zinsniveau

- In zijn preek prees de predikant de geleerde geesten.
- Meer vergeten en vergeven, zonder veel preken.
- Even vergeten de geleerden hun rekenkundige redeneringen en feesten ze mee.
- De gele speelgoedeend dreef op het zeepsop.
- De eekhoorn en de eenden eten van het gegeven eten.

- De zeven neven sneden evenredige delen van de gekregen cake.
- Weet Leen hoeveel negen en zeven is?
- De edelsmid smeedt edelstenen.
- De meester kreeg geen greep op de vervelende steenezels.
- Het meel bleef kleven aan de deegrol.
- Het beest beeft bevreesd voor deze bezem.
- Zeven feesten werden gegeven ter ere van de Zweed.
- 'Kelen smeren', zei mijn heer en meester.
- De schepen dreven over het meer.
- Vegen, vegen, alsmar meer vegen, anders kreeg je met de zweep.
- Met de slee peesden we doorheen de sneeuw.
- De atleet geeft een lezing.
- Zeven keer zeven is negenveertig.
- Negen weken zweet hij voor de meester.
- Deze heer dweept met het verleden.
- Veertien keer streelde Leen de eenden op het meer.
- Negen keer breekt de rekel de kegel.
- Het eerste gedeelte van het optreden weet ik niet meer.
- Een eenvoudig eerbetoen aan de eerbare eersteklassenspeler.
- Hij reed verkeerd in het eenrichtingsverkeer.
- Eens in de week geeft Leen een preek.
- De eettafel lag vol veren van de eenden.
- Eergisteren deelde hij zijn peer wel met de beren.
- Wikken en wegen is niet iedereen gegeven.

EE-verhaal: Beestenboel

Nog heel even. Dan is het zeven.

Evert, de eend, dreef over het meer naar de dreef.

Om zeven arriveerde Peter, de egel. Samen speelden ze dan nog even tot negen.

Ze speelden in de dreef en in het meer. Want in dit hete weer was het meer een zege.

Egels en meren? Geen probleem! Egels hebben benen en daarmee kunnen ze watertrappelen in het meer. Het enige wat ze nodig hebben is een plaats om in en uit het meer te marcheren.

Daarop heeft Peter gerekend: er is een trapleer met vele treden in het meer.

Heen en weer dreven ze over het meer tot Peter, de egel, geen been meer kon verzetten. Peter, de egel, veerde op en via de tree keerde hij met Evert, de eend, weer naar de dreef. Daar speelden ze met de lederen kegels.

Tegen negenen was het tijd voor Evert om met moeder eend naar het eendennest te sjezen.

'Tot een volgende keer', schreeuwde Evert, de eend.

Peter verveelde zich helemaal niet. Hij nam de benen en stak de dreef over naar het steegje van Geert, de krekel. Die speelde geen viool maar een vedel, een middeleeuwse viool.

Geert zweerde bij Beethoven. Hij had net voor de hele steeg de Negende van Beethoven gespeeld.

Peter was niet in het steegje van Geert voor Beethovens Negende, wel voor de perenboom.

De peren zagen geelgroen, helemaal gereed om te eten. En zoals iedereen weet, zijn egels gek op peren.

Peter zette zijn stekels op en prikte er een gele peer op.

Die nam hij mee naar Veerle, de merel.

Gemeenzaam aten ze de peer.

Veerle, de merel, pikte met haar bekje kleine deeltjes uit de peer en Peter, de egel, at met zijn tandjes. Het perensap droop naar beneden. Zo heerlijk was de peer van Geert, de krekel.

Dan veerde Peter, de egel, weer recht en rende hij over het gesneden gras naar de regenpijp. Daar likte hij de regendrups op, een voor een.

Vervolgens kwam hij Kees, de kever, tegen.

‘Hé, help even mee!’ schreeuwde Kees, de kever. ‘Negen babylieveheersbeestjes zijn in de regenbeek neergekomen en kunnen nergens heen.’

Als een speer peesden de kever en de egel erheen. Eerst zetten ze de lieveheersbeestjes uit de regen.

‘Maar hoe transporteren we ze weer naar hun slaapstee?’

‘Neem een blad van de goudenregen en maak daar een deken mee. Leg de lieveheersbeestjes er zeer zachtjes tegen, neem ze op en zet ze op mijn stekels’, adviseerde Peter, de egel. ‘Dan transporteer ik ze zoals een muilezel naar hun slaapstee.’

Zo, daar gingen Peter, de egel, en Kees, de kever, heel gedreven aan het slepen met gele bladeren en dekens.

De babylieveheersbeestjes rolden zich een voor een in een deken, deden zich geen zeer aan de stekels van Peter en vielen meteen in slaap.

Mama lieveheersbeestje was echt tevreden met wat Kees en Peter deden.

Ze deed een vreugdedansje, legde de negen in hun bedstee en gaf beide heren een dikke knuffel.

Tevreden sjeesden Peter, de egel, en Kees, de kever, elk naar hun eigen bedstee.

Dit was weer een doorleefde speeldag.

E

VISITEKAARTJE

- palataal
 - beneden
 - gespannen
 - ongerond
 - halfopen
 - kort
- Tip** De neerbuigende e
- Zoals in** bed, pek, melk

E

Twee keer

» 20

dekbed

herdenking

herfstbes

veldfles

zesendertig

vlechtwerk

zesenzestig

Zinsniveau

- De bengel maakte de examinerator echt gek.
- In de kelder zocht de kelner naar een lekkere fles.
- Erwtjes met spek zijn echt lekker.
- De grens werd vergrendeld met een hek.
- De herder met zijn herdershond slentert door de velden.
- De vent stond versteld van de vettige bende in zijn perfecte perk.
- De tekst en uitleg van de regent waren geweldig.
- Dat kreng had wel een schelle stem, zeker geen heldere.
- Dat mensje kende alle schelpen.
- Tot elf tellen vraagt geen denkwerk.
- Echt oprecht stond de bengel voor de rechter.
- Weg was het wetboek van de wethouder.

- Het is gekkenwerk het telwerk te herbeginnen.
- De herberg werd gekenmerkt door felgele servetten.
- Melkgeld van zesendertig centen is gekkenwerk om op te tellen.
- 'Nergens', zeg je, 'kennen ze een sextet.'
- De wekker klinkt echt schel.
- De ets met het engeltje is een erfstuk.
- Een effen rechte weg naar de kerk.
- Tijdens het embargo steunden zij elkaar echt.
- De echtgenoot had trek in een fles melk.

Vijf zinnen bij het E-verhaal: Elsje, het heksje

- Elsje denkt enkel maar aan werken.
- Een mooie lelijke heks: denk je dat ik dat zelf bedenkt?
- Zonder vlekken bessen pletten, dat is gekkenwerk.
- In de ketel verwerkt de heks ingrediënten die je niet kent.
- Denk aan jezelf en verwen je met lekkere bessensoep!

EE-E-miniverhaal

De knechten van de kasteelheer slenterden naar de eetgelegenheid van de Chinees op de Mereldreef. Vergeetachtig als ze waren, rekenden ze er niet mee dat het om een meeneemchinees ging. Hun kasteelheer heeft hun echter terdege gezegd geen vreemd eten mee te nemen. Hun heer hekelde steeds weer de vreemde geur van het eten in zijn kasteel. De knechten, zeker niet verlegen om een scherts, besloten het meeneemeten dan te camoufleren met een weelderige scheut jenever. Zo waren ze zeker dat de eetgeur geen spelbreker meer zou zijn.

IE

VISITEKAARTJE

- palataal
- boven
- gespannen
- ongerond, gespreid
- gesloten
- halflang

Tip Kiekendief
Zoals in piet, wie, dief

IE

Twee keer

» 21

briefpapier
nierziekte

kiekendief
diepvries
rivierdier

dienstbrief
dierenriem
visie

wiegelied
kriebeldier
vliegenier

Zinsniveau

- Liens kanariepiet piepte naar haar spiegelbeeld.
- Vier gieren vliegen ver van hier.
- Een sierlijk biesje als versiering.
- Een briesje blies de brief uit de hand van de brigadier.

- Dierenarts in een dierentuin zijn is plezierig.
- De diëtiste maakt een dieet voor de diabeticus.
- Grieperig maar toch nieuwsgierig liep Griet naar het nieuwe kwartier van de rivierdieren.
- Iemand met iets plezieren.
- De stier liep in het tierende publiek.
- Een miereneter is geen griezelig dier.
- Die Lien ziet in de diepvriezer geen rode bieten.
- Niemand ziet hier drie rivierdieren, zelfs niet de rivierpolitie.
- Ziet iemand die vier wielen?
- Het publiek had veel plezier.
- De kiekendief liegt en bedriegt iedereen.
- Op de sierstruik zit een lieveheersbeestje naast de mier.
- De fietsendief verdiende een reprimande.
- Het idee van Lien was te impulsief.
- Ziehier: op het briefpapier staat een liefdeslied.
- Iedere ochtend riep iemand: 'Hé, een kiekendief!'
- In het kiesdistrict kiest iedereen een nieuwe directeur.

IE-verhaal: Nieuwtjes

De nieuwsgierige libel vliegt van hier naar ginder en sprokkelt alle verhalen bijeen.

'Weet je het nieuwste nieuwsje al? Weet je de miserie van de familie pier? Vader pier is van de kiezels naar beneden geslierd en zijn pierenstaart is nu gebroken. Dat komt ervan! Iedereen weet toch dat kiezels rollen. Niet slim van die pier!'

'Weet je het nieuwste nieuwsje al? Mie, de mier, is ziek. Ze heeft griep. Al haar kindermiertjes zijn nu ook ziek. Als nu maar niet alle kinderen van het vierde ziek worden, want dan heerst er hier een epidemie, een griep-epidemie.'

'Weet je het nieuwe nieuwsje al? Heb je het al gezien? Riem, de stier, heeft een nieuwe gieter. Heel fier was hij bij het krieken van de dag zijn sierdistels aan het gieten. Ja ja, hij is weer aan het pronken, die stier, in plaats van zijn familie te plezieren.'

'Weet je het nieuwe nieuwsje al?'

Zo tiert de libel de hele dag in het riet. En als ze geen nieuw nieuwsje weet te versieren, dan verzint ze zelf wel een primeurtje.

In het riet resideert natuurlijk ook een rietvink, Trien. Die is net terug van vakantie bij een heel verre familie van Ierse parkieten. In Ierland heeft Trien, de rietvink, gezien wat bekritisieren zonder nadenken met dieren kan doen. Ze worden te nieuwsgierig, zijn niet meer zo vriendelijk en bezien iedereen met jaloezie.

Trien, de rietvink, wil de libel minder nieuwsgierig maken en heeft een ingenieus ideetje.

'Weet je het al?' kiert Trien naar de libel.

'Wat? Wat? Wat? Niemand zegt me hier iets', tiert de libel.

'Weet je het ultieme nieuws niet?'

'Op Waterleliedag, de dag van de verkiezing van de mooiste waterlelie, is er een groot rietfeest. Wie hierheen gaat en zich siert met de fantasierijkste kleding mag gratis participeren en verdient een diner met zijn geliefde.'

'Wie heeft je dit nieuws gezegd?' informeert de libel.

'Ik heb het in een brief van de stadsbeiaardier gezien, want die moet tijdens de kroning van de waterlelie muziek spelen.'

'Wat een nieuws, wat een nieuws!' tiert de libel.

'Ja, ja, en je ziet het: in het riet zijn er voldoende dieren die zich willen sieren om een diner met hun geliefde te versieren. Bericht dit nieuws maar snel, dan zien we iedereen bij het waterleliespektakel.'

De libel vliegt in een wilde dynamiek naar het lis. Ze brieft haar geliefde over de hele historie.

'Zou je dit nieuws wel rondbazuinen? Dan siert ieder dier zijn dierenvel en is de kans om te zegevieren maar gering', tjrpt haar geliefde.

'Ja, maar het is nieuws.'

'Ik vertel het alleen aan mijn beste vriend, de gespierde graspieper. Die is nieuwsgierig maar ziet niemand. Hij weet zijn bek dicht te houden.'

Maar iedereen weet hoe dat gaat: nieuwtjes gaan als lopende vuurtjes.

Trien, de rietvink, wist dit. Tegen iedereen die het horen wil, debiteert ze dat het nieuwtje van de libel geen nieuwtje is, maar een authentieke grap.

Op Waterleliedag is iedereen blij en opgetogen.

Het is een defilé van rietplanten en papyrussen. Het struisriet met zijn sierlijke witte pluimen opent de processie. Het Siberische lis met zijn blauwe kruin zwiert sierlijk heen en weer. De kafferlelie schiet naar voor en botst schielijk tegen de waterhyacint.

Iedereen is vol nervositeit voor de leliejurering.

Iedereen is uitgedost in zijn zondagse pak.

Iedereen?

Nee, niet de nieuwsgierige libel.

Die heeft zich overal versierd met tierlantijntjes en slierten.

De hele zaal is stil. Muisstil, want de libel vliegt binnen.

Pailletten versieren haar vliesvleugelige vleugels. Haar sierlijke lichaam is omwikkeld met slierten wier. Aan elk voetje heeft ze een schoentje van mierdauwsap en op haar sprieten heeft ze vierkleurige wimpels.

Eerlijk is eerlijk, het geheel is mooi maar wel wat potsierlijk.

En niemand wil iemand zo zien, tenzij die iemand finaal kierewiet is.

De libel ziet nergens versieringen. Ze ziet hoe iedereen haar beziet. En voor het eerst realiseert ze zich hoe het aanvoelt als iemand iets over jou zegt. Zeker als iets op roddels gebaseerd is. Als iets enkel ontkiemt aan de fantasie van iemand die graag nieuwtjes rondtiert. Wie iets tiert over iemand anders, moet zelf ook kritiek kunnen verdragen. De libel is triest en heeft verdriet. Verdriet omdat ze zo is beetgenomen, maar ook om al haar fantasienieuwtjes.

Toch lachen de rietdieren niet met de libel. Ze zien in dat de grap van de rietvink haar objectief niet heeft gemist. De libel is dan wel een beetje potsierlijk maar de versieringen zijn wel prima en magnifiek.

Zo beslissen de rietdieren een extra categorie aan Waterleliedag toe te voegen: het sierlijkst versierde rietdier. Want iedereen heeft de libel wel een beetje lief.

En de libel zelf, die heeft sindsdien nimmer meer een fantasienieuwtje getierd.

I

VISITEKAARTJE

- palataal
- midden
- ongespannen
- ongerond
- halfopen
- kort

Tip Dille
Zoals in pik, wit, bil

Twee keer

» 22	ringeling	pinkring	finish
binding	flitslicht	Ingrid	lichtkring
middenschip	schildering	siddering	simplistisch
vingerlid	winning	winterstilte	witvis

Zinsniveau

- Uit kikkerdril komen dikkoppen die veranderen in springende kikkers.
- Ik wist dat een witvis wit is.
- Het kind at een pittige pizza met pikante chili en ansjovis.
- De piloot nam een snipperdag.
- De pianist vergiste zich van partituur.
- Zijn vingers zagen helemaal wit van de frisse wind.
- De uitrusting van de ridder blinkt in het zonlicht.
- De intense stilte van het winterse wit.
- De immense binding van de vrienden.
- Met een sissende siddering sist de sissende slang in de wildernis.
- De titel van de firma klinkt schitterend.
- De gids klimt in het wilde weg.
- Spring over het lint en wees flink.
- De voorzitter werd verblind door het witte licht van het flitslicht.
- Ik heb een ring om mijn middenvinger.
- Verzinnen doe je in het begin.
- De timmerman timmert aan de plinten in de zitkamer.
- Mis die richtingaanwijzer naar Vlimmeren niet.
- De glimlach van een kind wil je niet missen.
- De spin spint een spinnenweb.
- Het dictee van de dichter was dikwijls te ingewikkeld.

I-verhaal: De witzilveren bril

‘Kom binnen, kom binnen. Blijf niet zitten, kom binnen’, kirren schrille stemmen.

‘Kom binnen. Voor wie iets wil winnen, het gaat beginnen. Het is Kinderfeestdag en dan zijn de brillen in mindering, zeker de kinderbrillen. Kom binnen.’

In een hoekje in het uitstalraam ligt een witzilveren brilmontuur. Een kinderbril met ronde glazen, het type harrypotterbril, ligt heel stil voor zich uit te turen.

Wim is de bril die vorig jaar niemand wilde. Zou ook dit jaar niemand hem geschikt vinden?

‘Waarom vinden de kinderen mij maar niks?’ piekert Wim. ‘Ik heb een blinkende zilveren buitenkant en binnenin ben ik witgeschilderd.’

Sip kijkt hij naar de andere kinderbrillen met frisse tinten.

De opticien sprint de winkel binnen en trippelt naar het uitstalraam. Vandaag gaat hij de brillen herschikken. Speciaal voor Kinderdag legt hij de kinderbrillen voorin. Een voor een neemt hij de brillen uit de vitrine, blinkt ze nog eens flink op en schikt ze in een frivole, bijna willekeurige kring.

Dan tilt hij Wim, de witzilveren bril, op.

De opticien kijkt naar de bril en zucht, alsof hij wil zeggen: 'Ja, dit wordt weer niks.'

Toch blinkt hij ook de witzilveren bril op. Hij wil hem in de kring leggen, maar het witzilveren brilletje laat zich niet schikken in die frisse tintencirkel. De optiker wil de bril weer in de hoek leggen. Wim, de witzilveren bril, wil echter niet in de hoek en wringt tegen. Hij probeert zijn brillenbenen te openen, alsof hij wil zeggen: 'Ik wil in het midden liggen'. Plof, hij valt uit de handen van de brillenmaker midden in de cirkel. Daar blijft hij stilliggen.

De brillenmaker zucht even en zegt: 'Blijf maar in het midden van de cirkel liggen. Misschien willen de kinderen je nu wel.'

'Ringeling, ringeling', klingelt de bel.

'Kom maar binnen, kom maar binnen', kirren de brillen. 'Kom maar binnen. Het gaat beginnen.'

De eerste klanten van de dag arriveren. Een klein meisje trippelt binnen. Onmiddellijk wil ze naar de kinderbrillen. Ze pikt de witzilveren bril op, knipt hem open en dan weer dicht en schikt hem weer in het midden. Ze tilt een roze bril op, zet die op haar gezichtje, lacht en kirt. Weg is de eerste cliënt met een roze kinderbril.

Zo gaat het de hele middag door. De frivool getinte brillen verkopen als zoete broodjes, maar de witzilveren bril blijft liggen.

Dan komt er een klein kindje binnen, een ietwat schriel, wiebelend ventje. Hij wriemelt met zijn vingertjes in zijn vestzakje.

Hij heeft een bizar pakje aan, een minismoking, volledig in het wit met een blauwblinkende gestikte bies.

Hij werpt een blik op de brillen en steekt voorzichtig een vinger uit in de richting van de witzilveren bril. Hij tikt hem aan. De bril voelt een siddering: ja, dit is het geschikte kindje, hiervoor heb ik altijd liggen blinken.

Het ventje zet de bril voorzichtig op zijn neus en ja hoor, de bril zit als gegoten. Een betere combinatie vind je niet.

De jongen sprint door de winkel en vindt zichzelf een geweldige bink.

De bril en de jongen verlaten de winkel en springen de wijde wereld in. Dat mag je strikt nemen, want de jongen is een zigeunerkind.

De witzilveren bril kijkt naar de omgeving vol tinten en schakeringen, vol lichtjes en glinsteringen. Een omgeving vol gitaarmuziek en flamingodansers. Een omgeving vol blijde gezichten. De witzilveren bril begint aan een avontuur vol festiviteiten en gebeurtenissen, een trip geknipt voor een zilverblinkende, hoogst artistieke witte kinderbril.

1.18 TWEEKLANKEN

IJ - (EI)

VISITEKAARTJE

- palataal
 - ondeelbaar
 - kort
- Zoals in** wij, bijt, kijk

IJ - (EI)

ei	i (of j)
▪ palataal	▪ palataal
▪ beneden	▪ boven
▪ gespannen	▪ gespannen
▪ ongerond	▪ ongerond, gespreid
▪ open	▪ gesloten
▪ halflang aanhouden	▪ kort

Twee keer

 » 2	strijkijzer	preiprijs	bijblijven
bijrijder	bijvilen	eigenwijs	ijdelheid
ijzertijd	kleinheid	kleinkrijgen	lijfeigene
meitijd	pijpleiding	reinheid	reisleider
rijstijl	schijnheilig	tijdverdrijf	treinbeveiliging
treinreiziger	vrijheid	zijlijn	grijs krijt
tijm snijden	trein rijden	twijgen rijven	vrije tijd

Zinsniveau

- In zijn vrije tijd reist de reiziger met de trein naar Turijn.
- Blijf bij de tijd door een goede publiciteit.
- Vijftig vijandige vijanden zijn op vijf mijl van elkaar verwijderd.
- De ijswijn slijt je ijskoud.
- De meid strijkt met het strijkijzer de spijkerbroeken zonder lijnen.
- De stiptheid van de treinen doet de reizigers pijn.
- De schrijfwijze van leiden is bijna onbegrijpelijk.
- Hij bekijkt de reinheid van de pijpleiding.
- Beschrijf jij de ijdelheid van de keizer in zijn paleis.
- Kleine ijslolly's en ijsstaarten verleiden de ijverige meiden.
- De meid zei dat de prijs van het tapijt te prijzig was.
- Hij kijkt heilig naar de lijst van de mijters.
- De meid viel in zwijm.
- 'Hijs de zeilen', zei de zeiler.
- De spijker split die twijg in vijven.
- De rijstijl van de reiziger was verfijnd.
- De lijfeigene zijn veiligheid was gevrijwaard.
- De rijstijl van de bijrijder was ver van veilig.
- 'Wijs jij mij het sijsje?'
- Een ijzersterke ijzerdraad rond de weide.
- In het ijskoude IJsland zijn veel ijspegels.
- De eigenlijke eigenaam van de eigenares van de zeilboot was een geheim.
- Eindelijk bereikte hij zijn einddiploma.
- In het eindstation van de trein viel de elektriciteit uit voor de veiligheid.
- Heintje vergrijpt zich weleens aan een geintje.
- Op het eiland staat een eik vol eikels.
- Op eigenaardige wijze ijsbeerde de ijsbeer over de ijsvlakte.
- Het ijsbreekspel op de ijsbaan eindigde in een gelijkspel.
- Verbijsterd overhandigde hij mij de prijs.
- Zij is klein maar fijn.
- Er zijn geen lijnvluchten van Rijsel naar Berlijn.
- De tijd is rijp voor een nieuw prijzenbeleid.
- Wij zijn vrij en blij.

Wat een festijn in de IJslanse Zoo!

Stijn, het everzwijn, heeft de hoofdprijs in de schrijfwedstrijd gewonnen!

Mama everzwijn heeft daarom een festijn bereid voor heel het zoodierenrijk.

Vrijdagavond na sluitingstijd verschijnen alle dieren samen aan de grote vijver. Dan kunnen de pijlstaartroggen en dolfijnen ook meevieren. Op het grastapijt voor de vijver is er plaats voor alle andere dieren.

Op de grote krijtrots van mijnheer Tijger prijkt de schrijfprijs.

Elk dier van de IJslanse Zoo is blij en vol jolijt. De hele dag gonst het van de heilwensen voor Stijn, het everzwijn.

Stijn is nog klein. Hij heeft nog krijtwitte stippen en lijnen op zijn rug. Altijd als hij iemand hem hoort prijzen, verkleuren de krijtwitte stippen naar karmijnrood.

Stijn, het everzwijn, begrijpt de deining niet zo.

In de klas van meester Nijlpaard heeft hij rijmpjes leren schrijven.

Kijk naar buiten, kleine lijster

Naar de geit, die breijt in de wei

Kijk naar buiten, kleine lijster

Naar de trein die voorbijrijdt

Kijk naar buiten, kleine lijster

Naar het fruit dat rijpt

Kijk naar buiten, kleine lijster

Naar de wijde wereld

Waar het fijn is te zijn.

Zo schrijft Stijn zijn rijmpje. Meester Nijlpaard wijst erop dat dit rijmpje zo fijn is dat Stijn het moet inzenden naar de schrijfwedstrijd.

Wijze heren kijken naar alle inschrijvingen en wijzen erop dat dit rijmpje blijk geeft van veel wijsheid voor zo'n klein everzwijntje. Ze bezwijken voor het rijmpje en sturen Stijn, het everzwijn, de eerste prijs.

Als er een festijn is, is er ook taart: ijstaart. Mijnheer de IJsbeer kan als de beste ijssculpturen snijden, vijlen en beitelen, maar hij maakt ook de fijnste ijstaarten.

Mijnheer de IJsbeer snijdt een omvangrijk stuk ijs uit zijn ijsberg en met een vijl en beitel begint hij een figuur te snijden. Wie peins je dat mijnheer de IJsbeer maakt? Juist ja, hij maakt een beeld van Stijn. Hij zet de ijssculptuur midden in de vijver en strooit er ijsbloemen rond. De ijsbloemen drijven als lampionnen.

Dan begint mijnheer de IJsbeer aan de roomijstaart. Hij kleurt het witte ijs met karmijnrode saus en versiert de ijstaart met honderden eikels. Eikels?, peins je. Natuurlijk! Alle everzwijnen vinden eikels een festijn.

'Wat ben jij een mooie ijstaart aan het bereiden', krijst Marijke, de lijster. 'Ik schrijf een wijsje dat we met het lijsterkoor kunnen fluiten. Weet jij, mijnheer de IJsbeer, waar de sijsjes zijn? Dan kunnen die ook aan het wijsje bijdragen.'

'De sijsjes zijn bij de grote eik. Zij zijn zeker bereid om een zegewijsje te fluiten.'

En weg vliegt Marijke, de lijster.

Het is vrijdagavond. De laatste arbeiders zijn huiswaarts gereisd. Alle IJslanse dieren zijn uitgedost in hun feestelijkste kledij. Ze maken een erehaag waar Stijn, het kleine everzwijntje, doorheen schrijdt tot aan de karmijnrode ijstaart. De lijsters en sijsjes zingen hun wijsje. Mama en papa Everzwijn staan trots te kijken hoe meester Nijlpaard de prijsbeker aan Stijn overhandigt.

Iedereen applaudisseert. Het heeft er alle schijn van dat het een fijne vrijdagavond zal zijn.

VISITEKAARTJE

- palataal
 - midden
 - ondeelbaar
 - kort
- Zoals in** buik, kuil, ruit

UI

- eu (freule) i of j
- palataal
 - midden
 - gespannen
 - ongerond
 - halfopen
 - halflang aanhouden
- palataal
 - boven
 - ongerond, gespreid
 - gesloten
 - kort

Twée keer

 » 3	bruidssuiker	bezuinigingsbesluit	puinruimen
fluitenkruid	huiduitslag	huilbui	kruidenbultje
kruipruimte	uitbuiten	uitpuilen	uitsluiten

Zinsniveau

- Op de fuif fluisterde Huib zojuist tegen Trui.
- Het uilskuiken sluit zich buiten uit zijn huis.
- De tuinmuis zuigt aan de druiven en het fruit.
- De huisarts gebruikt een bruine huidcrème voor de huiduitslag van Trui.
- De huisbaas gebruikt de huissleutel om het huizenblok uit te sluipen.
- Het uilskuiken besluit om het bruine fruit uit te delen.
- Het bruine tuinhuisje met daarrond tuinkruiden staat schuin.
- Buiten huilen de uilen in de huiveringwekkende duisternis.
- Een tuinhuis is een bruin houten huis in de tuin.
- De bruid deelt de bruidssuiker uit.
- Zuiderse kruiden kunnen heerlijk ruiken.
- De zuiderse kruiden bij de kruidenier ruiken verduiveld veel naar kruidnagel.
- Ik spuit het vuil uit het huis de tuin in.
- Hij sluit de luiken op het zuiden.
- Achter het ruime huis heeft hij een duiventil.
- Tante Trui hilde bij het uien fruiten.
- Bruine beschuiten met zuiderse kruiden.
- De zuivere buitenlucht ruikt huiveringwekkend zuiver.
- De kruier struikelde en tuimelde op de plavuizen.
- Iets uit je duim zuigen.
- Een zuiders gebruide huid.
- Het tuinhuisje met het luik ligt in puin.
- Het kind huilt en zuigt op zijn duim.
- Hij riep luid: 'Uilskuiken!'
- Men gebruikt wel de suiker van druiven voor druivensuiker.
- Kruip jij door dat luik?

- De mand pulde uit van het vele fruit.
- De luimige Luikenaar fluit op zijn panfluit.
- De luifel van het tuinhuisje is vuil.
- Hij verhuisde de duiten uit de kluis.

UI-verhaal: Pluisje, het huismuisje

Een huismuisje? Dat zuig je zo uit je duim.

Juist niet.

Pluisje is een echt huismuisje. Haar huisje staat in een groot herenhuus onder de plavuizen van de trap. Daar woont Pluisje, en ze gaat bijna nooit naar buiten. Pluisje houdt heel veel van kuisen.

Dat is ook wel nodig, want onder de trap verzamelen zich altijd pluisjes en die moet je wegzuigen.

Toch vindt de mama van Pluis dit niet altijd even uitmuntend, want als Pluisje niet veel buitenkomt, hoe moet ze dan een goede muizenman vinden?

Daarom schrijft mama muis een brief naar haar muizenzus. Die woont in het zuiden op de buiten.

En ja hoor, duizenden uren later staat er een knappe muizenman met gebruinde huid voor het huisje van Pluisje. Klop klop.

‘Is het hier dat de kuisgrage muis Pluis woont?’ piept de muizenman.

‘Juist,’ antwoordt de muizenmama, ‘hier huist ons Pluisje.’

‘Goed, ik neem haar mee naar het zuiden, want de boerderij moet dringend gekuist worden. Als de prijs voor al dat kuisen een huwelijk is, dan maakt dat mij niet uit.’

Verschrikt roept Pluisje uit: ‘Mama, ik ga niet mee met die man uit het zuiden! Eén pluisje wegzuigen, ja. Maar al dat verhuizen om een boerderij te kuisen? Nee, dat kan ik niet.’

De muizenman uit het zuiden druipt af.

‘Roekoekoe’, roept Pluis, de reisduif. ‘Ik hoorde van je probleem. Reis met mij mee en we vliegen overal heen. Het enige wat jij moet doen, is mijn pluimen kuisen zodat ze glad en zuiver zijn om te vliegen.’

‘Een muis en een reisduif? Nee, dat gaat niet tezamen. Ik zou veel te bang zijn om telkens van je gekuiste pluimen te schuiven. Trouwens, waar zouden we heen verhuizen?’

‘We zouden niet verhuizen. We zouden elke dag uitvliegen, telkens ergens anders naartoe.’

‘Waar moet ik dan mijn nieuwe bruine strik en mijn kuisgerei opbergen?’ piept Pluis.

‘Die laten we achter. We nemen niets mee’, kirt de duif.

‘Nee, nee, mijn besluit staat vast. Met zulke vooruitzichten kan ik niet leven.’

Buiten het huis van Pluisje woont Gruid, een piepklein, ietwat vuil muisje met een heel gebruinde huid.

Logisch, want Gruid is een tuinmuis en meer nog, hij is ook tuinman.

Elke avond gaat hij uit wandelen en inspecteert hij zijn tuin: daar een vuil blaadje uittrekken, hier een verwelkt bloempje uitsteken, ginder een struikje dat moet worden bijgeknipt. Zo kuist Gruid elke avond de tuin, totdat die er perfect uitziet.

Hij kijkt soms tersluiks binnen in het herenhuus en ziet dan soms Pluisje.

Een pluizige pluimstaart, het allerguitigste snoetje, bruine oogjes blinkend als kooltjes in de uitstervende zon, een mooi bruin lint in haar uitstekend gekamd haar en een jurkje waardig om mee uit te gaan. Hij ziet Pluisje veggen en zuigen, en met de pluisjesveger zwaaien alsof ze aan het dansen is.

‘Ah,’ zucht Gruid, ‘mocht ze mij toch maar eens bekijken. Maar ja, wat wil je? Zo’n juffrouw met een kleine tuinman.’

Vanavond raapt hij echter al zijn muizenmoed bijeen.

Hij blinkt zijn tuinlaarsjes, poetst zijn gebruinde pels extra op, spuit het allernieuwste parfum en gaat er zo opuit. Natuurlijk heeft hij een tuitje tuinbloemen bij.

‘Ding dong’, klinkt de huisbel van Pluisje.

Pluisje doet open. Bevend steekt Gruid zijn vuistje met het tuiltje tuinbloemen uit. ‘Voor jou’, zegt hij bevend.

‘Oh, wat mooi. Die komen zeker uit je buitengewoon mooie tuin.’

‘Ken jij me dan?’

‘Ja hoor. Ik zie je dagelijks de tuin uitzuiveren en kuisen. Daarnaast zie ik je ook de struiken knippen en versieren met lampionnetjes.’

‘Zou jij met mij in de tuin willen kuieren?’ vraagt Gruid.

‘Ja, natuurlijk!’ gniffelt Pluisje.

En samen trippelen ze met muizenpasjes naar buiten. Ze praten honderduit. Het is alsof ze elkaar al jaren kennen. Hij bewondert haar kuisgedrag, zij zijn zuivere blik voor schoonheid.

Daarom nemen ze een besluit. Waarom alleen verder door het leven gaan wanneer de perfecte partner naast je woont? Dan kun je beter samen verder een leven uitbouwen. Dus die avond stelt Pluisje Gruid voor aan mama muis. Ze besluiten in de huistuin onder de oude druivenlaar een nieuw huisje te bouwen voor hen beiden en misschien heel binnenkort voor hun kindermuisjes.

OU – (AU)

VISITEKAARTJE

▪ velaar▪ ondeelbaar▪ kort	Zoals in
pauw, mouw, jou |
|--|------------------------------------|

OU – (AU)

o	oe
▪ velaar▪ beneden▪ gespannen▪ gerond▪ open▪ halflang aanhouden	▪ velaar▪ boven▪ gespannen▪ gerond▪ gesloten▪ kort

Zinsniveau

- De oude vrouw strompelt door de koude dauw.
- Laura en Paul trouwden met een gouden ring.
- Na de koudegolf verwarmt een flauw lauw zonnetje de landbouwer.
- Houtblokken voor het houtvuur van de oude vrouw.
- De gastvrouw houdt van houseparty's.
- Op het bouwterrein bouwen ze een nieuw gebouw.
- Automatisch kijkt de beenhouwer naar de houdbaarheid van de saucijzen.
- Paul werd asgrauw toen hij die gaten in de kousen zag.
- De astronaut gaf in de aula een audiovisuele voordracht.
- Voor dag en dauw reed hij met de auto naar Gouda.
- Wou jouw vrouw ook bij de scouts?
- De pauw liep door het woud.
- Van oudsher beschouwen we het brouwen van gifblauwe heksenbrouwsels als fout.
- Een auditie met toeschouwers in het auditorium.
- Blauw is geen kleur voor rouw.
- In augustus zaten de ouden van dagen voor het gebouw.

Mauro houdt van auto's en vooral van oude auto's.

Mauro woont in Kouddauw. Alles welbeschouwd houdt iedereen in Kouddauw van auto's. Want in Kouddauw staat er een kolossale autofabriek waar bijna iedereen van Kouddauw auto's helpt te bouwen. Moderne en mooie gloednieuwe auto's. Auto's met out of the box kleuren, zoals knalgroen en fluoroze. De Kouddauwers jouwen Mauro wel eens uit om zijn voorliefde voor oude

auto's, die ze als oubollig beschouwen. En omdat de oude auto's als ouderwets worden beschouwd, beschouwen de inwoners van Kouddauw Mauro ook als verouderd en oudmodisch.

Op een grauwe ochtend gaat Mauro met zijn blauwkleurige auto rijden. Hij wil even weg uit Kouddauw en weg van het onvriendelijke gesnuif van de Kouddauwers. Hij rijdt kilometers op de autobaan, door wouden van blauwe sparren en velden van augurkenplanten, richting Zoutdauw.

Hij rijdt voorbij een bouwvallig gebouw waar hij een oud vrouwtje ziet staan. Ze tuurt naar de zoutvlakte van Zoutdauw achter haar gebouw. Het gebouw is grijs, oud en afgeleefd, verweerd door het zout. Naast het gebouw staat een goudkleurige auto met blauwe tinten. Mauro stopt bruusk, stapt uit zijn auto en snelt naar de auto in het ouderwetse schuurtje. Hij vergeet zelfs het oude vrouwtje te begroeten.

Mauro aanschouwt de auto. Het is een ouderwetse auto. De autospiegel zit met een touwtje aan de auto vast en in de autodeur zit een deuk. Maar wat is die auto mooi!, denkt Mauro. Je moet hem natuurlijk wat verbouwen, maar de auto is wat ze noemen een oude klassieker. Mauro is zo in de wolken dat hij het oude vrouwtje, dat is komen aanstropelen, niet aanschouwt.

Wauw, wat een auto!, denkt Mauro.

Mauro wil gauw zijn handen uit zijn mouwen steken, maar ja, het is zijn auto niet. Hij overschouwt de hele auto, vindt een autosleutel en kan het niet laten.

'Hé, wat moet dat nou!' snauwt het oude vrouwtje. 'Wat doe jij nou met mijn auto?'

Mauro laat van dat gegrijs de autosleutel vallen.

'Ik wou niets fout doen,' hakkelt Mauro, 'maar deze auto is zo wondermooi dat ik het niet kon laten hem beter te aanschouwen.'

'De oude gouden auto met blauwe bies is de auto waarin we trouwden', wauwelt het oude vrouwtje. 'Op een flauwe ochtend in augustus trouwden we met deze gouden auto.' Mauro ziet het oude vrouwtje zo wegmijmeren.

Het vrouwtje ontvouwt het hele verhaal over haar man, de trouw en de reizen die ze met de auto gemaakt heeft.

Al wauwelend sloft het oude vrouwtje naar binnen. Zonder iets te vragen brouwt ze een bakje koffie. Ze smeert voor Mauro een boterham met wat Goudakaas en bakt een eitje met wat zout.

Ze sjouwt met haar trouwfotoboek en toont Mauro al haar trouwfoto's. Op die foto's valt de blinkende gouden auto met blauwe bies te aanschouwen.

Mauro en het vrouwtje sjouwelen tot laat in de avond.

'Blijf maar overnachten. Buiten is het nu te koud en te donker om langs de autostrade terug te rijden', wauwelt het vrouwtje. 'Slaap maar naast de schouw, dan krijg je het zeker niet koud.'

Mauro is dankbaar. Hij schenkt het oude vrouwtje een flauwe glimlach.

Toch kan Mauro die nacht niet slapen. Hij zou zo graag iets terugdoen voor het oude vrouwtje. Hij kijkt om zich heen. De kraan lekt, het hout rond de deur is oud en grijs geworden.

Natuurlijk is het vrouwtje oud en kan ze haar woning niet meer zo goed onderhouden. En het zout van de zoutvlakte van Zoutdauw verweert elk gebouw.

Als een flauw ochtendzonnetje tevoorschijn komt, trekt Mauro weer naar Kouddauw. Hij dankt het oude vrouwtje uitvoerig en wuift haar vaarwel. Maar Mauro rijdt niet zomaar naar Kouddauw. Nee, hij heeft een plannetje. Hij rijdt gauw naar de grote verbouwingwinkel. Hij koopt houten planken, spijkers en bouten. Bij de autohandelaar koopt hij hemelsblauwe en gouden autoverf.

Hij sjouwt al het bouw- en schildermateriaal naar het bouwvallige schuurtje van het oude vrouwtje.

Mauro is een autoriteit in het verbouwen van oude auto's. Hij begint met het touwtje aan de autospiegel. Al gauw verbouwt hij de hele auto.

Maar dan moet Mauro de auto nog goud en hemelsblauw verven. En nu moet je weten dat goud op een auto zoals sterren kan fonkelen als je een heel speciaal penseel gemaakt van kauwenveren gebruikt. Je zou het niet zeggen, maar in de zwarte veren van de kauw plakken de zoutkristallen van de Zoutdauwse zoutvlakte eenvoudigweg goed vast. Als je daarmee gaat schilderen, dan merk je duizenden fonkelingen in je verf. Dit is een eenvoudig geheim, maar een geheim dat Mauro kent. Het is namelijk een geheim van oude autobouwers.

Penselen van kauwenveren kun je echter niet in de verbouwingswinkel kopen en ook niet bij de schilder om de hoek. Nee, je moet ze zelf maken.

Mauro weet dat kauwen erg veel van houtluizen houden. Hij loopt het woud in op zoek naar houtluizen. In een woud vol blauwe sparren zijn houtluizen eenvoudig te vinden. Zodra Mauro een potje vol houtluizen heeft, trekt hij naar de bouwvakker waar een huishouden kauwen zich ophoudt. Daar zoekt hij naar het nest van de kauwenfamilie. Als een kauw zijn veren poetst, dan vallen er altijd wel wat kleine pluimpjes op het bouwland. Die raapt Mauro op. En om de kauwenfamilie voor de kauwenveren te bedanken zet hij het potje met houtluizen recht onder de blauwe spar waarin de kauwenfamilie zich ophoudt.

Mauro trekt weer naar het oude schuurtje en begint de oude auto met de gouden verf en het kauwverenpenseel te schilderen.

Maar daar stopt Mauro niet. Hij verbouwt ook het oude schuurtje zelf. Want zo'n mooie oude klassieke auto verdient ook een mooi onderdak.

Een pauw loopt op het erf en aanschouwt dit schouwspel. Naast de pauw staat het vrouwtje. Verbouwereerd door al dat gehamer en getimmer is ze naar buiten gekomen. En wat ziet ze? Mauro heeft niet louter de auto verbouwd maar ook eenvoudigweg haar oude grauwe schuurtje. En met de houten planken heeft Mauro trouwens ook de omheining verbouwd. Het oude vrouwtje krijgt tranen in haar ogen, zeker als Mauro de goudkleurige auto met hemelsblauwe bies naar buiten rijdt. Het goud schittert in de flauwe ochtendzon en doet aan de koets van een koningin denken. Het is een verbluffend schouwspel.

Zo fier als de pauw die naast het vrouwtje staat, zegt Mauro: 'Stap gauw in, dan rijd ik je door het blauwe sparrenwoud naar Kouddauw. Dan kun je al je vertrouwde plekjes nog eens aanschouwen.'

Het vrouwtje is zo verbouwereerd dat ze zonder iets te zeggen instapt en van haar tocht geniet.

Het enige wat ze nog kan zeggen is: 'Je mag mijn oude gouden auto houden. Nu zal niemand in Kouddauw je ooit nog voor je liefde voor oude auto's uitjouwen, zeker niet als ze zien hoe mooi deze auto is.'

Mauro wil dit niet. Hij is eenvoudigweg blij dat hij het oude vrouwtje met een ritje in de oude gouden auto heeft kunnen plezieren. Hij zegt: 'Morgen kom ik terug voor de verbouwingen aan je huisje. De voordeur krijgt een likje verf, de vouwluiken voor het raam zal ik verbouwen. De voorgevel schilder ik in een vrolijke lichtgele kleur en dan plant ik nog gauw wat mannentrouw – een lief blauw bloempje – in de bloembakken voor de vensters. En op het bankje voor je oude huisje aanschouwen we dan, samen met je pauw, de zonsondergang over de zoutvlakte van Zoutdauw.'

IJ-UI-OU-miniverhaal

Het tuinkaboutermeisje brouwt spruitjessoep. Van tijm, rozemarijn en laurier brouwt zij een kruidentuiltje. Dit buideltje verdwijnt samen met de selderij en een ui in de soepketel. En ook haar geheime kruid: goudsbloem. Zij laat de bereiding bruineren, nog gauw een snuifje zout erbij. Als tierelantijntje en bijkomende toets bruint het tuinkaboutermeisje nog goudbruine broodkruiden. Om te eindigen sieren sprietjes pijpajuintjes de spruitjessoep.

Voor de doorbijters: ik heb weer een paar moeilijke en vooral lange woorden verzameld. Alle klinkers zijn er en soms in bijna onmogelijke combinaties. Veel plezier.

Avontuurlijke woorden

cd	bio	sms
attest	back-up	cookie
cursor	jargon	octaaf
sudoku	weblog	webcam
avocado	desktop	relatie
YouTube	bioritme	ecologie
isolatie	googelen	operator
playback	aluminium	amusement
averechts	belbudget	bio-akoestiek
generatie	magnetron	spotprent
democratie	downloaden	integratie
specialist	converteren	demoniseren
ecotoerisme	screensaver	accommodatie
isolatielaag	generatiepact	gruwelverhaal
zoekprogramma	balsamicoazijn	cameratelefoon
inflatiecijfer	eenpansmaaltijd	examenresultaat
inhaalmanoeuvre	multikaartlezer	fijnstofuitstoot
knelpuntberoepen	loopgravenoorlog	overheidsdotatie
ozonconcentratie	tandpastareclame	eekhoortjesbrood
kookplaatschraper	overnamekandidaat	efficiëntierapport
hogesnelheidstrein	kluizenaarsbestaan	lijstjesdemocratie
vogelgriep pandemie	zoutwateraquariums	openbaar vervoerskaart
televisieproductiehuis	wegwerkzaamheden	aartsconservatief
afvalophaalzakken	antivlekbehandeling	geldstroomonderzoek
maandagmorgengevoel	tsunamiwaarschuwing	containerhuisvesting
waarschuwingssignaal	hoogwaterwaarschuwing	aardpeerknolselderpuree
onthaastingsarrangement	ruitensproeiervloeistof	massavernietigingswapens
persoonlijkheidsstoornis	communicatiewetenschappen	aandeelhoudersovereenkomst
gehandicaptenparkeerplaats	milieubeschermingsmaatregelen	centrale verwarmingsinstallatie
levensverzekeringsmaatschappij	televisieproductiemaatschappij	verantwoordelijkheidsverdeling
arbeidsongeschiktheidsuitkering	afvalwaterzuiveringsinstallatie	huisvuilverbrandingsinstallatie
rioolwaterzuiveringsinstallatie	chronisch vermoeidheidssyndroom	studentenuitwisselingsprogramma
vertegenwoordigingsovereenkomst	wapenstilstandsonderhandelingen	elektriciteitsproductiemaatschappij
landbouwmechanisatietentoonstelling	pensioenfondstoetredingsvoorwaarden	
arbeidsongeschiktheidsverzekeringsformulier		

1.20 MEDEKLINKERS

P

VISITEKAARTJE

- bilabiaal
- explosief
- stemloos
- oraal
- de volle ademdruk is gericht op het articulatiepunt, de spierspanning in de wangen is zo geregeld dat je ze niet opblaast

P

Zinsniveau

- Met plakpleister plakt hij de plakplaatjes in het prentenboek.
 - In appelstroop zit appelsap.
 - De politie gooide het propagandapapier in de prullenmand.
 - De papieren parasol is opgesmukt met paarse pailletten.
 - De papieren pasten perfect tussen de paperclip.
 - De politie patrouilleerde op de parkeerplaats.
 - Een pijnstiller helpt bij pijnlijke hoofdpijn.
 - De poststempel op het postpakket van het postorderbedrijf was voor de postbode.
 - Plotseling plooide de paraplu van de plaatsvervangende pastoor om.
 - De preek van de pastoor was een puur plezier.
 - 'Peren van de perenboom' klinkt plausibeler dan 'peren van de appelboom'.
 - Hij plaagde Peter met Pluisje, de poes.
 - De pauw pronkt met zijn pluimen.
 - Plant een pruimenboom.
 - De papegaai pikt aan de pinda's.
 - Het postpapier lag tussen papa's paperassen.
 - Pesten door pestkoppen is niet populair.
 - Plunder de snoepspot niet.
 - De populaire prinses pronkte op het polkabal.
 - Papavers staan niet onder populieren.
 - Papa heeft enkel pijpen met propere pijpenkoppen.
 - Met potjes en pannetjes spelen.
 - Pietje Puk slaapt op een paddenstoel.
 - Een pleisterplaats voor pimpelmezen.
 - De paashaas heeft op paasdag geen paasvakantie.
 - Op het partijcongres werden het partijbestuur, de partijleden en de partijvoorzitter geprezen.
 - Plichtsgetrouw pleitte de pleitbezorger voor het pleeggezin.
 - De popster speelde popmuziek.
 - De prijswinnaar hield een pleidooi voor de productie van prettig in de hand liggende pennen.
 - De presentator preciseerde dat het programma perfect paste in het kader van de presidentsverkiezingen.
 - Een petje voor de peuter om in het park te spelen.
 - Opa koopt een lamp voor in de slaapkamer.
 - De knaap stept met zijn step op het plein.
 - Hij pakte een knapperige asperge en bakte die in de pan.
-

Vijf zinnen bij het P-verhaal: Pip, de politieagent

- Pauwenpluimen passen perfect in dit pas geproduceerde pronkstuk.
 - De politie met kepie op inspecteerde het papaverveld.
 - De politie pakt de pauwendief.
 - De patrijzen pikken de pitjes uit de paprika's.
 - Pas op met de paspoortpapieren.
-

B

VISITEKAARTJE

- bilabiaal
- explosief
- stemhebbend
- oraal

B

Zinsniveau

- Bijzonder bijziend was de bijna blinde broodbakker.
- De brievenbesteller bestelt de brieven in je brievenbus.
- De baas becijferde het basisbedrag voor de bouw van zijn bedrijf.
- De buur beboterde de bruine boterhammen met boter.
- De beer beklom de berg.
- De berk in de berm beschermt de beverbunker.
- De buik van de brigadier stond bol van het feestbanket.
- De bakkersvrouw plaatste de gebakken boterkoeken op de balustrade van het balkon.
- De bankbediende telde de bankbiljetten in de bankautomaat.
- Het boeket van de brouwersgast bevatte vele blauwe bloemen.
- De brombeer brabbelde iets in zijn baard.
- Het basisbedrag voor deze boekenbon is boven het budget van Bert.
- Zijn hobby was bierbrouwen.
- Bekijk de beeldbuis met een 3D-bril.
- Boven op de Bibbelebontseberg bloeit een alpenbloempje.
- Berg je sabel op.
- Met boterpapier boerenbrood bakken.
- Bas de bakker bakt boterkoeken.
- Bibberend en bevend gaat Bert naar boven bij de strenge brombeer van een baas.
- De boekbinder bindt de bijbelboeken.
- Aan het berghutje staat een bloembak vol boterbloemen.
- De bolleboos deed baanbrekend werk op het gebied van bakkebaarden.
- De bandencentrale was wat blij met de bandenpech van de bedienden.
- Bedoel je dat deze bananen bederven?
- De bedelaar bedelde bedenkelijk bij de bushalte.
- De bedenkelijke bekwaamheid van de burgemeester deed de burgers bidden en beven.
- De bemoeial bemachtigde het beroemde modeblad.
- Hij maakte een betere beurt bij het biljarten.
- Bijpraten in de bijouterie.
- De bloedbank blijft een tekort hebben aan bloedgroep B.

- De blozende boekbinder bracht een bloemstuk binnen.
- De bezige bode doorbrak het gebabbel van de bediendes.
- De baby sabbelde aan de babelutte.
- Via bochtige bergpaden beklom de bedevaarder de berg met zijn bedelstaf.
- De postbode bracht een bijzondere brief voor de arbeiders in de bietenfabriek.
- De onhandelbare bulldog beet nooit naar zijn baasje.
- Bob knabbelde in de bibliotheek van de boterkoek.
- Hij bestelde blauwe bloemen in een brede vaas voor het buffet.
- Britt bracht blauwe ballonnen naar de babyshower.
- Op het balkon blaast Bert bellen uit de bellenblaas.
- Barbara bestelde in de brillenwinkel een nieuw beentje voor haar bril.

B-verhaal: Bombaststad

In Bombaststad is alles het best, beter dan best, het beste best van heel de wereldbol.

In Bombaststad leven de beste mensen, en de beste mensen doen alles op de meest bombastische manier. De autobanen zijn breder, de bomen zijn hoger, de bloemen bloeien mooier, de beken kabbelen harder, de bibliotheek bezit betere boeken dan die van de andere stadsbesturen. 'Beter' en 'best', beide zijn begrippen die de bewoners van Bombaststad het best begrijpen. 'Beter' en 'best' zijn de bewoondingen die op ieder blazoën en uithangbord prijken.

Bij beter zijn hoort ook bluffen. Bombastisch bluffen. Beter bluffen dan de buur. Als je gewoon beter bent, dan vertel je dat aan iedereen en zo bluff je.

Bluft elke bewoner, dan is bluffen een vorm van babbelen. Ik bewijs het met dit voorbeeld. Wij zeggen: 'Het is een warme dag.' De bewoners van Bombaststad beweren: 'Het is een broeiende, brandende dag waarbij je een biefstuk kunt braden op je brievenbus.'

Op het bekendste terras van Bombaststad, onder de bladeren van de bomen op het binnenplein, verblijven onze bevriende bekenden, Bart, de bakker, en Bas, de brouwer.

Je kunt je geen betere naam voor de bakker bedenken dan Bart: een beetje bleek (om te bakken is Bart best veel binnen), een brede borstkas, een beetje smalle benen. Daarbij komt dat Bart best knap is. Bovendien is Bart de beste bakker van Bombaststad en van ver daarbuiten: Bart, de bakker, bakt de beste broodjes, de beste ontbijtkoeken en beslist de beste gebakjes.

Bart, de bakker, babbelt met Bas, de brouwer. Bas beweert elk bier te bezitten. Bas, met zijn bolle bierbuik en broek met bretellen, brouwt de hele dag. Dan buigt hij zich over zijn brouwketels en roert met een bronzen pollepel. Hij brouwt de bijzonderste brouwsels: bijvoorbeeld chocoladebier en bosbessenbier.

Bas en Bart bluffen erop los. Wie blinkt er het meeste uit in zijn beroep?

'Mijn beroemde gebakjes zijn de beste', beweert Bart, de bakker. 'Alle gebakjes hebben een bordeauxrode kleur. Dat is pas bijzonder!'

Bart gebruikt Bombastische braambessen. Ik weet het, braambessen zijn blauwzwart, maar als je Bombastische braambessen perst, bekom je een diepbordeauxrode kleur.

Bart, de bakker, is best bombastisch fier op zijn bordeauxrode gebakjes.

'Niet alleen bak ik beter dan alle andere bakkers, mijn bordeauxrode beslag is wereldberoemd!' bazuïnt Bart rond.

En, zoals in Bombaststad gebruikelijk is, beweert Bas, de brouwer, heel bombastisch en met veel branie: 'Rood, rood, je brabbelt en babbelt steeds over bordeauxrood. Blauw is de kleur van Bombaststad. Korenbloemblauw!'

Bas, de brouwer, heeft een beetje gelijk, want in de banier van Bombaststad is blauw de belangrijkste kleur.

‘Blauw kan de eerste de beste brouwen. Elke beginnening kan het brouwen’, beweert Bart, de bakker. ‘Blauwe bosbessen en een beetje blauw pruimensap en je maakt elk brood, gebakje of geboortetaart zo blauw als je het maar bedenken kan. Ik ben er zeker van dat jij blauw alleen maar beter vindt omdat jij geen bordeauxrood bier kunt brouwen. Blauw bier daarentegen is niet moeilijk te brouwen. Je doet er blauwe likeur bij. Die blauwe likeur bekom je in het buitenland, in de Caraïben.’

‘Wat bazel jij?’ buldert Bas, de brouwer. ‘Denk je dat ik geen bordeauxrood bier kan brouwen? Best, ik ben er zeker van dat ik bordeauxrood bier kan brouwen en nog wel het beste van Bombaststad.’

‘Best!’ zegt Bart, de bakker. ‘Brouw het beste brons-bordeauxrood-bruine bier en ik bak je het beste blauwe gebak van Bombaststad.’

Dezelfde avond begeeft Bas zich, zonder dat iemand het bemerkt, naar de boerderij van boerin Belle. Op haar boerenhof heeft zij rode bieten staan. En, zoals iedereen weet, kleuren rode bieten bijzonder rood. Eén vlekje rood bietensap op je broek en het gaat er nooit meer uit. Als je bij het rode bietensap nog een beetje azijn mengt, bekom je een helrode briljante kleur. Natuurlijk, azijn en bierbrouwen gaan niet goed samen. Daar moet Bas, de brouwer, iets op bedenken.

‘Bitterkruid? Nee, beslist niet. “Bitterkruid”, de benaming zegt het zelf: dat smaakt bijzonder bitter. Beter is bieslook, maar dat ziet groen, en wasabi brandt bijna. Ik moet iets beters bedenken’, denkt Bas, de brouwer. ‘Goudsbloem, basilicum, bonenkruid, ... Wat kan ik gebruiken?’

En plots beseft hij dat er in Bombaststad nog een klein ijsbloempje groeit. Zoet benevelt het de buitenlucht en bedwelmt het met zijn geurige bouquet elke voorbijganger.

‘Rode biet met ijsbloempjes, dat gebruik ik!’ besluit Bas, de brouwer. ‘Ik babbel er met niemand over. Dit blijft mijn best bewaarde geheim.’

Bij het begin van de volgende dag heeft hij een bierbrouwsel met een bitterzoete smaak en met een diepe bombastische bordeauxrode kleur. Het brouwsel blinkt een beetje. De ijsbloempjesgeur bedwelmt al wie binnenkomt.

Na zijn ontbijt trekt Bas, de brouwer, naar zijn Bombastische broeders. Zijn brouwsel zit in een ijsblokemer. Zo blijft zijn bier berekoud.

Bam, bonk, boem. Bas breekt de ijsblokemer.

De mooie bordeauxrode kleur wordt zichtbaar en het bedwelvende bouquet van de ijsbloempjes betovert iedereen. Dit heeft nog niemand in zijn Bombastische bestaan beleefd.

‘Wow, briljant, opperbest, bewonderenswaardig, oogverblindend en subliem!’ brullen de spitsbroeders. ‘Hoe heb je die kleur bekomen?’

Bas beantwoordt hun vraag niet, maar lacht blij in zijn bierbrouwersvuist.

M

VISITEKAARTJE

- bilabiaal
- explosief
- stemhebbend
- nasaal

M

Zinsniveau

- Een millimeter meer of minder: wie maalt daarom?
- Massaal kwamen de mensen naar het marktplein.
- Miljoenen mieren op het menu van de miereneter maakten hem misselijk.
- Het minimumloon van de minister is minstens het maandloon van een misdienaar.
- Aan de mangoboom hangt een minimango die op een mandarijn lijkt.
- Madame Makreel maakt een mal zwemmanoeuvre.
- Met malse margarine smeert mama mijn boterhammen.

- Met machtsvertoon marcheerden de militairen naar het munitiemagazijn.
- Meer en meer mensen klommen in de bomen om de monumentale ommegang te zien.
- Morgen neemt de meester ons misschien mee naar Madurodam.
- Mama maakt mierzoete marmelade.
- Op dit moment komen de mijnwerkers samen om te mijmeren over de oude mijnen.
- Met een zeemzoete stem stamelde het meisje haar naam.
- De memoires van de mormoon kwamen als een mokerslag aan.
- Helmbloemen tussen de strohalmen.
- De glimmende zalm zwom in de maneschijn.
- De motregen op het mos maakt een mals regenfilmpje.
- De militair modderde maar wat aan toen hij marcheerde op die modderige baan.
- Een miereneter vernielt een mierennest op een milieuvriendelijke manier.
- In het maandblad besprak de medewerker de maatschappelijke impact van de magnetron.
- Het meemaken van de meetkundeles viel voor de medicus maximaal mee.
- In het melodramatische stuk mijmerde de dame over de mijlpalen in haar mondaine leven.
- De Mandarijn nam geen genoegen met magere melk.
- Missen is menselijk.
- Maandagnamiddag komen we samen om de moestuin te bemesten.

M-verhaal: Mart, de mier

Mart, de mier, maait het malse gras.

Meen je dat Mart, de mier, een tuinmier is?

Nee, Mart, de mier, is geen tuinmier.

Mart, de mier, maakt mals brood.

Zou Mart, de mier, een bakkersmier zijn?

Nee, ook hier ben je mis.

Mart, de mier, masseert zijn mierenpootjes.

Zou Mart, de mier, dan een massagemier zijn?

Nee, Mart, de mier, is geen masseur.

Mart, de mier, is modeontwerper.

En niet zomaar een modeontwerper. Mart, de mier, is een modeontwerper van modieuze mierenmuiltjes.

Op deze maandag is Mart, de mier, echter heel melancholisch. Hij is meewarig, hij mijmert en mompelt en daarom maait, bakt en masseert hij. Zo meent hij zijn melancholie te verminderen. Deze maandag heeft Mart, de mier, een mastodontisch en enorm probleem. Hij maakt geen nieuwe mierenmuiltjesmodellen meer. Men weet dat mieren zes pootjes hebben en daarom is het elementair om zes muiltjes te bezitten.

Maar als Mart, de mier, geen nieuwe muiltjesmodellen kan maken, dan moppert Mart en is hij gauw melancholisch. De inspiratie en het enthousiasme van Mart, de mier, zijn meer dan weg. Hij maakt zelfs een migraineaanval mee.

‘Nu onmiddellijk moet dit gemijmer en doemdenken minderen. Ik moet mezelf herbronnen’, meent Mart, de mier. ‘Maar waarheen moet ik migreren? Naar de Middellandse Zee moet ik marcheren. Mooie tinten van het warme water en een mengeling van mooie kleuren. De mediterrane warmte zal mij mild maken. Daar is de magie alom aanwezig. Daar ontmoet ik onvermijdelijk moderne inspiratie voor mijn mierenmuiltjes.’

Aan meer moet Mart, de mier, niet denken.

‘Mijnheer, waar gaat uw reis naartoe?’ mompelt een mollige douanebeampte.

‘Naar de Middellandse Zee, douaneambtenaar. De Middellandse Zee moet wel het middelpunt van de wereld zijn, en misschien ook het middelpunt van mijn nieuwe muiltjesmodellen.’

‘Muiltjesmodellen?’ mompelt de douaneambtenaar.

‘Ja, ik ben muiltjesmaker’, antwoordt Mart, de mier.

Met zijn mierenpaspoort in de hand mag hij moeizaam verder marcheren.

‘Misschien moet ik eerst iets gaan eten’, meent Mart, de mier.

Hij stopt aan een meeneemchinees. Eerst bestudeert hij de menukaart minutieus om te zien wat de moeite waard is om mee te nemen. Tot slot beslist hij mie goreng mee te nemen.

Mijmerend geniet hij van zijn mie goreng aan de rand van de Middellandse Zee.

Maar waar haalt een modieuze modeontwerper zijn inspiratie vandaan?

Hij neemt de lichtbruine kleuren van zijn mie goreng op, kijkt dan naar het mooie zandstrand en ziet min of meer hetzelfde warme tintengamma. Dan ziet hij de mooi appelblauwkleurige zee.

‘Mijnheer, mijnheer!’ roept een mossel. ‘Waarom staar je zo naar mij?’

‘Maar waar ben je?’ vraagt Mart onthutst.

‘Midden in de Middellandse Zee. En mij lijkt het alsof je aan het morren en mompelen bent’, antwoordt de mossel.

‘Misschien. Ik mis mijn enthousiasme’, mompelt Mart, de mier, meewarig, en hij droomt verder.

De mossel met zijn mooie mosseltinten merkt gebiedend op: ‘Verman jezelf! Geen gemijmer meer en geen melancholie. Hoor de muziek in de mimosabomen. Luister naar wat ze je melden. Kijk naar het blauw van de Middellandse Zee. Zeg me hoe de zon je verwarmt. En vertel me wat de salamander naast je je te melden heeft.’

‘De salamander naast me is misnoegd omdat ik hem zon ontnem’, stamelt Mart, de mier.

‘Nee, luister maar beter. Maak er geen monoloog van, maar kijk met je modehart.’

Mart, de mier, kijkt wederom.

Nu ziet hij een mooie gestreepte salamander die naar hem opkijkt, alsof hij wou vragen ‘waarom ben je hier?’

‘Ik meen dat ik je een beetje schaduw geef. Maar als dat je middagrust verstoort, ben ik zo weer weg’, mompelt Mart.

‘Nee, hoor’, antwoordt de salamander. ‘Ik vind een schaduwlijntje wel fijn, maar ik voelde je melancholie en kwam even kijken of ik je kon helpen.’

‘Nee, ik moet opnieuw leren kijken. En dat is niet zo makkelijk’, antwoordt Mart.

‘Goed, dan kijken we met z’n drieën. Kijk naar mijn mooie lijnen, luister naar de muziek in de mimosabomen en kijk dan naar de zee. Sluit een beetje je ogen en zeg me wat je meent te zien.’

‘Ik zie donkerbruine lijnen met mooie motieven en een blauw mediterraan randje.’

‘Luister nu nog eens naar de bomen.’

‘Die wuiven heen en weer. Met mezen en mussen die hun vrolijke gezang laten horen.’

‘Nu weet je hoe je volgende muiltjes eruit moeten zien. Donker- en lichtbruin met een blauwe streep. Die streep wordt telkens onderbroken door een meegolvende meet.’

Mart, de mier, is plots monter en blijmoedig.

Hij marcheert naar zijn mierennest, maakt de muiltjes en is nog nooit zo’n succesvolle moderne muiltjesmaker geweest.

Moet Mart, de mier, nu telkens als hij zich wat melancholisch voelt naar de Middellandse Zee marcheren? Nee! Maar hij neemt even een momentje, gaat aan de rand van zijn tuin zitten, kijkt naar de rijkdom van elk moment en vindt zo beslist iets waarmee hij verder kan.

F

VISITEKAARTJE

- labiodentaal
- fricatief
- stemloos
- oraal
- tong in neutrale positie, met tongpunt tegen de binnenkant van de ondertanden

F

Zinsniveau

- In een flits fietste de fel fietsende fietser voorbij.
 - Fons en Frieda treffen zich op de sofa voor een toffe koffiebabbel.
 - De forse afslanking van de afdeling Financiën frustreerde de formateur.
 - De fluitketel fluit op de formidabele stoof.
 - De fotograaf nam foto's van de afschuwelijke foltering.
 - De flierefluter verbraste een fortuin aan de flikkerende flipperkast.
 - Actief snuffelde de functionaris naar fouten in de facturen.
 - Met een faam van groot fatsoen floot de stafchef zijn weg door de koffiefabriek.
 - Om vijf voor halfvijf zet ik het vuil tegen de façade van het befaamde café.
 - De wolf at zijn elfde kalf.
 - De duif fladderde boven de fazant.
 - De kaft van de stafchef ligt op tafel.
 - Fraaie vlinders fladderen op fluwelen fresia's.
 - Frambozen boven op het fruitijs zijn een festijn.
 - De chauffeur drinkt flegmatiek zijn koffie.
 - Durft Fons het weefsel uit het weefgetouw van de wever te nemen?
 - Geef een fiets aan de flauwe, frêle freule.
 - Het familiewapen verfraaide de fabrieksinkomhal.
 - De fietsenmaker installeert de verfijnde fietscomputer.
 - De fotograaf fraudeerde door fotokopieën in het fotoalbum te frutselen.
 - De filantroop was gefrustreerd door zijn fulltimefunctie als fabriekschef.
-

Vijf zinnen bij het F-verhaal: Fred, de fabrieksfluit

- Alle fluiten fluiten een afwijkend refrein.
 - De kaft beschrijft je hoe je moet fluiten.
 - De fluit van de referee is defect.
 - De neef van Fred is stationschef in Affligem.
 - De afdeling stoffeerders van de fabriek heffen hun champagnefluit op het afscheid van hun chef.
-

V

VISITEKAARTJE

- labiodentaal
- fricatief
- stemloos
- oraal

V

Zinsniveau

- De vredesmachten handhaven de verschillende vredesverdragen.
- De vereniging van vrachtvervoerders verachtte de vlugrijders.
- Yvonne vatte vlug de vieze vuile vatenkwast.
- Verwijder je uit het vaarwater van de verwaande vorser.
- De veelvraat vreet vanzelfsprekend heel veel verschillend voedsel.
- Voel jij de volle vacht van het vogelbekdier?
- De vlinders vliegen van de vlinderstruik naar de vlindervriendelijke veldbloemen.
- De vaardigheid van de vaandeldrager is onnavolgbaar.
- De vroede vaderen schreven verhalen vol over de evolutie van de vrijheid.
- De vraatzuchtige duivel vervoegde zich bij zijn gevreesde vrienden.
- Tevreden vlijde de gevierde diva zich op de divan.
- De viervoetige retriever verraste vriend en vijand toen hij op de vleugellamme vogel paste.
- Veel voorraden vormen kon de rover niet.
- De vakantievrijheid van de verderfelijke vakbondsman verdween vanzelf.
- Het veertiendaagse vakantiecamp over gevechtssporten.
- Met een verblijfsvergunning verdien je een kans op een vast verblijf.
- Een vierling verzorgen vraagt veel opvoedingsfantasie.
- Bij de viersprong stond het vijftienvoudige vijandige leger.
- De volksverhuizing verplaatste de volkeren naar verre verlaten velden.
- In het voorjaar vliegen de trekvogels voorbij.
- Voortdurend verdacht ze hem van een voorkeursbehandeling.

V-verhaal: Viktor, de violette vis

Viktor, de vaalviolette vis, zwemt vierkantjes in zijn viskom.

‘Vierkantjes?’ vraag je verbaasd.

Vanzelfsprekend vierkantjes, want zijn viskom is vierkant. Dan is het veel eenvoudiger om vierkantjes te zwemmen dan andere vormen zoals v’tjes.

De viskom van Viktor staat in een villa in Vladivostok. Viktor is de goudvis van Veerle, een vijfjarig meisje. Veerle houdt veel van Viktor. Daarom verzorgt ze hem zo voortreffelijk. En ook om zijn vaalviolette kleur. Vissen met zo’n vreemde kleur zijn verbazend zeldzaam. Daarom veegt Veerle elke voormiddag de vensters van Viktors viskom schoon. Zijn vierkante viskom blinkt alsof hij uit diamant vervaardigd is. Maar Veerle verzorgt ook Viktor zelf. Zoals vandaag. Ze haalt Viktor uit de viskom met een speciaal visnetje dat een zachte fluwelen voering heeft. Dan gaat Veerle een voor een met een speciale visdoek over Viktors visschubben. Tot de visschubben blinken als violette viooltjes die ‘s morgens een kusje hebben ontvangen van de ochtenddauw. Vervolgens zet Veerle Viktor

in een andere viskom. Ze vervangt het viswater en kijkt bij al de visplantjes na of er geen blaadje afgevallen is dat ze moet opvegen. Daarna mag Viktor weer in de zuivere viskom. En zo verloopt het iedere vrijdag.

Tot vandaag.

Zodra Viktor terug is in zijn vierkante viskom, geeft mama vis hem een vederlicht kusje.

Viktor zwemt van blijdschap een paar rondjes rond mama. Tot mama vis plots verschrikt roept: 'Stop! Je hebt een vale vuile vlek op je bovenvin!'

Verbaasd kijkt Viktor op. Een vuile vale vlek op mijn bovenvin? Van verbazing valt hij bij wijze van spreken van zijn visstoel. Hij veert recht en vergewist zich van de vlek op zijn bovenvin. Maar hoe bekijk je je bovenvin als je geen spiegel hebt? Viktor zwemt rond zijn vissenstaartje, in een ovaal cirkeltje, maar Viktor observeert geen vale vlek. Hij zwemt vlak bij het glas van de viskom, maar ook daarin kan hij niets zien. Dan ziet hij een vierkante spiegel op het aanrecht, waar de viskom nog altijd staat. Veerle zet de viskom vaak op het aanrecht als ze het viswater wil verversen. Viktor veert op, over de viskomrand, en werpt tegelijkertijd een blik op de vierkante spiegel. Maar Viktor veert niet hoog of ver genoeg op. Hij ziet enkel het topje van zijn bovenvin, en daar is geen vale vlek te zien.

Hij navigeert wat achteruit, neemt een aanloop ...

'Voorzichtig, niet te hoog!' roept mama vis nog.

Maar Viktor volgt de raad van mama vis al niet meer op. Hij neemt een aanloop, zwemt vliegensvlug en in volle vaart naar de rand van de viskom en veert heel hoog op, boven de rand van de viskom uit. Hij verdraait zich naar de vierkante spiegel en ja, daar ziet hij de vale vieze vlek. Maar oei, wat gebeurt er? Viktor valt niet terug in de viskom, hij valt erbuiten! Recht in de afvoerbuis van de afvoerbak! Vloep, vjsoef, hij glijdt en schuift naar beneden. De afvoerbuis maakt kronkelende curves en Viktor kronkelt mee. Hij glijdt, schuift verder en voelt zich net op de kermis wanneer je van een roetsjbaan glijdt. Hij voelt gewriemel en gekriebel in zijn visbuik, zo tolt hij om zijn eigen vissenstaart om. De hele afvoerbuis lang. Maar Viktor is ook bevreesd. Waar voert de vuile afvoerbuis hem naartoe? Ver weg van mama vis en van zijn veilige viskom.

Juffrouw Vreesvrolijk, zijn visjuf, heeft hem verteld dat alle water naar de zee vloeit. Zou hij met het water in de afvoerbuis ook naar de zee drijven? En wat zou hem daar te wachten staan? Hij roetsjt verder en de afvoerbuis komt in een grotere buis terecht: het afvoerkanaal waar afvalwater en regenwater samenkomen. Met dit regenwater en dit afvalwater drijven stukken vuil mee.

Viktor, het violette visje, drijft met het afvalwater mee, steeds verder weg van zijn vertrouwde viskom.

Viktor is droevig om zijn vierkante viskom en zijn mama vis. Maar hij is ook nerveus voor het grote avontuur dat hem nu met zekerheid zal overkomen. Viktor zwemt met een vage zelfverzekerdheid naar het einde van het afvoerkanaal. Recht naar een onvergetelijk avontuur vol verrassingen.

W

VISITEKAARTJE

kan zowel bilabiaal als labiodentaal zijn

W

Vlaanderen:

- bilabiaal
- fricatief
- stemhebbend
- oraal

Nederland:

- labiodentaal (behalve na klinker of tweeklank)
- fricatief
- stemhebbend
- oraal

Zinsniveau

- De westenwind neemt je mee in wijde wateren.
- De woesteling in de wildwestfilm was weer gewelddadig.
- De burchtwachter wist het wachtwoord weer.
- Het waswater werd weer gebruikt tegen wandluizen.

- Weliswaar waren wij welkom, een waarachtig warm welkom was het niet.
- Op een werkdag trekt de werkster werkkleding aan.
- Wonderwel wist de winnaar zijn winst weg te werpen.
- Witte wanten worden zwart door het werken aan vuile wagens.
- Werkwillig waste de vrouw de was.
- Wie weet waar Willem Wever woont?
- In de winteravond viel een waasje wit over de weiden.
- Wilde woerden zwemmen in het wijde water van het blauwe wak.
- Wist jij wie dat was?
- Waar woont Willem ook weer?
- Willem Wouters woont ver weg.
- Wees wijs met de Waddenzee.
- Waar kwamen die Walen vandaan?
- De waardevolle bezienswaardigheden werden gewaarborgd door bankwaarborgen.
- Er was een wandtapijt in de wachtkamer van de wonderdokter.
- De wandelaar wandelt met de wandelwagen op de winterse wandelpaden.
- Het waterpeil van het waterreservoir was waanzinnig laag.
- Een waterlelie is een waterplant.
- Wegblijven van die wegenwerken!
- Wegwerpverpakkingen verwerken is alweer een heel karwei.
- De wegwijzer maakt je wegwijs in de chaos van de wegen.
- Weloverwogen wetgevingen maken het wonen in het woonblok wel aangenaam.
- De wereldberoemde wereldreiziger maakt een trip rond de wereld in een wereldrecordtijd.
- De werkstudent kreeg als werkstraf het wederom wassen van het werkterrein.
- De wielrenner keek wazig naar de wijnflessen op de wijnkaart.
- De woordenwisseling van de worstelaar was wederom weerzinwekkend.
- Zware sneeuwwolken vol witte dwarrelende sneeuw.
- De twintiger trok de wijde wereld in.
- Witte wimpels wijzen ons de wandelwegen.

W-verhaal: Het water van de wilde zee en Willy, de walvis

‘Een grote waterbuis’, of wens jij ‘een waterweg’ of ‘een waterpijp’ te zeggen wanneer je over een waterafvoerkanaal spreekt? Voor Viktor, het vaalviolet visje, zal dat worst wezen. Door een afwijking in een wervelende sprong is hij naast zijn viskom in het rioolputje gekwakt en zo met het afvalwater mee door de grote waterbuis weggeleden. Ver weg van zijn vertrouwde woning zwemt hij nu tussen de stukken wrakafval.

‘Hé, klein visje!’ hoort hij schreeuwen.

‘Wie schreeuwt daar? Waar komt dit lawaai vandaan?’

Viktor aanschouwt de wereld om zich heen. Hij neemt nergens iemand waar die iets zegt.

‘Hé, klein visje, kijk niet zo wazig. Ik ben niet ver weg. Ik zit net aan de linkerwal, in de zijbuis met warm water.’ En waarlijk, daar is een wat wijdere opening waar een klein beetje warm water wegvloeit.

En wie ziet Viktor daar zitten? Wim, de wasbeer.

Waarom woont een wasbeer in het waterafvoerkanaal?

‘Hallo, wie ben je?’ wauwelt Viktor wat zwak.

‘Ik ben Wim, de wasbeer.’

‘Dag Wim. Woon jij in het waterkanaal?’

‘Nee, waarlijk niet. Wat dacht je! Wasberen wonen toch niet in waterkanalen en waarachtig niet in afvalwaterkanalen. Maar ik was mijn zwart-wit gestreepte wasberenpels graag met warm water. En voor iemand die dat weet te waarderen is dat hier gratis voorhanden. Wat je wel moet weten, is dat wanneer vrekkinge Wout aanwezig is, hij al het warme water voor zichzelf wil bewaren. En erin rondwoelen, want dat doen woelratten nu eenmaal graag. Maar als vrekkinge Wout niet aanwezig is, dan is dit warme water een waterparadijs om even in te verwijlen. Maar wat doet een klein visje in dit water? Vertel eens.’

En vertelt Viktor over zijn meelijwekkende val in de afvoerbuis.

‘Wel,’ zegt Wim, ‘je vale vlek ben je waarlijk kwijt, want je bent nu helemaal zwart. Zwem wat verder tot bij de watervallen. Zwem daardoorheen. Dan ben je weer wondermooi gewassen.’

Zo verwoord, zo gezwommen. Een oogwenk later komt Viktor aan bij de watervallen.

In werkelijkheid zijn dit geen watervallen, maar de overlopen van andere waterbuizen, ditmaal met schoon water. Viktor zwemt heen en weer onder de waterval door tot hij weer helemaal zijn violette kleur heeft.

Maar wat moet hij nu doen?

Het zal wellicht onmogelijk zijn om terug te zwemmen. Wat zei zijn juf alweer? Al het water vloeit weg naar de zee. Dus zwemt hij weer wat wijder. Wie weet wie of wat hij daar weer tegenkomt.

‘Hallo!’ zegt een waterrat. ‘Waar zwem jij zo wild heen?’

‘Naar de zee.’

‘Wel, dan wens ik je een fijn welslagen van je queeste. Ik wandel een eindje met je mee.’

‘Hallo!’ roept een watersalamandertje. ‘Waar wandelen jullie naartoe?’

‘Viktor is de weg kwijt en we gaan samen op zoek naar de uitgang, zowat een waterkilometer stroomafwaarts. We wensen de zee te zien.’

‘Oké, we wandelen samen, want ik weet de weg wel. Ik wou twee jaar geleden veel water zien. Dat kun je van de zee wel zeggen: water, water allerwegen.’

En weg zijn de wandelende of – zeg maar – zwemmende vrienden.

Een weinig later zijn ze aan de wijde zee. Zoveel water heeft Viktor nog nooit gezien. Hij kwispelt met zijn waai-erstaartje en wipt op en neer van welbehagen.

‘Dag trawanten of afvalkanaalwatervrienden’, wuift hij en hij wipt in het zeewater. Het water is wat kouder, en ook wat zout. Het zeewater wiegt ook heen en weer, net alsof het je wil omarmen en warm onthalen.

Viktor laat zich heen en weer wiegen door het water. Hij maakt een wipje van blijdschap en wipt over een watergolfje heen.

‘Woee, wie ben jij?’ vraagt een zware warme stem.

‘Ik ben Viktor, maar waar ben jij?’

‘Woee, kijk eens achter je’, zegt de warme zware stem.

Viktor wipt om en ...wow, wat een waterbeest! Zo groot, zo overweldigend! Dat heeft hij nog nooit aanschouwd. Hij wordt er helemaal wit van.

‘Woee, waarom schrik je zo?’

‘Omdat je zo onwaarschijnlijk groot bent. Je kunt me makkelijk in één knauw verzwelgen.’

‘Woee hahaha, wat een waanbeeld, jou opeten! Woee, ik eet geen visjes. Ik eet kleine wateralgjes. Woee.’

‘Wat ben ik daar blij om. Ik ben Viktor. Ik ben uit mijn aquarium gevallen, recht in de waterafloop, en ben hierheen gezwommen.’

‘Woee, dan heb jij wis en waarachtig al wijd gezwommen voor zo’n klein visje. Woee, je krijgt ook alweer wat kleur.’

‘Waarom zeg jij altijd weer ‘wooe’? Spreken alle geweldig grote vissen zo?’

‘Woee, ik ben een walvis, de grootste vis die er in de zee woont. En woee, nee, normalerwijze kwebbel ik niet zo. Woee, toen ik onder een duwboot doorzwom, viel er iets in mijn luchtgat. Woee, toevalligerwijze is mijn luchtgat niet helemaal dicht. Ik kan dus nog ademen, maar sindsdien wauwel ik wel “wooe”.’

‘Wacht even. Dan kijk ik of ik iets kan waarnemen’, zegt Viktor.

‘Woee, wil je dat werkelijk doen? Woee, dat zou wonderwel zijn.’

Viktor zwemt naar boven op de walvis en waarlijk, daar is de booswicht: een stukje werpnet is onbeweeglijk in het luchtgat blijven steken.

‘Ik zie een stukje werpnet dat vastzit.’

‘Woee, wat jammer. Dan krijg je het zeker niet weg.’

‘Wacht’, zegt Viktor. En hij trekt onwaarschijnlijk hard aan het werpnet.

Meegeven doet het werpnet echter niet.

‘Woee, wat jammer nou.’

‘Wacht’, zegt Viktor. En hij zwemt naar waar de waterriolering in de zee uitloopt. Hij wil zijn wandelvrienden om hulp schreeuwen.

‘Woee, werkelijk?’

‘Werkelijk.’

‘Woee, dan zwem ik daar wel even naartoe. Hou je vast aan mijn zwemvin, want ik ga er werkelijk vaart achter zetten.’

Viktor klampt zich vast en, werkelijk, als een wervelwind waadt Willy, de walvis, door het zeewater.

Weinige tellen later zijn ze aan de waterriolering aangekomen.

‘Hé watersalamander, hé waterrat, zijn jullie nog in de omgeving?’

‘Wie waagt ons te roepen zo vroeg op deze woensdag?’

‘Ik ben het, Viktor, met mijn grote zeewatervriend, Willy, de walvis. We hebben wat hulp nodig.’

‘Wow, wat is dat? Dit is zeker een watermonster.’

‘Woee’

‘Hoor, wat een walgelijk gebrul.’

‘Wees maar niet bang’, zegt Viktor. ‘Zo spreekt Willy. Hij wenst helemaal geen watersalamanders of waterratten te eten. Hij wil enkel wateralgjes.’

‘Waarom woewt hij dan zo?’

‘Omdat hij pijn heeft door het werpnet dat in zijn luchtgat zit. Daarbij wensen we jullie hulp, want alleen kan ik het werpnet niet weggrijpen.’

‘Wat wil je dat wij doen?’

‘Kruip op Willy’s rug. Samen verwijderen we dat werpnet wel even.’

Zo gezegd, zo gedaan.

Willy blijft bewegingloos liggen. De vrienden trekken en wringen tot ze met een stevige ruk het werpnet eruit hebben.

‘Wow, wat voelt dit goed. Wow, ik kan weer ademen. Wow, ik wauwel geen “wooe” meer. Wow, hoe kan ik jullie bedanken?’

‘Wel,’ zegt de waterrat, ‘ik zou wel eens naar mijn waterfamilie aan de overkant van de zee willen gaan, maar het is zo wijd zwemmen.’

‘Dan zwem ik je er wel naartoe’, zegt Willy, de walvis.

‘Ik zwem mee,’ zegt de watersalamander, ‘en wees zo goed mij halverwege af te zetten op Waasland. Daar wonen mijn Waaslandse familieleden. Het zou wijs zijn ze weer te zien.’

‘Wat doe ik dat graag voor jullie. En jij, Viktor, wat wens jij?’

Viktor is heel stil en weent een weinig. ‘Jullie zwemmen naar jullie verwanten, maar ik kan niet meer naar mijn mama toe.’

‘Wil je dat werkelijk? Geen weidse wereldavonturen, maar naar je kleine waterbak toe?’

‘Werkelijk, dat wil ik.’

‘Wel,’ antwoordt Willy, ‘ik heb eens een film gezien waarin een vogel een visje weer naar zijn woning bracht. Mogelijkerwijs kunnen we hetzelfde op touw zetten. Wie vragen we dan? Een zwaluw? Nee, zijn bek is te zwak. Een wilde zwaan? Nee, die eet je in één keer op. Een zwartkopmeeuw? Nee, die schreeuwt de hele dag. Wel dan vraag ik aan Wendy, de pelikaan, om jou in haar bek naar je thuis in Vladivostok te brengen.’

‘Mevrouw Wendy, dit is mijn vriend Viktor. Hij zou graag naar zijn oude waterbak willen gaan. Kun je hem helpen?’

‘Hé, je wauwelt geen “wooe” meer.’

‘Nee, daar heeft Viktor voor gezorgd. Wel, wens je ons te helpen?’

‘Natuurlijk wel. Zwem maar in mijn bek. Ik schep nog wat extra water mee, zodat je niet uitdroogt, en dan zijn we weg.’

‘Daag iedereen. Ik vlieg naar huis!’

En weg zijn ze. Weg over de wegen en weiden, weg over het water en de wandelpaden, weg naar het witte huis van Viktor.

Daar staat de woning. Gelukkig is er een venster open, waardoor Wendy naar binnen kan vliegen. Zachtjes glijdt Viktor in zijn waterbak, recht in de zwemarmen van zijn mama.

‘Dank je en daag!’ roept Viktor.

Weg is Wendy.

Wat is zijn mama blij.

T

VISITEKAARTJE

- apico-alveolaar
- explosief
- stemloos
- oraal

T

Zinsniveau

- Hij pent de tekening met zwarte inkt.
- Haast en spoed is zelden goed.
- De toerist trok met de trein door het tropische natuurgebied.
- Twintig toeschouwers tuurden op het trottoir naar de trouwstoet.
- Het is taboe om te praten over de tegenprestaties van de tegenspeler.
- Het toestel zet je ten minste twaalf minuten op voorhand op.
- De toast van de tennisser was een toppunt van sportiviteit.
- In het internettijdperk is de tijd van het telegram voorbij.
- De straatartiest gebruikte tovenaars trucjes om de toeschouwers te amuseren.
- De thuiswedstrijd van het tafeltennisternooi deed Tom ter plaatse stokstijf stilstaan.
- Toen de toebel de trap opstompelde, stootte ze haar rechterteen.
- Tot nu toe at ik altijd tien winterwortels.
- Het mannetje ontloopt zijn straf niet.
- De kaffee sluit met een lint.
- Grondteelt vraagt grote inzet.
- Traditiegetrouw is er in de strijd om het turnkampioenschap getouwtrek om de wereldtitel.
- Telkens als hij dat streepjespak draagt, valt de meid in zwijm.
- Tuilen tulpen op de theetafel.
- De pettenklep van de pet is stuk.
- Het treinstel van de stoomtrein raakte van het spoortraject.
- Troosteloos tuurde hij naar de uitgeregende wedstrijd.
- Toen de turnster voorbij de tribune trippelde, pinkte de trotse trainer een traantje weg.
- Toen de tandarts het gebit van de toebel zag, stond hij stokstijf stil.
- ‘Stom’, zegt hij, ‘dat je je niet liet terugbetalen.’
- Te laat kwam de flauwerd aan tafel.
- Hoestend en kuchend stond hij nog laat in de avond onder de lantaarn op haar te wachten.
- Hij was de sleutel vergeten en dus stond hij aan de poort in de gietende regen op straat.
- De verhitte discussie van de presidenten ging over de machtsstrijd in de wereld.
- Een tekening met tekenpotlood op tekenpapier.
- Tegelijkertijd telefoneerde hij met een telefoonkaart.

- De toerist maakte een toertocht op het tennistoernooi.
- Op de toilettafel lagen haar borstel en haar toilettas.
- In trainingspak reed de trambestuurder het trameindstation binnen.
- Het trekpaard gaf een trap tegen de trekhaak van de tractor.
- Een witte trui voor de witte winterse trouwpartij.
- Het tweegevecht van de tweeling eindigt onbeslist.

T-verhaal: Het tevredenheidsmuntje

‘Dag ventje, wat een toffe dag.’

‘Dag heertje. Juist, een tevreden ochtend.’

Vind jij dit gekke begroetingen?

Ik niet, want we zijn in de stad waar Toontje leeft.

Toontje zit bij de scouts. Zoals tientallen tieners doet hij in zijn vrije tijd aan scouting.

Buiten stoeien, tijd met vrienden besteden, tezamen allerlei activiteiten uitvoeren, dat is wat Toontje graag doet. En zoals alle scouts heeft hij niet alleen zijn scoutsteam, hij heeft ook een totem. Dat lijkt voor jou misschien niet veel, maar Toontje is trots op zijn totem. Hij is de toegewijde toekan.

Wat een toegewijde toekan doet, dat weet ik niet. Ik weet wel wat Toontje doet.

Hij werkt zich uit de naad voor zijn scoutsteam.

En vandaag is dat tenten sorteren en opzetten. Toontje sjort de tentpalen aan elkaar. Hij vindt het niet erg om in de trotse platanen te klauteren en de sjordraden vast te zetten.

Toontje gaat als een bezetene tekeer. Hij klautert, sjort, sleept de tenten af en aan, bouwt, enzovoort.

Hij draagt zijn totemspeldje met veel trots, altijd en overal. Of hij nu met de fiets naar de wetenschapsles rijdt, of naar het winkelcentrum, of naar een TD, altijd draagt hij zijn totemspeldje. Mocht het kunnen, dan zou hij het totemspeldje zelfs in bad dragen.

Maar het totemspeldje heeft iets vreemds. Het heeft een geheimpje. Het oogje van de toekan is een klein muntje, met daarin een klein diamantje. Het muntje is speciaal of apart. Wat niemand weet, is dat dit een tevredenheidsmuntje is. Een tevredenheidsmuntje, zeg je? Wel, Toontje, de toegewijde toekan, doet altijd zo zijn best dat hij iedereen tevreden en goedgezind maakt. En dat mag je echt letterlijk nemen. Hij werkt zo hard dat, als hij in jouw buurt is, je je meteen goed voelt. En dat geheim heeft de toekan in zijn speldje gestopt, meer bepaald in het muntje dat tevreden maakt.

Telkens als het muntje in je buurt komt, maakt het je tevreden. Het geeft je een warme gloed en je voelt je binnen de twee minuten tevreden en goedgezind.

Niemand kent dit geheim, ook Toontje niet. Zijn inborst is zo goed dat hij van nature graag mensen blij wenst te maken. Daarom is hij altijd zo in de weer. Hij werkt hard en het tevredenheidsmuntje straalt voortdurend. Zo komt hij in contact met tientallen mensen. Die mensen zijn tevreden, want Toontje heeft iets goeds voor hen betekend. Op dergelijke momenten straalt het muntje extra.

Zoals eerder gezegd, zijn de scouts nu de tenten aan het sorteren. Ze zetten ze klaar voor het jaarlijkse tentenkamp.

En daar gebeurt het ondenkbare. Een stukje touw wentelt zich om Toontjes speldje en bij de volgende beweging wordt het speldje van Toontjes hemd afgerukt. Het tuimelt en valt op de grond. Gelukkig niet in duizend stukken. Maar het oogje – of wat wij nu kennen als het geheime tevredenheidsmuntje – valt uit het speldje. Het valt recht in de regengoot. Het is rond, dus wat doet het? Het bolt, het bolt en rolt recht het rioolputje in.

Door het beetje water dat in de put staat, drijft het muntje verder tot het in een spleetje terechtkomt. Dat spleetje bevindt zich recht voor het restaurant van Ratje Tartaar.

Het muntje ligt er nog geen minuutje of het begint al te werken. Ratje Tartaar begint te fluiten. Hij voelt zich plots echt content. Met zijn grote mes snijdt en hakt hij het rundsvlees in fijne stukjes om er de lekkerste tartaar van het

hele rioolstelsel van te maken. Je kunt je al voorstellen dat Ratjes restaurant met zo'n naam gekend is om zijn echt appetijtelijke tartaar.

Ratje Tartaar fluit lustig voort. En alsof ze uit het niets komen, stromen de restaurantgasten binnen. Vanuit alle kanten komen de ratjesgasten gezellig taterend naar het tartaarrestaurant. Al gauw is het een drukte van jewelste. Iedereen begroet elkaar en geeft elkaar een complimentje.

Iedereen bestelt, tatert en babbelt. Iedereen keuvelt gezellig met een glaasje porto, want volgens Ratje Tartaar past witte port perfect bij tartaar.

Het is een hartelijke menigte. En als Ratje Tartaar om middernacht zijn restaurant sluit, is hij nog steeds aan het fluiten. De vaat is al gedaan en de hele werktafel schoongeveegd. Toch fluit Ratje Tartaar nog altijd voort. Hij gaat voldaan met een brede glimlach naar huis.

Buiten regent het een beetje. Het water wast in het riool. Het pakt het tevredenheidsmuntje op uit het spleetje. Het muntje drijft met het water mee tot aan de takjes van een tortelduifjesnest. Tegen de muur van het waterleidingsysteem, net boven de waterspiegel, heeft tante Tortel op een plankje een fijn nestje met takjes en twijgen gemaakt.

Tegen dat nestje drijft het tevredenheidsmuntje aan.

Tien minuutjes later vliegt Trientje naar haar tortelnestje. Ze komt van de school en kijkt heel triest. Tante Tortel ziet haar bedrukte spruit, slaat haar vleugel om haar heen en kirt: 'Wat is er aan de hand?'

Trientje pruilt, want ze heeft net haar rapport gekregen. En dat is niet zo schitterend. Ze haalt erg lage punten voor technisch tekenen. Tante Tortel geeft haar spruit geen standje. Nee, dat zou geen tevreden resultaat opleveren. Ze bespreekt wat ze gaan doen. Trientje vindt technisch tekenen wat te ingewikkeld, en dat betekent dat ze klievert in plaats van rechte lijnen te trekken met de zwarte inkt.

'Weet je wat?' roekoet tante Tortel. 'Je gaat morgen even langs bij de schilder. Die moet toch ook met zijn penseel fijne streepjes zetten. De schilder zal je beslist kunnen leren hoe je met zwarte inkt moet tekenen.'

En kijk, weer is iedereen tevreden.

Maar niet alleen in het rioleringsstelsel is iedereen tevreden wanneer het muntje voorbij bolt. Ook in de straten in de stad boven het riool gebeuren vreemde dingen.

Telkens als het muntje onder een huis doorrolt, krijgen de bakstenen een warme tevredenheidsgloed. De bakstenen omhullen de bewoners van het huis met liefde en genegenheid. Net als een warm dekentje verschijnen er in elk huis een saamenhorigheid en een gezelligheid die je alleen maar bij feestjes of tijdens Kerstmis terugvindt.

Alleen Toontje ... Ja, wat met Toontje?

Toontje is eigenlijk niet veranderd. Hij is nog altijd ijverig en zet zich nog altijd in waar hij maar kan. Ja, natuurlijk heeft hij gemerkt dat zijn speldje verdwenen is, en natuurlijk heeft hij overal gezocht. Maar al snel heeft hij begrepen dat het niet het speldje is dat hem maakt tot wat hij is, maar wel zijn daden.

Want telkens als hij weer een goede daad doet, voelt hij zich tevreden.

D

VISITEKAARTJE

- apico-alveolaar
- explosief
- stemhebbend
- oraal

D

Zinsniveau

- De dominee zat onder de bloedrode rododendrons te dommelen en te dutten.
- Daardoor doen wij dit.
- De dreumes klemde zijn duim tussen de deur.
- Door de solden bestelde de drogist driekwart meer stofdoeken.

- Ditmaal dobbelden de dieven om de hoeden van de dominee.
- De dappere dolfijn dolde met de diepzeeduikers.
- De domme dochter van de dominee droogde de dweilen in de douche.
- Duivel-doet-al Diederik loopt doelloos te dolen.
- De directeur van het duikcentrum deed honderden duiken.
- Duizenden feeën deden de dagdromer zweven.
- De deftige dame smulde dubbel en dik van de pudding.
- Door dik en dun steunden de drie edellieden elkaar.
- Door dat te doen, verdwaalde de dader.
- De dwerg dweilde met de dweil de dorpel.
- De dwaas dweept met de devote dame.
- Een dans als dankbetuiging van de dankbare danser.
- Dameskledij op een damesfiets, dat is duidelijk een goed idee.
- De deurwaarder deed een gedetailleerde beschrijving van de inboedel.
- De diplomaat deed een diamanten ring cadeau aan de devote diva.
- Voor de douanier is een douanecontrole een doordeweekse handeling.
- Drastisch werden de handelingen van de diplomaat aan banden gelegd.
- De draagkracht van ouders is uitzonderlijk.
- Dresseer het dessert met de chocoladesaus.
- Daarom deed hij wat hij moest doen.

Vijf zinnen bij het D-verhaal: Dirk, de dappere dromedaris

- In de donkere divan dommelt Dirk in.
- Dapper denkt de ridder aan de heldendaden.
- De dromedaris denderde door de dreef.
- Denk je dat Dirk een dezer dagen naar de duivenmarkt wandelt?
- 'Doe je ding', zei Dirk, de dromedaris.

N

VISITEKAARTJE

- apico-alveolaar
- explosief
- stemhebbend
- nasaal

N

Zinsniveau

- Nagenoeg niemand kende de nieuwe gegevens.
- Nergens stonden de zenuwen zo gespannen als bij de nerveuze pianist.
- Netjes naaien met een fijne dunne naainaald.
- Een zoen geven met een neushoornneus is ondoenbaar.
- De genodigden noemden hem een nutteloze nietsnut.
- De nobele nomade ging nonchalant in zijn tent zitten.
- Niets ontging de naarstige notaris.
- Nogmaals de noodmaatregelen doornemen lijkt nutteloos.
- Negen helpende handen maken de naaiprestatie eenvoudig.

- De knippende niksnut knipte maar in het rond.
- Nina nam bananen mee en ging turnen.
- Een nijptang is nodig om de nagel uit het nieuwe hout te krijgen.
- Ontbijten met krent en krant is een festijn.
- Negen maanden in Nijmegen wonen.
- Sinds enkele maanden wonen zij in onze omgeving.
- Ik noem de naam van deze man.
- Na ijver komt na-ijver en dat is nooit schoon.
- Na nog negen dagen slapen was de nietsnut nog niet bij de pinken.
- Roemloos en naamloos ging Hein ten onder.
- Met zijn vinnige snavel snebberde de nijlvink boven de Nijl.
- Nachtblindheid kan enkel in de donkerte van de nacht.
- Na veel vijven en zessen besloten zij naar de dierentuin te gaan.
- Noodlijdende bedrijven hebben geen behoefte aan curatoren.
- Geen noemenswaardige gebeurtenissen in Ninove.
- Neem de ingrediënten mee, zodanig dat je het nagerecht kunt namaken.
- Niemand nam de nieuwelings mee.
- Bange vissen zwemmen met vinnige vinslagen.
- De nomaden zwierven door de woestijnen.
- De nominatie van de nevenacteur kon geen grotere nonsens zijn.
- De nieuwe wetten noopten ons tot nader onderzoek.
- De negen netten namen niet veel plaats in.

N-verhaal: Nina, het naaistertje

Het is bijna het einde van het jaar, en dan staan Kerstmis en Nieuwjaar voor de deur. Het uitbundigste seizoen op de Noordpool. Je weet dat de Kerstman niet alles alleen kan doen. En dus helpen de elfen hem met het inpakken en vervaardigen van alle kinderpresentjes. Alle elfen staan onder spanning om alle presentjes op tijd af te handelen. Ook de volwassen mensen worden niet vergeten. Iedereen ontvangt tijdens Kerstmis en Nieuwjaar een presentje.

Ook in de naaikamer is er veel animo. De naaielf naait de ene knuffel na de andere. Zijn naaimachine staat geen minuut – wat zeg ik – geen seconde stil. Dat kan ook niet anders als je aan het grote aantal knuffels denkt dat de Kerstman naar de kinderen brengt.

Honderden, misschien wel duizenden knuffels neemt de Kerstman mee op zijn tournee tijdens kerstnacht. En iedere knuffel is gemaakt door de naaielf. Beren, honden, poppen, konijntjes, noem maar op. De naaielf naait ze allemaal!

De naaielf maakt lange dagen en vele uren. Soms is hij zo moe dat hij met genoegen wat zou dutten en slapen. Maar dat kan natuurlijk niet aan het einde van het winterseizoen. De naaielf naait en naait. Hij neuriet een deuntje om bij de pinken te blijven. Hij naait en naait en ... 'Auw, auw!' Hij heeft in zijn vinger gestikt. Kleine naaistekjes in de vinger van een elf, dat doet zo'n pijn. Tranen rollen over de elfenwangen van de naaielf. Nu kan hij niet meer naaien. De medicijnelfen snellen ter hulp en zwachtelen de vinger van de naaielf in. Een dikke windel om zijn vinger. Nu is de pijn wel verdwenen, maar met een windel om zijn vinger kan de naaielf niet meer naaien. Wat een ramp, wat nu gedaan?

Gelukkig kent de naaielf een goede vriendin. Nina is ook een naaister. Nina naait niet met een naaimachine, maar met de hand. Duizenden kleine steken maakt zij met haar fijne handen.

De naaielf weet dat hij Nina om hulp kan vragen.

De naaielf rent naar de rendieren, springt op de rug van een rendier en zo snellen ze tezamen naar Nina's naaikamer. 'Beste naaivriendin, je moet mij helpen! Kijk, mijn vinger zit in een verband. Ik kan niet meer naaien. En er

moeten nog zoveel knuffels genaaid worden voor kerstavond. Een paar mogen wachten tot nieuwjaarsavond. Als je blijft, kun je me helpen?' kreunt de naaielf.

'Natuurlijk wens ik je te helpen', antwoordt Nina, de naaister. 'Ik ben het alleen niet gewend om knuffels te naaien. Ik naai normaal japonnen en tunieken.'

'Dat geeft niet. Ik overhandig je van elke knuffel een patroon, dan hoef je het alleen nog maar na te maken', zegt de naaielf.

Naarstig tekent Nina de patronen na en knipt ze uit. Dan begint ze met de hand aan de knuffels van de naaielf te naaien. Aan één stuk naait ze dag en nacht door, zonder te slapen en zonder te eten.

Met de hand naaien gaat echter niet zo snel als naaien met een naaimachine.

Nina is zenuwachtig. Nooit zal ze de berg knuffels op tijd afkrijgen. Wat nu gedaan? Ze begint stilletjes te wenen. De tranen vallen op de knuffelpatronen. Nina kan niet stoppen met snikken.

'Helaba, hallo, ahoi, waarom zit jij zo te snikken?' Een nietig klein dun stemmetje klinkt door de naaikamer.

Nina kijkt snikkend op. Op de bovenste balk zit een klein spinnetje te zingen. Zingen is niet het juiste woord. Het spinnetje spreekt alle woorden een beetje langgerekt uit en daarom klinkt het een beetje grappig.

Nina kijkt op en informeert snikkend: 'Riep je mij?'

'Ja,' antwoordt het spinnetje, 'ik zie je snikken en wenen. Dat zijn we van jou niet gewoon, en dus wil ik weten wat er niet naar je zin loopt.'

'Ik naai de knuffels van de naaielf, want zijn vinger ligt in een windel. Maar mijn naaien met de hand gaat zo tergend traag. Ik geraak nooit aan het einde van de wenslijst van de naaielf.'

'Daarom moet je toch niet gaan wenen en snikken. Ik verleen je graag een helpende hand', antwoordt het spinnetje zingend. 'En aangezien ik acht poten en dus acht handen heb, kan ik snel werken.'

'Kun jij dan naaien en borduren?' ondervraagt Nina de spin verbaasd.

Nu moet spinnetje hard lachen. 'Natuurlijk! Elke spin kan naaien en borduren. Heb je ons web dan nog niet gezien? Wie zo'n spinnenweb kan weven, die vraag je toch niet of hij kan naaien!' antwoordt het spinnetje.

'Nee, natuurlijk niet. Vergeef me. Ik ben wat ontdaan. Mijn naam is Nina, en wie mag jij wezen?'

'Mijn zussen noemen me Nana, omdat ik als klein spinnetje altijd "na na dat is gedaan" zei in plaats van "nu dat is gedaan". Vandaar mijn bijnaam, Nana', antwoordt Nana, de spin.

'Kom, neem nu maar je naainaald en begin opnieuw te naaien.'

'Ik neem mijn kleine spinnennaalden wel en help je de knuffels te naaien.'

Ineens gaat het werk veel sneller. Dat is natuurlijk niet moeilijk, want met acht spinnenhanden en dus ook acht spinnennaalden die naaien, is de klus snel afgehandeld.

Nina kan weer lachen. De ene na de andere knuffel komt op de stapel afgewerkte geschenken terecht. Elk kind zal zijn knuffel krijgen. Nina en Nana babbelen en keuvelen tijdens het naaien. De tijd vliegt zo snel dat plots alle knuffels genaaid zijn en er nog minuten overblijven.

'Na, na, dat is gedaan', zingt Nana. 'Weet jij wie nooit een knuffel in ontvangst neemt?'

'Is er iemand die geen knuffel ontvangt?' vraagt Nina verwonderd.

'Ja, zeker weten. De Kerstman in eigen persoon!'

'Nu je het zegt, hij geeft aan iedereen presentjes, maar ontvangt hij er ooit een? Nee, waarschijnlijk niet. Sommige kinderen leggen wel eens een koekje of zetten een glas melk klaar, maar een echt presentje?'

'Zullen wij de Kerstman een presentje maken?' vraagt Nana.

Dat schijnt Nina een supergoede ingeving te zijn. Maar wat gaan ze hem maken? Een rendierknuffel? Nee, hij heeft immers echte rendieren. Een paar warme kousen? Nee, die breidt de Kerstvrouw al voor hem. En handschoenen? Nee, ook geen handschoenen. De Kerstman draagt lederen handschoenen.

'Ik weet wat we maken!' roept Nina. 'Welk dier vind je niet op de Noordpool?'

Nu moet Nana diep nadenken. 'Ik denk niet dat ik het antwoord ken.'

'Pinguïns!' antwoordt Nina. 'Die leven op Antarctica.'

'Nu je het zegt', antwoordt Nana. 'Laten we een reuzenpinguïn naaien van zo'n negen meter. Dan kan hij die buiten zetten en dan heeft de Noordpool ook een pinguïn!'

Naarstig beginnen de twee vriendinnen te naaien.

Nana spint zwarte garens en naait daarmee het mooiste pinguïnvestje van de Noordpool. Nina heeft nog een oud stukje glitterstof over voor een vlinderdasje en zo neemt de negen meter hoge pinguïn zijn vorm aan.

's Avonds komt de naaielf al de kinderknuffels ophalen en boven op de stapel pronkt de pinguïn. De naaielf tui-
melt omver van verwondering: 'Hoe heb jij dat allemaal genaaid?'

'Niet ik, maar wij!' En Nina stelt Nana aan de naaielf voor. Een beetje verlegen schudt Nana de hand van de naai-
elf. 'Ik wou alleen maar Nina en natuurlijk ook de kinderen helpen', antwoordt Nana verlegen.

'Dit ga ik zeker aan de Kerstman vertellen. Ik ga hem vragen om ook aan alle spinnenkinderen iets te brengen.
En voor wie is die enorme pinguïn?'

'Die is voor de Kerstman zelf, want die ontvangt nooit presentjes', zeggen Nina en Nana in koor.

'Nu, dat zal de Kerstman zeker weten te waarderen. Dank je wel, duizend keren dank. Zonder jullie zouden deze
Kerstmis en Nieuwjaar zonder presentjes zijn verlopen.'

De naaielf neemt alle knuffels mee naar de Noordpool, naar het elfen-inpakmagazijn. Daarna zet hij de pinguïn
onder de dennenboom van de Kerstman. Wat zal die glunderen als hij straks, na zijn laatste vlucht met de arrenslee,
opnieuw thuis neerstrijkt en zelf een presentje vindt!

L

VISITEKAARTJE

- apico-alveolaar
 - tussen tong en tanden blijft er een opening, plots wordt het contact
tussen tong en tandkasboog opgeheven: explosief
 - midden- en achtertong blijven in neutrale positie en sluiten dus
gedeeltelijk de luchtkolom af: liquida
- stemhebbend
- oraal

Zinsniveau

- Leentje leerde Lotje lopen langs de lange Lindelaan.
- De lakei had een lavendelkleurige livrei aan.
- Allicht was hij allergisch voor levertraan.
- De leerlust van de leerling brokkelde af.
- Speciale sierbloemkolen in de tulpentuil.
- Klassikaal klapten de kleuters op de liedjes voor Sinterklaas.
- De lollike lolbroek maakte flauwe lolletjes met de jubilaris.
- Lang niet mals, die lever.
- Hoe langer hoe liever ik je heb.
- Er was veel belangstelling uit de Lage Landen voor de tentoonstelling van het Deltaproject.
- Het parallelle lijnspel was zonder listen en lagen.
- In de hal van de grote aula ruilden de spelers al hun spullen.
- In de zaal liepen zij allemaal door elkaar.
- Met lange ladders plaatste zij kleurige lintjes in de lindeboom.
- Meermaals speelde hij de zaal plat.
- De slimme bengel ging door het geschal van de alarmbel aan de haal.
- Dartelende lammetjes huppelen in de malse weilanden.
- In de hulpverlening leerde Lorre bollen met een rolstoel.
- Los op de zolder lagen de kerstbollen te rollen.
- De handelaar lachte luid toen hij luisterde naar de kwartaalcijfers.
- Op de elfde plaats kwam de atleet over de eindlijn.
- Door de voorliefde van de kasteelvrouw voor kristal glinsterde en glansde het hele kasteel.
- Elf- tot twaalfmaal weergalmt het getik van de dolk op het gekalkte gewelf.

- Hoeveel nullen zal Lilly wel invullen als zij elf miljoen optelt bij twaalf miljard?
- De afdeling Boekhandel heeft tijdelijk de oorspronkelijke doelstelling overvleugeld.
- De luchtvervuiling lijkt een blijvende nadelige invloed te hebben op het milieu.
- Pijnlijk wachtend scheurde Leentje elke dag een kalenderblaadje af.
- Op de bloembollenveiling was de prijs voor de tulpenbollen te hoog.
- Met een glimlach blies de glazenblazer het lampenglas.
- Flexibel het klaslokaal gebruiken.
- Met een glimlach trok zij haar flanelletje met fluwelen linten aan.

L-verhaal: Het appeltje aan het slappe takje

‘Hallo, hallo, haallloo! Hier bengel ik helemaal bovenaan.’

‘Laat je dan zien’, tjlpt het leeuwerikje.

‘Ik laat me zien, maar ik ben wel nog klein. Ik ben de kleine lichte lila-bloesem heel hoog in de appelboom. Alleen ik ben lila. De rest van mijn familie is licht rooskleurig.’

Het leeuwerikje klapt met zijn zilveren vleugels en vliegt helemaal naar de top van de appelboom. En jawel, daar ziet hij een ontluikend lilakleurig bloesempje.

‘Hallo, ik ben Liesje, het leeuwerikje. En wie ben jij?’

‘Ik ben nu nog een bloesempje, maar als ik volwassen ben, zal ik een appel zijn.’

‘Groe dan snel’, tjlpt Liesje, het leeuwerikje.

‘Dat lukt niet. Daarvoor heb ik zonnestralen nodig. En de lucht is volgeplakt met wolken.’

‘Zal ik die stralen voor je halen?’ tjlpt Liesje.

‘Wil je ze echt voor mij gaan halen? Oh, wat lief!’

Liesje, het leeuwerikje, klapt haar zilveren vleugeltjes open en vliegt hoog, zo hoog, hemelhoog, helemaal naar de zon.

Maar Liesje is klein, en het lukt haar maar net om tot aan de wolken te vliegen.

‘Oh wolk, mag ik een klein beetje met je meeglijden?’

‘Waarom dan wel?’ vraagt een blauwzilveren wolk.

‘Ik wil voor mijn vriendin, het lila appelbloesempje, een zonnestraal halen. Dan zal ze snel groeien en bloeien’, antwoordt Liesje.

‘Oei, zonnestralen, die zijn echt wel heel hoog. Daar vlieg je vanzelf niet heen. Glij met mij mee en we polsen bij Donderwolk of hij hemelhoog met je wil vliegen.’

‘Donderwolk lijkt altijd boos.’

‘Wel nee, als je hem leert kennen, valt hij best mee.’

‘Hallo Donderwolk, wil jij ons helpen om een zonnestraal te halen?’ polsen de blauwzilveren wolk en Liesje, het leeuwerikje.

‘Natuurlijk wil ik snel helpen. Jammerlijk genoeg vlieg ik de laatste levensjaren niet meer zoveel. Het is nogal moeilijk om op mijn leeftijd veel te vliegen. Zo hemelhoog vliegen is ook onwaarschijnlijker dan in het verleden. Maar ik kan jullie wel op een andere manier helpen. Met mijn luid klinkend geluid kan ik wel naar de zon brullen om haar te gelasten een zonnestraaltje op te sturen. Zo lukt het beslist.’

‘Zon, zooonn!’ brult Donderwolk. ‘Daal eens wat lager. We willen iets vragen.’

‘Wat verlangen jullie?’

‘Een zonnestraal voor mijn vriendin, het lila appelbloesempje aan het slappe takje, tjlpt Liesje, het leeuwerikje. ‘Zo kan ze snel groeien en bloeien.’

‘Een hele straal zal haar verkolen. Ik pluk twaalf splintertjes uit een lichtstraal. Dat licht en die gloed zullen voldoende zijn om haar te laten bloeien en groeien.’

‘Wel bedankt!’ brult Donderwolk.

Hij wil het splintertje netjes opvangen, maar laat er eentje vallen. Dat geeft een slag en een helder metaalwit licht: een bliksemstraal. Wat een flits!

Wolk en Liesje, het leeuwerikje, glijden helemaal naar beneden tot aan de bloesemende appelboom.

‘We zijn splintertjes van de zonnestraal voor je gaan halen. We hadden er twaalf maar Donderwolk heeft er een laten vallen. Dat was de bliksemflits die je zag neervallen.’

‘Ach, met elf zonnestraaltjes zal het ook wel lukken.’

Het appelbloesempje aan het slappe takje plaatst de splintertjes in een stralenkrans rond haar opengebloede lila bloemkelkje.

En onmiddellijk daalt een warme gloed over haar kroonblaadjes en bloeit ze helemaal open.

De stralen blijven gloeien en glanzen en al gauw is de appelbloesem een mooie rode appel met een violette glans.

‘Wat ben jij bevallig!’ tjlpt Liesje, het leeuwerikje.

‘Ja’, glimlacht de wolk.

De zon straalt heel hoog aan de hemel en glimlacht. Haar splintertjes hebben hun plicht volbracht.

En ook Donderwolk glijdt langs en buldert glimlachend: ‘Wat ben jij een flink blozende appel!’

R

VISITEKAARTJE

R

Tongpunt-r

- apico-alveolaar
- stemhebbend
- oraal
- ratelconsonant
(een paar trillingen
van de tong)

Huig-r

- uvulair
- de passieve huig legt zich in een kuiltje op de opgeheven achtertong
en daar brengt de uitstromende lucht de huig in trilling
- ratelconsonant
- stemhebbend
- oraal

Zinsniveau

- Op de grasgroene landerijen vertoeven rendieren graag.
- Rode radijsjes onder de knapperige groene rucola.
- Verder gebeurden de gesprekken in een opperbste verstandhouding.
- De schrikreactie van de bibberende juffrouw op het onweer en de donder was zeer zeker buiten proportie.
- Het strikken van een strikje is eenvoudiger dan het strikken van een stropdas.
- Het klaarheldere water van de rivier klatert rustig richting waterval.
- De burgemeester vertelde dat de bruikbare ruimte voor een vergroting van de vergaderruimte zonder problemen vier vierkante meter bedraagt.
- Het krantenartikel vertelde over het vernieuwde regeerakkoord.
- Het regenwater stroomde rijkelijk uit het reservoir.
- In de supermarkt is er een prijsvermindering op de kruidenierswaren en de boerenleverworst.
- Het herinneringsvermogen van de operadirecteur was een ongeëvenaarde bron van inspiratie.
- De haring- en makreevisser ondergaat een heroriëntering naar spoorwegwerker.
- Het industrialiseringsproces van de treinen liep vertraging op.
- Internationale bedrijven overtraden de arbeidsovereenkomsten voor de parelvisserij.
- Rietsuiker is het product voor de Caraïbische rum.
- Een romanschrijver in de rekenkamer, dat is een contradictie.
- Door het regenweer waren de bergpaden modderig geworden.
- De rijkskanselier gaf een donderpreek vanaf de rijkskanselarij.
- Het rechteroor van het rendier was krom.

- Reukwater verfrist de kamer amper.
 - Heerlijk pronkten de dertigers met hun moderne haartooi.
 - Wie heeft er al gehoord van donkerpaars plaaster?
 - De roodpaarse rododendron staat te pronken in de achtertuin.
 - Verstreng het schoolreglement en je krijgt rebellen.
 - Vervreemdend zo'n uilenbrilmontuur.
 - Gesprek onder vier ogen.
 - Voor eigen rekening werken.
 - Verdere vragen worden beantwoord met retorische structuurzinnen.
 - Het vervuilende verkeer hinderde de rattenvanger, de ratten werden resistent.
 - Een spraakgebrek is een rekbaar begrip.
 - De roofridder werd alsmaar rijker, maar verloor wel zijn riddereer.
 - De reiziger roosterde haringen op het sprokkelvuur.
 - De donderpreek van de pastoor bezorgde de dronkaard hersenspinsels van het vagevuur.
 - Door het drankmisbruik van de fruitvrouw veranderden haar fruitkorven in kriskras door elkaar gerommelde bergen fruit.
 - Het administratiekantoor was versperd door prikkeldraad door de protestmars van de beroepsschilders.
 - De interieurverzorgster vroeg in het verzekeringskantoor een herwaardering van haar girospaarregeling.
 - De najaarsvergadering over de infrastructuurwerken aan de sportterreinen beïnvloedde de sportwedstrijden.
-

Miniverhaaltje: R-verhaal

Op tram drie stapte iedere dag de tramcontroleur op. Hij controleerde de reiskaartjes van iedere burger. Reed een heerschap zwart, dan vorderde hij een retributie. Daarnaast vorderde hij ook immer een opdracht. En tram drie reed niet verder vooraleer je die opdracht had volbracht. Aan de kinderen gaf hij doorgaans de opdracht om in drie regels te vertellen waarom ze hun jaarabonnement niet in hun appartement mochten vergeten. Voor de anderen had hij een toffere opdracht. De meerderjarige moest iedereen groeten met een vriendelijk 'goedemorgen'. En de vergeetachtige vader moest aan iedereen een galanterie brengen. Zo startte iedereen zijn morgen met een vriendelijke groet en een veer op zijn uitrusting.

VISITEKAARTJE

- er zijn twee vormen van de s:
 - de apico-alveolare s of de boven-s
 - de linguo-alveolare s of de beneden-s
- fricatief
- stemloos
- oraal

S

Zinsniveau

- In de drukste winkelstraat van Brussel was de kerstsfeer intens.
- Het optimisme van de eerste minister was onuitspreekbaar.
- Hij smikkelde van een simpele sinaasappel.
- Stop met het smokkelen van spiekbriefjes in de klas tijdens de examens.
- Soep serveren zonder morsen is soms een lastige klus.
- Ondanks de schaarste aan asperges schilt de sterrenchef dagelijks minstens zesenzestig schitterende spierwitte asperges.
- De slimme, schrandere sluiswachter sloot juist op tijd de openstaande sluizen.
- In het crisiscentrum was er crisisoverleg over het tennisspel bij westerstorm.
- De kunstschilder schildert de straalbreking van de zonsopkomst.
- De beste stuurlui staan aan wal.
- De sneeuwstorm raasde over de grasvlakte.
- Op het industrieterrein slingert er veel roestig staal.
- Na de zaterdagse schoonmaak slurpte zij van de uitstekende vermicellisoep.
- De pas gebeitste kast schitterde in de maneschiijn.
- De skischoenen en skisokken stonden naast de ski's voor volwassenen.
- In de personeelskantine organiseerde het stadsbestuur een schrijfwedstrijd.
- In het sprookjeshuis op de speelplaats stond een speeldoos vol sprookjesboeken.
- Cubaanse sigaren en sigaretten smaken zeker niet slecht.
- De meester-koks gieten de Chinese sojasaus over de sojascheuten.
- Bij het sollicitatiegesprek sloeg de sollicitant een gedistingeerd figuur.
- Een stoffas past niet bij de stadhuisstijl.
- Wat stopt de scheidsrechter in zijn shirt?
- Bij de start staat de starter stil aan de startlijn.
- De saluerende soldaten staan op het exercitieterrein.
- De sportkous slobbert op haar sportschoen.
- De schroevendraaier schroeft de schroeven met schroefdraad in de spaanderplaten.
- De arts van het provinciaal hospitaal stelde de schade vast.
- Met stijf sel stijfde Sonja de manchetten van het dameshemd.
- De eerste verkiesbare plaats was voor de eerste minister van staat.
- De specialistische, maar toch simpele uitleg van de jurist sloeg iedereen met stomheid.
- De spiksplinternieuwe proefopstelling tijdens de districtswegstrijd beangstigde de topspelers.
- Het standvastige uitgangspunt van de districtsleider verstevigde de onderhandelingspositie in de sociale beslommeringen.
- De kunstenaar schiep een speciaal kunststuk voor de huwelijksverjaardag van zijn schoonouders.
- De commissie voor sociale samenwerking besliste over de uitsluiting van de samenscholingsakkoorden.

Vijf zinnen uit het S-verhaal: Stijn, het stokstaartje, op reis naar het ijs

- Stijn staart suffig vanuit zijn sofa naar de spelende zusjes.
 - Stokstaartjes zijn speelse beestjes.
 - De ijspegels van de met sneeuw bedekte hotels smelten gestaag in de eerste zonnestralen.
 - In het grasveld spelen de zusjes stokstaart.
 - Zit je op je stokstaartje, dan is dat een gratis schommelstoel.
-

Z

VISITEKAARTJE

- apico-alveolaar
- fricatief
- stemloos
- oraal

Z

Zinsniveau

- Een zeemleren zeemlap zeemt het best.
 - De zelfverzekerdheid van de zeilmaker was ziekelijk.
 - Ze zijn bij dezelfde ziekenkas.
 - Het gezelschap zat gezellig zandkoekjes te eten.
 - Inzake de ingezamelde zakken zomerkleding zaten zij nog te aarzelen.
 - De zakenman had zo veel zorgen dat hij een maagzweer kreeg.
 - Op een zonnige zondag zat het gezelschap te kijken naar de zeilbotenrace.
 - Zij zien elkaar zeker zaterdag of zondag op de Zuidermarkt.
 - Zonsondergang in de Zuiderzee maakt niemand zeeziek.
 - Ten huize Mazen eten ze zuurzoete rozijnen.
 - De zeurkous zeurde in zijn ziekbed in het ziekenhuis om bezoek.
 - De zolderkamer van het zomerhuisje was zonovergoten.
 - Zorgeloos zwierven de reizigers naar het zuiden.
 - Met zware zwaarden kun je niet goed zwaaien in een zwaardgevecht.
 - Zeker in de zomerzon vergeet men zijn zorgen.
 - Zomaar zonder zorgen vertrok zij op een zomerse zondag naar Zonhoven.
 - Zeer zeker zitten ze zij aan zij in de zetel.
 - Zij zigzagde zijdelings over de zijlijn.
 - Zichtbaar zelfvoldaan zong de zegevierende zangeres een zeemzoete ballade.
 - De zeeanemoon zit op de zeebodem.
 - Zuivel zonder zemelen zag hij wel zitten.
-

Een bizarre ziekte, zeeziekte. Zeker als je bedenkt dat zij zich bij een zeezwaluw laat zien. Zaza, de zeezwaluw, kan niet zweven boven de zee, want dan is ze zeeziek. Ze zwalpt van de ene zijde naar de andere zijde en zo is ze snel zeeziek. Bizar, hé!

Zaza is het jongste zusje van zes blozende zeezwaluwen. Zeer zelden is ze de laatste van haar zwerm, uitgezonderd in de zweefles. Steevast heeft Zaza een roze blozende gloed van schaamte op haar zwaluwwangen, want welke zeezwaluw kan nu niet zweven?

Ze zwalpt niet zomaar, ze zigzagt. Zweven zou sierlijk moeten zijn en niet zigzaggend. Dat is toch onzinnig zot.

Als je goed kijkt, zie je dat de zijzijde van Zaza's zwaluwstaart één zeer korte veer heeft. En met een korte veer zweef je niet meer. Je zwalpt en zigzagt. En zo word je zeeziek.

Zo zit Zaza zeer vaak bij de zeeapotheker voor zeepillen. Maar zeezwaluwen kunnen niet zomaar zeepillen slikken, zeer zeker niet. Ze moeten zeezetpillen steken. Zeker geen plezierige klus.

Zaza zoekt elke zondag extra zweefuren om toch maar in balans te komen. Ze zoekt over de zebrapaden van de steden die zeer dicht bij de zee liggen. Ze zweeft over de zonnige grasvelden die bezaaid zijn met zeven verschillende zonnebloemen. Ze zoekt, zweeft, maar eindigt steeds weer in zigzaggen.

Zo doet Zaza deze zondag een extra zweefles over een rustig stukje zee langs de zeerotsen.

Een zeebaars ziet haar sukkelen en met een zeemzoete stem zegt hij: 'Van zeezaken ken jij zo te zien niet veel. Je zigzagt in plaats van te zweven! Zweef of zwalp dan toch naar het zeemonster achter de zeerots en zorg ervoor dat hij je een zeeoplossing bezorgt.'

'Dat is nog niet zo'n zot inzicht', peinst Zaza.

Zaza zwalpt verder op zoek naar het zeemonster. Op het zachte zeegrind ziet ze een zeedraak zitten. Het zeemonster zit te zuigen aan de steel van een zeelolie.

Zaza zoekt zeer voorzichtig een zitplaatsje dicht bij het zeemonster en tjrpt: 'Zeer geëerde zeedraak, ik zit met een zeer bezwarende zaak. Als ik zweef, zigzag of zwalp ik. Zie jij een oplossing?'

'Zeer zeker', zegt het zeemonster met een zagende stem. 'Zoek zeegras, zeegroen zeegras, en zet dat elke zaterdag om zeven uur aan je bedzijde. Na zes zaterdagen zou je niet meer mogen zwalpen.'

Gelukzalig zingt Zaza het schoonste zwaluwlied als dank voor het zeemonster. In de zee is het zeker niet moeilijk om zeegroen zeegras te vinden. Zie, zes minuten later en Zaza vindt een zeebank met zeegras. Ze verzamelt een zevental bladeren en stopt die zonder aarzelen in de zijkant van haar zwaluwrok. Daarna zwalpt ze zo snel mogelijk naar haar zeezwaluwennest.

Haar zes zussen begroeten haar en bazuinen onzacht rond: 'Zaza heeft een remedie voor het zigzaggen gezocht.'

Maar zes zaterdagen later zigzagt Zaza nog steeds. Ze is zo ontmoedigd. De zes zussen bazuinen het verhaal uit, zodat ook Zander, de zeearend, van de zalige zes zaterdagen hoort.

Zuchtend zegt blozende Zaza: 'Ik zal altijd zwalpen en zigzaggen.'

'Zeker niet', zegt de zeearend.

'Zoef naar Zeeltje, het boswezen. Zeeltje staat zeer hoog in aanzien, ze is zalvenbrouwster.'

Uitzichtloos en ten einde raad zwalpt Zaza naar Zeeltje.

'Ik fabriceer een zalf van boszwammen en azijn. Die zalf zal je genezen. Ze zal je zigzaggen niet laten verdwijnen, maar je zeezwaluwstaart zal gelijk groeien en dan zal je niet meer zwalpen.'

Zaza verzamelt boszwammen bij elkaar. Niet zomaar zwammen, maar zwartroze zwammen die in de zompige zode onder de hazelaar staan. Daarna zoekt ze azijnstengels en zet die in zonnebloemolie om zacht te worden. Zeventien minuten later zet Zeeltje, het boswezen, de zwartroze boszwammen in dat zure mengsel. Die zwelgen al het azijnzuur op. Zevenzeventig tellen later, en de zwartroze zwammen zijn verkleurd door het azijnzuur. Ze zien er nu uit als zilverzwammen. Nu zift Zeeltje, het boswezen, het azijnzwammenmengsel. Het mysterieuze boswezen zeilt naar het zonnebloemenveld aan de zijkant van het Zoniënwoud. Daar zingt ze een zwoel zomerlied. Op deze wijze

vraagt Zeeltje, het mysterieuze boswezen, aan de zonnebloemzonen om van hun zonnebloemzaad zonnebloemolie te maken en af te staan.

De zonnebloemzonen zwaaien heen en weer. Het zonnebloemzaad valt op de gezeefde zandgrond, waarop het mysterieuze boswezen Zeeltje alle zonnebloemzaden begint te verzamelen. In de verzamelmand zijn duizenden zaden zij aan zij verzameld. De zaden moeten hun zaadmantel lossen. Zo vindt Zeeltje, het mysterieuze boswezen, de zuivere zonnebloemzaden. Zeeltje gebruikt een vijzel met verbrijzelstok om de zaden te verbrijzelen. Uit de zuivere zaden vloeit de zonnebloemolie.

De zonnebloemolie mengt het mysterieuze boswezen met het zilverkleurige azijn-boszwammenmengsel.

Zo bezorgt Zeeltje Zaza een zilverkleurige zalf.

‘Ziezo,’ zegt Zeeltje, het mysterieuze boswezen, ‘nu zal je zeker zweven.’ En ze strijkt de zalf over Zaza’s zeezwaluwenstaart.

Zaza voelt een zachte tinteling. Bizar, ze voelt haar zwaluwstaart opzwellen. Als een zachte zwachtel omzwachtelt de zalf de zwaluwenstaart. Zacht groeit de zwaluwstaart overal tot dezelfde lengte met een zilverkleurige schijn.

Zodra de zwelling afneemt, vliegt Zaza, de zeezwaluw, de zonsondergang in zonder één zigzag te maken.

Zaza zwalpt niet langer, ze zoekt rechtdoor. Met een zegezing zoekt ze zonder moeite naar het zwaluwennest, naar haar zes zussen.

J

VISITEKAARTJE

- prepalataal
- halfgerond, halfvocaal
- stemhebbend
- oraal

J

Zinsniveau

- Jan Janssens is in het voorjaar jarig.
- Juist, een jonge tjiŧtjaf.
- In de tjokvolle trein speelde een jeugdbende.
- In je jonge jaren krijg je veel mooie jurken.
- Met jouw Jaguar reed de Japanner door Java.
- Jonge jarige Joris rookt zijn pijpje bij de boompjes.
- Juichend toost jij met champagne.
- Royaal schonk jij champagne in je kajuit van je zeiljacht.
- Het circusaapje droeg een oranje jasje met franjes.
- De jodelende jongen was jarig in juni.
- Jullie komen toch ook juichen op het judotoernooi?
- Jakhalzen zijn minder fraaie dieren.
- Tijdens de jacht draagt de jachtopziener een jachtgeweer.
- Jaloerse jeugd jubelt niet in het jeugdcentrum.
- De jaarverslagen van de jeneverstokerij zijn juist gunstig.

Jana is jarig en het is al een speciale dag. Jana is jarig op nieuwjaarsdag.

Jana's verjaardag begint dan ook altijd met een groot nieuwjaarsvuurwerk, net alsof iedereen voor Jana wil applaudisseren. Jana vindt het allemaal minder fijn.

Omdat het al zo'n speciale dag is, is het nooit Jana's dag. Iedereen feest, iedereen is blij, iedereen krijgt cadeautjes, maar nooit is het enkel Jana's dag.

En toch wil Jana's mama er dit jaar iets speciaals van maken. Ze heeft op het topje van de berg een hutje geboekt waar een speciaal jodelorkest optreedt. Jana houdt veel van jodelen. Voor het verjaardagsfeestje van Jana mogen wel vijftien meisjes uit het dorpje mee naar het topje van de berg.

Eerst neemt papa de jeep en zo rijden ze naar de berg.

De meisjes komen wat later. Ze hebben allemaal mooie jurkjes met pailletten en juweeltjes aan. Jana draagt een effen jurk zonder pailletten.

De dorpsmeisjes zijn niet echt haar vriendinnetjes, want al gauw jennen ze Jana: 'Zie onze pailletten draaien in het licht. De juweeltjes schitteren. Wij zijn nieuwjaarsprinsesjes die naar een feestje gaan. Wij eten ijsjes met onze pinkjes naar boven en zo zie je de ringetjes aan onze vingertjes.'

Ze jennen en jennen maar door.

Jana gaat naar buiten. Daar wil ze niet bij zijn. Ook het jodelkoor, waar ze zo naar uitkeek, kan er niet bij zijn, want hun jeep is door het ijs gezakt.

Mama ziet Jana naar buiten rennen in haar eenvoudige japon. Ze weet niet hoe ze Jana moet troosten, maar ze weet wel dat de zogenaamde vriendinnetjes snel uit het berghutje moeten.

Jana loopt een eindje verder en zet zich op een rotsje. Ze begint wat te huilen.

'Hé, klein meisje, waarom huil je zo?' piept een klein stemmetje.

Jana kijkt verbijsterd rond. Naast haar op de rots zit een ijsmuisje. Het heeft een klein spits snuitje en kleine bruine oortjes met witte pluimpjes.

'Kijk even naar mijn jurk. Dit is mijn feestjurk, want het is mijn verjaardag. De meisjes van mijn dorp lachen me uit, want zij hebben jurken met pailletten en juweeltjes', jammert Jana. 'Bovendien is het jodelkoor met de jeep door het ijs gezakt.'

'Oei, dat is wel heel veel tegenslag op je verjaardag', antwoordt Jip, het ijsmuisje. Haar pluimpjes buigen opzij.

Het ijsmuisje piept met een heel hoge toon. Daar verschijnt Jef, de jachthond. Jip, het ijsmuisje, vertelt het verhaal van Jana, het meisje dat geen feestjurk heeft. Nu is Jef bij toeval een heel verstandige jachthond.

'Weet je wat we nodig hebben? Ijsvlokjes en ijssterretjes.'

'Juist, ja', antwoordt het muisje. 'Juist, ja, ijsvlokjes en ijssterretjes ...'

Jana begrijpt er niets van, maar Jef, de jachthond, gaat verder.

'Ik vraag aan Jantje, het egeltje, om ijsvlokjes op de stekeltjes van zijn familieleden te prikken. En aan juffrouw Spin vraag ik om breinaalden mee te brengen.'

Jana laat het gebeuren.

Na een poosje komen de egels met duizenden sterretjes op hun stekeltjes naar het topje van de berg. Juffrouw Spin gebruikt wel vijf breinaalden en maakt met de sterretjes een fantastisch jurkje dat fijner dan zijde lijkt. Bij elk zonnestraaltje schitteren de sterretjes in een andere kleur, net als diamantjes.

Met het sneeuwvlokje maakt het bergmuisje kleine bloempjes die heel veel op anjelieren of jenoffels lijken. Dat zijn de rijke bloempjes die heren altijd in hun jasje steken als ze naar een feestje gaan.

Die anjers maakt mejuffer Spin onderaan het rokje vast.

Donsveertjes en pluimpjes gebruikt ze dan weer voor het vestje van Jana.

Zo'n jasje en jurkje heeft nog nooit iemand gezien.

Jef, de jachthond, zet Jana zachtjes op zijn rug en snelt naar het berghutje. Mama komt buiten en kan niet geloven wat ze ziet: een jurk gemaakt uit een juweel en een warme pluimenjas.

Samen met Jana glijden papa, mama, Jef en juffrouw Spin de berg af en lopen trots door het dorpje.

De meisjes of schijnbare vriendinnetjes jureren Jana's jurkje en dan zie je al snel dat Jana wint. De meisjes zijn nog nooit zo jaloers geweest. Maar dat interesseert Jana niet.

Zoveel bijzondere diertjes creëerden voor haar een uitzonderlijke nieuwjaarsverjaardag. En het is nog niet voorbij: Jef, de jachthond, heeft aan alle koeien van het dorp gevraagd om speciaal voor Jana een koebellenconcert te geven. Het is dan wel geen gejodel, maar ik wed dat je nog nooit een verjaardag met een koebellenconcert hebt bijgewoond.

Jana is zo blij dat ze elk diertje uitnodigt om samen verjaardagstaart te eten.

Mama haalt nog snel een juwelenkistje uit het naaikamertje, want in dat kistje zit nog een tiara. Nu is Jana zeker het verjaardagsprinsesje.

K

VISITEKAARTJE

- velaar of medio-palataal
- explosief
- stemloos
- gespannen
- oraal

K

Zinsniveau

- Kort en krachtig zei de keizer: 'Kom, spreek geen kwaad.'
 - Er kwam een kink in de kabel voor het optreden van het kinderkoor.
 - Het kermiskraam verkocht geen koude kaaskroketten op deze koude kerstnacht.
 - De koning sprong van de hak op de tak in zijn koningstoespraak.
 - Deze kale plekken camoufleren gaat tamelijk makkelijk.
 - Kevers, kakkerlakken en kwakende kikkers vind je op de Kreeftskeerkring.
 - Couscous klaarmaken als een culinair hoogstandje is een koud kunstje voor de kok.
 - Bepakt en bezakt met koeldrank en koffiekoeken beklommen de kapoenen de bergen.
 - De kat krabt de krullen van de trap.
 - Kampeerders kamperen aan het kanaal.
 - In de kajuit van de catamaran liggen zeekaarten.
 - Kijk naar de kandidatuur van de kandidaat-koper.
 - De kapitaalkrachtige zaakvoeder kapitaliseerde zijn kapitaal bij de banken.
 - In het kerstpakket voor Kerstmis zaten kerstkaarten en kerstkransen.
 - Een kersenpitkussen kan rugklachten kalmeren.
 - Kleinkunst is een belangrijk vak op de kunstacademie.
 - Kritisch bekeek de bankdirecteur de krantenkop over kredieten.
 - Op de kunstacademie tekende het kleine kind een krokodil.
 - De kropsla in de kruidenierswinkel is kraakvers.
 - Een kwaliteitscontrole is geen controle van de kwantiteit, wel van de kwaliteit.
 - Een klontje suiker in mijn koffie.
 - De kleermaker zit in kleermakerszit in de kleedkamer naast de kleerkast.
 - In de kofferbak zit de koelbox voor de picknick.
 - De kattenbak staat in de hoek van de kamer.
 - Kom kijken naar het konijn in het konijnenhok.
-

Vijf zinnen bij het K-verhaal: Kasper, het kofferdraakje

- Draken zwenken door de donkere lucht.
 - Koffers kennen een uniek leven van trafiek en kamperen.
 - Kasper kent keiveel coole spellen om zijn kameraden te vermaken.
 - Koffiebonen kennen een kort leven: van de struik tot aan de koffiemolen.
 - Ken jij de geheime kenmerken van je koffer al?
-

CH

VISITEKAARTJE

- velaar
- fricatief
- stemloos
- oraal

CH

Zinsniveau

- Elke dag maak je op de ambachtsschool ambachtelijk bladerdeeg.
 - Achtentachtig prachtige kacheltjes.
 - Tijdens de tocht werd het schampschot verzorgd met een zwachteltje.
 - De dichter schoof zijn gedichtenbundel opzij en at schuimkoekjes.
 - De beschikbare beschrijvingen van de schelpen zijn opgeschreven door een schimmig deskundig heerschap.
 - Een rechtstreeks geregisseerd verslag van de chaos in de rechtszaal.
 - De schaapscheerder schoor de schapen.
 - Hij juichte in zijn prettige droom.
 - Pech achtervolgde de schermer.
 - De echo van hun lach weerkaatst in de schapenweide.
 - Van acht tot middernacht stond de soldaat op wacht.
 - De knechten pochten rond de kachel.
 - 'Och', zuchtte de achtentachtigjarige burchtwachter.
 - Zonder schaamte vroeg de schaapherder een schadevergoeding voor zijn schriële schapen.
-

G

VISITEKAARTJE

- velaar
- fricatief
- stemhebbend
- ongespannen
- oraal

G

Zinsniveau

- De gegoede burgerij was in goed gezelschap van de graaf.
 - Gegarandeerd zijn de grijze garnalen van de garnaalvisser goed.
 - Veel gedoe en gedram voor een nieuw gedenkteken voor de gesneuvelden.
 - De generaal gaf zijn gezelschap een gedetailleerde uitleg van de gevechten.
 - Goedemorgen, goedendag: we gunnen het gezelschap een gezegende dag.
 - Groenteboeren dragen graag gummilaarzen.
 - Er zit een grauwe vlek op mijn geruite schort.
 - Gert greep naast de glibberige gelei.
 - Dit moet je met je eigen ogen zien.
 - Ga gerust je gang.
 - Een stevige gesp aan de groene gordel.
 - Uit de schotel met groentekrans steeg de geweldige geur van het gebraad.
 - In het hogergelegen gebied is het overstromingsgevaar gering.
 - De grote menigte gaapte naar de gazellen op de groene grasvlakte.
 - Gisterenmorgen gaf zij een gigantisch gezelschapsspel aan de groep kinderen.
 - Goedgezind en goedgehumeurd ging de gondelier met zijn gondel varen.
 - Grappig grijsde de groenteboer naar de groep winkelende grootouders.
 - Graag geloofde de goedgegelovige goedsak de gegevens van de gokker.
 - Een gelukstelegram met gelukwensen voor de geboorte van Gijs.
 - De genegenheid van de gastvrouw op het galabal was groot.
-

H

VISITEKAARTJE

- laryngaal
- stemloos
- oraal

Zinsniveau

- Herhaaldelijk hergebruikte hij het hoefijzer.
- De harddisk haperde heel even.
- Zijn halfzus had havermout en hagelslag gehaald.
- De heerszuchtige heerser had een hekel aan hazelnoten.
- Een hulsthaag scheer je met een heggenschaar.
- De handdoekhandelaar verhandelde vooral keukenhanddoeken.
- Een huishoudboekje helpt de huisvrouw.
- Met de handen in het haar zitten.
- Geen haar op mijn hoofd dat daaraan denkt.
- De houtbewerker hamert de houten spijkers heel hard met zijn houten hamer in het hout.
- Aan de horecahogeschool haalde hij hoge punten.
- De herdershond handhaafde de veiligheid op het herengood.
- Met een helpende hand hoeft men geen hulp meer te halen.
- Hij hilde hevig om het verlies van het hoekhuis na de hevige windhoos.
- Een herenhuis met hondenhek te huur in de Hemellaan.
- De eekhoorn huppelt naar de hazelaar.
- De helmen hangen in het helmgras.

- De hardhorige soldaat handhaafde zich dapper tijdens het handgranatengevecht.
- Hardhandig pakte hij de hardleerse hummel aan.
- Om de haverklap hengelde het herderinnetje naar hemelhoge complimentjes.
- In het hertogdom waren er heimelijke heksenjachten door de heersende hertog.
- In een handelsmaatschappij is het handelsmerk van de handelaar een goede kennis van de handelswaar.

H-verhaal: Henk, de heggenmus

Henk, de heggenmus, hijst zich in zijn hesje. Niet zijn gewone grijze hemd, maar een felbruin hemd haalt hij uit de hangkast, die hangt te bengelen in de haag. Hij gaat immers op huisvisite bij zijn neef, de huismus. Een hemd en een strikje, een hesje en een hoedje. Zo trekt Henk, de heggenmus, naar tante Henriette, nichtje Hilda en neef Harris, de familie huismussen die hun huis in de hof van de hotelier hebben.

Het is heerlijk in een hotelhof te huizen. Er zijn heerlijke hapjes voor de hoge gasten, en de heren met hoge hoeden en dames zijn altijd heel mooi gekleed. Daarom doet neef Harris soms wat uit de hoogte, net alsof hij zelf de heer des huizes is.

Henk huppelt naar het hotel. De huishoudhulp van de familie huismussen opent het hotelpoortje. Henk huppelt binnen.

‘Hallo en welkom, neef Henk, de heggenmus’, zegt Harris plechtig. ‘Hier heeft u een zetel. Wenst u wat houtwormpjes bij de thee?’

‘Hartelijk dank’, antwoordt Henk. ‘Ik hoef geen houtwormpje.’

Huismus Hilda stormt de huiskamer binnen en omhelst Henk hartelijk. Henk heeft een goed gevoel bij Hilda. Zij is hulpvaardig, soms wat heftig en altijd heel hups.

‘Hé, neef Henk, ik ga hengelen in de hof van de hotelier. Heb je zin om mee te hengelen naar houtwespen?’

Hoe kun je nu hengelen naar houtwespen? Naar houtwormen, ja, dat houdt steek! Maar naar houtwespen? Ik zou met mijn handen in mijn haar zitten, denkt Henk.

Houtwespen zijn natuurlijk wel heerlijk voor heggen- en huismussen.

Hilda huppelt om Henk heen. ‘Ga heen en hengel met me mee. Je zal zien hoe eenvoudig het is.’

Harris kijkt Henk honend aan. ‘Als hengelen interessanter is dan thee hijsen met mij, ga dan heen.’

‘Hierheen, onder de omheining heen’, roept Hilda. En ze holt naar het suikerpotje op de huistafel van het hotel. Ze heeft een suikerhoopje in haar bek. Henk heeft geen idee waarom, maar hij doet hetzelfde. Hilda maakt van het suikerhoopje een heus balletje. Ze haalt uit haar heuptasje een haakje, doet het suikerballetje aan het haakje en huppelt naar de haag. Ze glipt eromheen en komt zo op de houtopslagplaats voor het hout van de open haard terecht. Daar neemt ze uit haar heuptas een hengeltje. Ze haakt het haakje met het suikerhoopje aan het hengeltje en hup, ze werpt het in het hout. Henk kijkt verbaasd toe. Heel snel trekt er iets aan het haakje. Hilda houdt de hengel heel hevig vast en rolt het draadje op. Aan het haakje hangt een houtwesp! Hier kijkt Henk van op. Hoe heeft Hilda dat toch gedaan? Nu hoort hij het. Houtwespen zijn helemaal gek van suiker, zoals een beer van honing. Door het hengeltje horen ze het suikerhoopje vallen, ruiken de heerlijke suiker en ... beet.

Hilda heeft weer een houtwesp. Nu probeert Henk het ook eens. Hengeltje, haakje, suikerhoopje en hup. Helemaal juist en hier is weer een houtwesp. Zo blijven de twee een poos hengelen tot ze een hele hoop houtwespen hebben. Dan huppelen de heggenmus en de huismus huiswaarts. Tante Henriette ziet de hoge stapel houtwespen. ‘Daar bak ik zeker twee taarten van, een voor jou en een voor ons.’

De houtwespen gaan in een pot met honing en hazelnoten. Met een houten lepel husselt tante Henriette de hoop door elkaar. Ze haalt een hartvormige bakvorm en giet het honingzoete mengsel erin. Niet veel later haalt ze de taart uit de oven en versiert ze hem met houtwormen.

Henk groet de hautaine Harris, hijst zich in zijn hesje en knuffelt hengelende Hilda en tante Henriette. Hup, hij huppelt met de houtwespentaart naar huis. Wat zal mama heggenmus dit heerlijk vinden!

G-CH-H-miniverhaal

De vergeetachtige herder vergat bij gelegenheid heel gemakkelijk een schaapje op de heide. Gelukkig had hij een heel goede schaapsherdershond, die zijn baasje altijd graag zag lachen. Daarom gluurde de herdershond extra aandachtig naar de schapenkudde. Zodra een schaap het op een slakkengangetje zette richting open heide, ging hij het schaap als een hazewind achterna om hem – of misschien was het haar – weer in het gelid te laten voorthuppelen richting scheerschapeinstal.

Vijf zinnen bij het H-J-K-verhaal:

De hamburgerkrab

- De hamburgerkrab jaagt juist een heerlijk heilbotje na.
 - Hoor hoe iedereen juicht voor het spectaculaire circusoptreden.
 - Ja hoor, de kameraden van het koraalrif komen morgen zeker kijken naar je nieuwe kamer.
 - Hortensia, de hamburgerkrab, Karel, de karmijnkleurige kreeft, en Jacob, de jakobsschelp komen naar je Caraïbische feestje!
 - De sint-jakobsschelpen in de winkel zijn jammerlijk schaars en onwaarschijnlijk prijzig.
-

3.1.1 NASALITEIT

Nasaliteit komt niet alleen bij volwassenen voor. Ook sommige kindjes spreken nasaal. De oorzaak kan een organisch foutje of een fysiek probleem zijn, maar vaak is nasaliteit louter een (slechte) gewoonte en kun je die gewoonte dus zelf afleren. Daarom een oproep aan alle juffen, leerkrachten en opvoedkundig personeel: ga aan de slag met die mondmotoriek en voorkom heel wat spraakellende wanneer je pupillen wat ouder zijn! Toegegeven, nasaliteit is een vrij ingewikkeld probleem, en ik denk ook niet dat je echt alles alleen kunt oplossen, maar ik ben er wel zeker van dat je veel zaken kunt voorkomen en ook zelfstandig kunt verbeteren.

Een geknepen stem

Als je mensen vraagt wat nasaliteit is, doen ze je van alles voor. De helft van de tijd gaat het dan niet om echte nasaliteit maar om een geknepen stem. Daarom eerst: wat is geknepen?

De definitie van 'knijpen' volgens Van Dale luidt: '(vel of vlees met de vingers) gevoelig samendrukken: 'm knijpen; bang zijn'.

Vooraf het 'gevoelig samendrukken' is voor ons van tel. Een paar synoniemen van knijpen omschrijven heel goed waarover het gaat: pitsen, klemmen, knellen, nijpen, prangen.

Logopedisten zeggen dan weer het volgende over een geknepen uitspraak: 'Hyperfunctioneel stemgebruik ontstaat door een overmatige spanning in de stemplooi- en halsspieren, een foutieve ademtechniek en een te hoge druk en weerstand in de stemspleet. De stem klinkt geknepen, geperst en schril.'

Dit zijn veel moeilijke woorden om het volgende te zeggen: als je de lucht door een foute ademhaling en met veel te veel spanning door je stembanden jaagt en dan nog eens heel breed en gespreid spreekt (articuleert), dan knel je het geluid. Je knijpt het geluid als het ware bijeen en dat klinkt niet alleen lelijk, je kunt er ook je stem aardig mee beschadigen.

Hoe kun je nu als leek weten of je geknepen spreekt? Door in een spiegel te kijken. Je weet dat als je goed wilt spreken, je kaak naar beneden moet gaan. Als je een zinnetje zegt zoals: 'Joop loopt nooit verloren', 'Daar staat een haas bij het aardappelveld' of 'De heer keert weer na het souper', moet je kaak altijd naar beneden gaan.

Doe het nu eens anders. Ga heel hard je lippen spreiden; je tanden gaan bijna niet meer van elkaar. Zeg weer dezelfde zinnen. Je merkt vast al een groot verschil. Herhaal de zinnen nu nog eens met gespreide lippen maar druk nu (voor een keertje) ook op je stem en zeg de zinnen echt geforceerd. Voilà, dit is geknepen. Als je zo spreekt/klinkt, heeft het echt geen zin om op nasaliteit te werken, want het gaat hier om iets helemaal anders.

Je merkt dat samendrukken, prangen, nijpen niet zulke slechte synoniemen zijn. Je perst het geluid uit je mond en nijpt het plat, waardoor er een onaangename klankkleur ontstaat. En als je dat lang doet, is het niet zo verwonderlijk dat je op termijn stemproblemen kunt krijgen.

Nog een trucje (dat we straks nog eens gaan gebruiken): neem een spiegeltje en zet het onder je neus. Zeg weer de drie zinnetjes. Nergens mag het spiegeltje aandampen, enkel bij de n van 'nooit' en 'na' zul je een klein waasje zien.

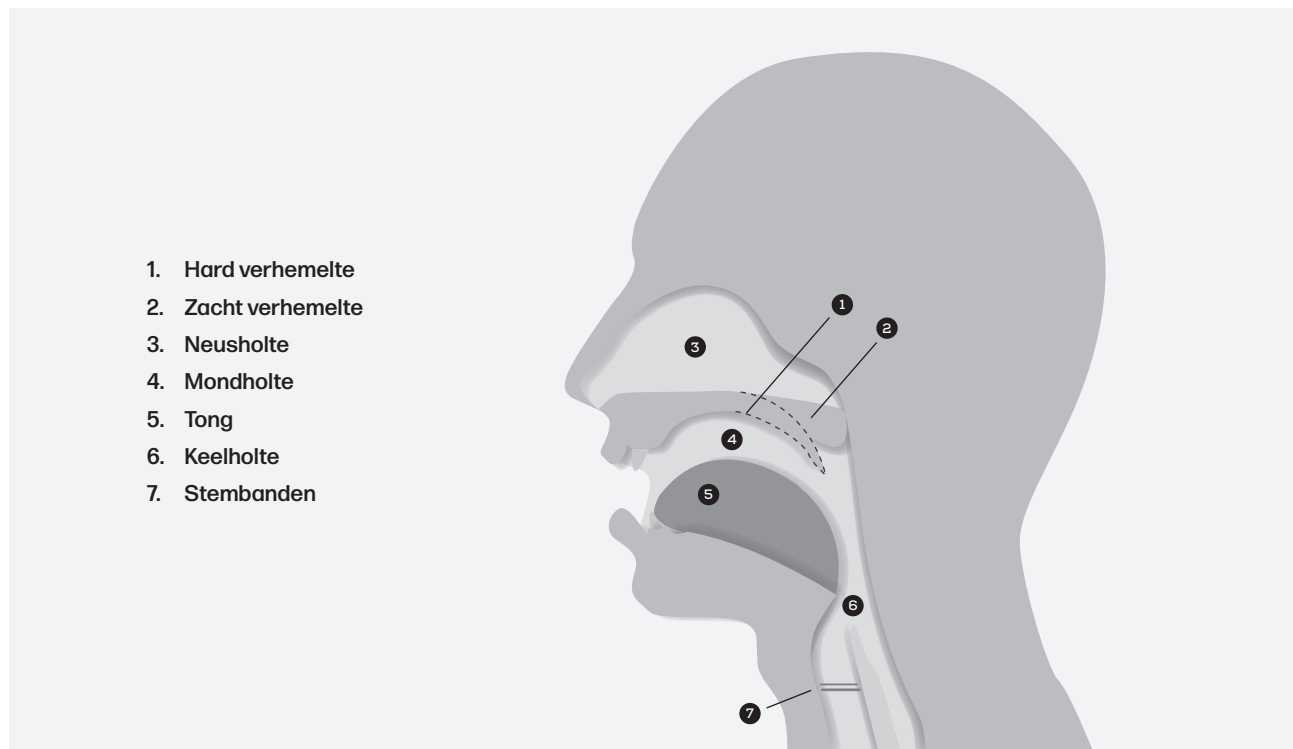
Nu weet je dat geknepen en nasaliteit weinig met elkaar te maken hebben. Maar wat kun je doen tegen die geknepenheid? Gewoon: doe je mond open, spreek naar voren en vergeet natuurlijk een goede ademhaling niet. Er mag geen enkele spanning meer zijn ter hoogte van je keel en ook niet ter hoogte van je kaak of mondbodem (het gedeelte onder je mond dat gaat van het kinpuntje tot je hals). Dat stukje moet ook ontspannen zijn. En praat je pittig, dan zullen je klanken nog makkelijker naar voren komen.

Echte nasaliteit

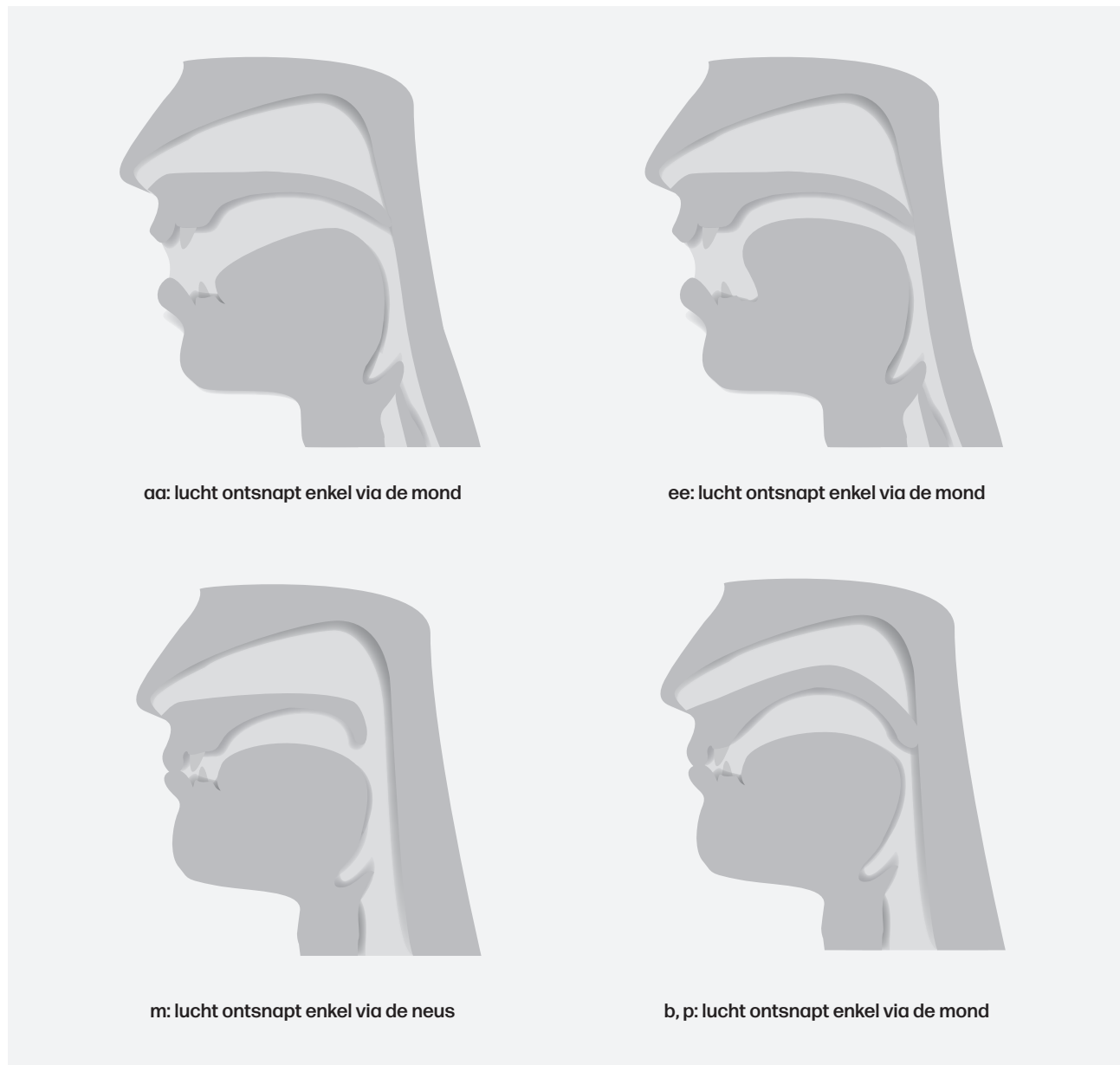
Wat is nu echte nasaliteit? Praten doe je met lucht. Als je spreekt, doe je je mond open en kan de klank eruit komen. Ten minste, dat is zo voor de orale klanken (klanken die door je mond gaan). Nu zijn bijna alle klanken oraal, maar je hoort nasaliteit het makkelijkste bij de klinkers. Zeg maar eens een aa op een verkouden manier en je weet onmiddellijk wat ik bedoel. Bij een paar klanken, de /m/, /n/ en /-ng/, gaat de lucht niet via de mond maar via de neus, vandaar de naam nasaal. Voel met je wijsvinger naast je neus terwijl je de letter /m/ zegt. Je voelt dat de lucht in je neus(vleugel) een beetje trilt.

Maar hoe doe je dit? Hoe zorg je ervoor dat je de ene keer de lucht via je neus stuurt en de andere keer via je mond? Dat doet het laatste stukje van je verhemelte. Het zachte stukje helemaal achteraan (het velum) is een spier en die kun je op en neer bewegen. Als je niet spreekt, hangt het velum slap naar beneden. De lucht kan dan gemakkelijk vanuit je longen door de neus naar buiten. Bij de /m/, /n/ of /-ng/ gaat het zachte verhemelte een beetje omhoog, maar er kan nog altijd een beetje lucht door je neus naar buiten. Je merkt zeker bij de /m/ en /n/ dat je je mond ook volledig dichtdoet. Je gebruikt zelfs wat extra lipspanning zodat er langs deze weg geen lucht ontsnapt. Bij alle andere letters sluit het zachte verhemelte de volledige weg naar je neus af. Dan heeft de lucht geen andere keuze dan via de mond naar buiten te stromen.

Figuur 8 - Anatomie van het spreekapparaat.

Figuur 9 – Verschillende standen van het velum (zacht verhemelte).

Er kan altijd iets verkeerd gaan met het openen en sluiten van het zachte verhemelte. Dan komt de lucht via de verkeerde weg naar buiten. Dat fenomeen noemen we nasaliteit of neusspraak. Er zijn verschillende vormen van nasaliteit:

- Komt de lucht ook bij de /m/, /n/ en /-ng/ via de mond, omdat je bijvoorbeeld verkouden bent, dan spreek je over *gesloten neusspraak* of *hyponasaliteit*.
- Komt er bij de andere letters ook lucht via je neus, dan is dat *open neusspraak* of *hypernasal*.
- Soms krijg je de twee vormen door elkaar.

De open neusspraak ervaren de meesten onder ons als erg storend omdat het de verstaanbaarheid echt hindert. Bij gesloten neusspraak klink je voor de meesten altijd verkouden.

Op naar de volgende vraag: waarom doet het verhemelte niet wat het moet doen?

Bij gesloten neusspraak is het niet zo moeilijk: je neus zit geblokkeerd. Ben je verkouden of allergisch? Dan kun je daar (onder begeleiding) medicatie voor nemen. Maar er kan ook letterlijk iets in de weg zitten: je neusamandelen,

een vergroeiing, een poliepje, een scheef neustussenschot enzovoort. Daarom raad ik je toch aan bij elke vorm van nasaliteit naar een neus-keel-oorarts te gaan. Dan ben je zeker van je zaak.

Bij open neusspraak ligt het ingewikkelder. Er gaat te veel lucht door je neus. Het zou kunnen dat je zachtverhemeltespier wat slap is; gelukkig kun je dat trainen (zie verderop). Het kan ook zijn dat de NKO-arts je amandelen heeft weggehaald en dat er nu plots te veel plaats is. Toen je te grote amandelen er nog waren, zat er letterlijk iets in de weg en moest je veel luchtkracht geven om te kunnen spreken. Nu zijn die amandelen weg en schiet de lucht die je gewoon bent met te veel kracht te geven, naar alle richtingen. Ze komt ook via je neus naar buiten. Het is dus een gewoonte geworden om de lucht door je neus te blazen, ook al is het niet nodig. Gelukkig kun je een gewoonte omvormen. Door het verhemelte weer te activeren los je het probleem meestal vanzelf op. Een goede ademhaling zal natuurlijk ook helpen om beter te doseren. Ben je net geopereerd? Gun jezelf dan wat tijd. Heel dikwijls past je spreken zich na een paar weken vanzelf wel aan de nieuwe situatie aan.

De oorzaak van open neusspraak kan natuurlijk ook een aangeboren foutje zijn, zoals een te kort verhemelte of een ziekte zoals Parkinson of een verlamming van de spieren. Daar gaan wij in dit boek niet verder op in, aangezien je dit nooit alleen kunt oplossen. Daarvoor heb je een NKO-arts en een logopediste nodig.

Maar een gewoonte, een aangeleerd gedrag, daar kun je wel al iets aan doen. En we beginnen er onmiddellijk mee.

Flauwe mondmotoriek

Wat je zeker zelf al kunt voorkomen maar ook afleren, is een slappe mondmotoriek. Je kent de kindjes en later de volwassenen wel die binnensmonds, slordig en onduidelijk spreken. Als je ze ziet, zie je meestal een mond die niet gesloten is en een tong die niet achter de tanden blijft.

Is een flauwe mondmotoriek iets typisch voor nasaliteit? Dat zou ik zeker niet durven zeggen. Maar je ziet wel het omgekeerde: altijd met een open mond zitten, leidt tot een minder werkend zacht verhemelte en daardoor ook nasaliteit. Mondademen vergroot de kans op nasaliteit omdat je het zachte verhemelte hebt geleerd 'lui' te zijn. Als je toch altijd de lucht via je mond laat stromen, waarom zou je verhemelte dan nog de inspanning doen om op te trekken?

Het mondademen kan verschillende redenen hebben. Natuurlijk moet je eerst dingen zoals verkoudheden, ontstekingen, oorontstekingen, gebitsafwijkingen enzovoort elimineren. Maar vaak is het mondademen ook een gewoonte geworden, gewoon omdat niemand je gezegd heeft dat je beter door je neus ademt. Maar misschien ook omdat er altijd iets in de weg zat en je dus letterlijk geleerd hebt om via je mond te ademen. Of soms is het een voortzetting van een algemeen futloze houding.

Dit mondademen leidt dikwijls tot erg slordig spreekgedrag. Ja, ik spreek hier echt over een gedrag. Meestal merk je dat als je de mond weer actief krijgt, de spraak er fantastisch op vooruitgaat zonder enige inspanning.

1 Tijd voor mondgymnastiek!

Je kunt vast en zeker al de opwarmingsoefeningen in het boek in het hoofdstuk 2.3 'Gewoon doen: de weg naar een juiste stem' gebruiken. Hieronder vind je nog meer tips en oefeningen die ervoor zullen zorgen dat dat verduivelde mondademen stopt. Je oefent er je tong, je lippen en je kaak mee, maar ook je verhemelte. Dat heeft immers geleerd dat het niet moest optrekken of loslaten.

Als je de hele dag met je mond halfopen zit en je tong een beetje naar voren laat hangen, zul je merken dat het verhemelte eigenlijk ook slap en flauw is. Waarom zou het verhemelte helemaal optrekken om je neus af te sluiten als je een aa zegt, als de rest van de spieren er slap en futloos bij hangen? Je hebt dus geleerd en als gedrag aanvaard dat het verhemelte lui werd. Daarom schudden we nu je verhemelte even wakker!

SPELLETJES

Als je een kind wilt laten oefenen, is het natuurlijk altijd een goed idee om de oefeningen in de vorm van een spelletje te gieten. Maak er bijvoorbeeld een familiespel van en laat broertjes en zusjes gewoon meespelen. Spieren trainen kan

voor niemand kwaad. Je kunt deze oefeningen ook in de klas gebruiken; alle kinderen hebben er baat bij. Hoe giet je de oefeningen in spelletjes, vraag je me. Dit zijn klassiekers maar ze blijven fijn om te doen:

- **Na-apertje.** Eén kindje of speler doet een oefening voor en de andere moeten het nadoen.
- **Memoryspel.** Je kunt veel mondoefeningen gewoon in de winkel kopen als memoryspel. Ben je erg creatief, dan maak je gewoon je eigen memoryspel. Je kunt zelf tekeningen maken of in boekjes kijken welke gekke gezichtjes mensen trekken en die dan uitknippen bijvoorbeeld. Bij lipoefeningen kun je de oefening ook 'afdrukken' met lippenstift. Het spel zelf? Als je de twee bij elkaar horende plaatjes gevonden hebt, maak je de beweging.
- **Lottospel.** Gebruik de plaatjes van de memory, maar gebruik ze nu alsof je een kaartspel zou spelen. Ik leg een kaartje en maak de beweging. Het kind dat hetzelfde kaartje heeft, legt zijn kaartje erbovenop, maakt de beweging en krijgt de kaarten. Wie de meeste kaartjes verzamelt, is de winnaar.
- **Ganzenspel.** Leg de kaartjes in een grillige vorm en speel met de dobbelsteen van start tot einde. Telkens als je op een kaartje terechtkomt, doe je de oefening. Af en toe zijn er blancokaartjes: dan mag het kind zelf de oefening kiezen.
- **Verbergspelletje.** Verberg een paar kaarten in de ruimte. Vind je de kaart, dan breng je hem naar de tafel. De volwassene doet de oefening voor. Iedereen doet je na; wie de meeste kaarten vindt, wint.
- **Klokspelletje.** Leg de kaartjes in een cirkel. In het midden leg je een 'pijl', dat kan desnoods een satéstokje zijn, of je maakt een kartonnen pijl die je op een kurk pint met een punaise (niet helemaal tot beneden duwen, want dan draait de pijl niet meer). Gebruik een klok om het uur aan te leren en leg op de cijfers je plaatjes, enzovoort. Om de beurt mag iemand draaien en daarna moet een tegenkandidaat de oefening uitvoeren. De persoon die de meeste oefeningen goed uitvoert, wint.

Zoals altijd, maar zeker met kinderen, bouw je de oefeningen rustig op. Als ik zeg: doe dit tien keer of tien tellen, kan het zijn dat je met twee keer of met twee tellen moet beginnen.

Lip

- Houd je lippen tien tellen stevig op elkaar. En nog moeilijker: kun je dit ook drie keer na elkaar doen?
 - Maak een pruilmondje en houd dit tien tellen vol.
 - Maak een oo met je lippen. Kun je dit ook tien tellen volhouden?
 - Maak een brede glimlach. Ja hoor, ook nu tien tellen volhouden.
 - Zeg na elkaar met erg overdreven lipbewegingen oe – ie – aa.
 - Wrijf je lippen over elkaar alsof je lippenstift opdoet.
 - Maak een konijnenmondje en trek de lippen op naar je neus. Je bent met andere woorden een snuffelend konijntje.
 - Kun jij een potlood vasthouden tussen je bovenlip en je neus?
 - Houd een rietje vast tussen je beide lippen.
 - Sluit je lippen en blaas je wangen op (je speelt een boze wolk).
 - Blaas naar boven en blaas een (fictief) haartje weg van je voorhoofd.
 - Zuig met een rietje wat sap of frisdrank op.
 - Blaas op een fluitje: je leert de lucht in de juiste richting richten en met de juiste kracht via je mond ontsnappen.
-

EXTRA SPELLETJES VOOR DE LIP

Neem een papieren bolletje of een ander erg licht balletje, neem een rietje en blaas.

- Je kunt naar een doel blazen.
- Je kunt voetbal spelen door het balletje weg te blazen.
- Je kunt van een rolletje papier een buis maken waar je het balletje door kunt schieten.
- Je kunt uit karton een lange lijn maken met verschillende poortjes; zeg op voorhand naar welk poortje je gaat mikken.
- Neem tekenpapier en wat waterverf. Gebruik een grote druppel goed aangelengde verf en begin te blazen. Als je het goed doet, heb je binnen de kortste keren een boom of struik. Versier je struik met dotjes bloemen en je hebt een prachtig blaasschilderij.
- Blaas een strandmolentje in gang.

Tong

- Lik van een ijsje. Te veel ijsjes eten zou niet zo goed zijn voor je gezondheid, dus ik vrees dat je moet doen alsof.
 - Lik een denkbeeldige melksnor af.
 - Poets je tanden met je tong. Natuurlijk wil ik zien hoe je je tanden poetst, dus ik wil je de buitenkant van je tanden zien poetsen.
 - Zing lalalalalala en laat je tong flink tegen je verhemelte slaan.
 - Maak klakkende geluiden zoals een paardje zou stappen op straat.
 - Kun je het geluid van een tikkende wekker nadoen? Tik met je tong net achter je tanden, snel tik tik tik.
 - Klepeltje van een klok spelen mag niet ontbreken. Eerst ben je een grote, zware, trage klok. Die heeft een klepel die langzaam heen en weer gaat. Daarna ben je een klein schattig klokje dat snel van links naar rechts gaat met zijn tong.
 - Maak een heel spits tongpuntje en steek dit ver uit je mond. Kun je ook je neus aanraken met dit puntje?
 - Sluit je mond. Kun jij met je tong een bult maken in je wang?
-

EXTRA OEFENINGEN VOOR DE TONG

- Neem een grote knoop. Steek door de gaatjes een stevig draadje. Plaats de knoop achter je tanden en probeer het draadje rond je tong te draaien tot het helemaal boven is.
- Hang een leeg klein plastic flesje aan het draadje. Kun je met je tong het flesje naar boven halen? En wat als ik er wat water ingiet?

Kaak

- Doe een vis na: mond open en mond toe. Eerst zijn we een kleine vis, daarna een reuzenhaai.
 - Maak draaibewegingen: je snoept eerst een klein snoepje en daarna een gigantische toverbal.
 - Kun jij geeuwen? Doe het dan maar eens voor.
 - Je ziet een prachtig vuurwerk en dan zeg je aah en ooh.
-

MONDJE DICHT!

Heel dikwijls zie je dat je als je het mondje van kinderen kunt sluiten, er al veel verandert. Natuurlijk is het nu eerst en vooral belangrijk dat het mondje dicht blijft. Volgens mij doe je dat het beste door zo veel mogelijk positief te stimuleren. Telkens als het mondje van het kind mooi dicht is, beloon je hem of haar. Maak een complimentje of spreek af dat wanneer het kind vijf keer mondje heeft kunnen dichthouden, het een beloning krijgt.

Probeer zeker de 'langer-stilzit-momenten' in het oog te houden. Nu denk ik vooral aan tv-kijken, videospelletjes, autoritten, computertijd, lezen ... Dikwijls begint het heel goed maar gaandeweg valt het mondje toch weer open en omdat je kindje zo bezig is met zijn activiteit, vergeet hij/zij het weer te sluiten. Daarom zul jij eventjes moeten helpen.

2 Klanken oefenen

Het is niet voldoende om alleen de spieren van de tong, de lippen en de kaak te trainen. Omdat je al zo lang de klanken anders gehoord hebt, is het normaal geworden dat ze nasaal klinken. Dus zul je ze goed opnieuw moeten inoefenen.

Klinkers

Doe eerst wat spelletjes of oefeningen met klinkers. Het spiegeltje kan hier weer handig van pas komen. Bij een oo mag ik niets zien aandampen. Op p. 137 en 189 van het handboek of p. 5 in deze bundel vind je genoeg woorden en zinnen waarmee je aan de slag kunt gaan. Ook de ee (p. 139 en 221 van het handboek of p. 18 in deze bundel) en aa (p. 141 en 221 van het handboek of p. 14 in deze bundel) zijn goede klinkers om mee te oefenen.

Pittigheid

Vergeet niet de medeklinkers goed krachtig uit te spreken. P, b, t, d staan natuurlijk bovenaan het lijstje (zie p. 147-153 van het handboek en p. 34, 35, 46 en 48 van deze bundel). Hoe krachtiger daar de hele mondmotoriek werkt, hoe makkelijker je de nasaliteit buitenhoudt.

Ademhaling

Zoals ik al zei, is nasaliteit soms ook gewoon een kwestie van het leren juist doseren van de ademhaling. Vergeet dus zeker niet een goede middenrifademhaling te trainen (zie p. 161 van het handboek).

/m/ en /n/

Omdat je zo lang geen m of n juist gezegd hebt, kan het zijn dat je deze extra moet bekijken. Heel eenvoudig is om liedjes mee te neuriën, zo stuur je op een eenvoudige maar plezierige wijze je lucht via je neus. Je kunt zeker de oefeningen van de resonantie (zie p. 153 van het handboek) en van de letters m en n (zie p. 271 en 298 van het handboek en p. 37 en 49 in deze bundel) erbij nemen. Zeg in het begin de woorden met een m heel lang. Zoals een zoemende bij zou doen, maar dan met een m. Is een woordje te moeilijk, dan kan het nog eenvoudiger:

- Zoem een mmmmm, vlieg ook eens over een berg heen.
- Doe alsof je een taart lekker vindt.
- Vertel een m-verhaaltje, en ga op en neer met je stem, bijvoorbeeld: mmm?, mmm ..., mmm!
- Je kunt ook met woorden oefenen. Veel mensen (zeker kinderen) vinden het makkelijker om een eind-m langer te maken. Ik kies dan voor woorden die met een explosieve letter beginnen, zoals bommm, tonnn, duimmm, pijnnn enzovoort. Begin je met voor-m'en en -n'en, verleng dan in het begin zeker de nasale klank, bijvoorbeeld mmmaag, nnneer, mmmoet, nnniet enzovoort.
- Met kinderen maak ik dikwijls 'gekke' zinnen. Kies bijvoorbeeld drie m-woorden en laat hen daar een zin mee maken. Of gebruik deze zinnen:
 - Mama maakt muesli.
 - Meer malse mais op het menu.
 - Niet meer mompelen.
 - Mag mama komkommersla maken?
 - De miereneter mag malse mieren.

Of iets moeilijker:

- De marmot marcheerde meters in een matig tempo.
- De mus, de merel en de mees maken muziek in de motregen.
- De melkmuil melkt geen melk, maar is een jongeman met minder ervaring.
- De magische maatregelen van de magiër waren machtige maatregelen in de middeleeuwen.
- Mogen we meloen in de moestuin maaien?

Met de n:

- Nee, niet nu.
- Neem je wanten mee.
- Een nieuw nest van de nachtegaal.
- De negen neven namen de trein.
- Een nietsnut van een neef.

Iets moeilijkere zinnen:

- Nadien deden de norse notabelen de notaris na.
- De naaister naait de nachtjapon van het nichtje.
- Het nagelen van de nagels deed haar nachtrust teniet.
- Het neonlicht knipperde nerveus aan en uit.
- De tuinman eindigde zijn knipwerk aan de bonenstruiken.